

nálada „skupiny“, nemůžeme přesto nevidět, že těžký smutek, jenž zaplavil mladou českou poezii, je smutek prýšící ze stabilizace starého řádu.

Ale částečná a dočasná stabilizace kapitalismu nese v sobě nutně zárodek nových krizí a zostření třídního boje. V dusném sociálním ovzduší se počíná blýskat. A tu vidíme, že mladá česká poezie, pokud zatím nepřešla zcela na reakční frontu, počíná reagovat i na tento nejnovější vývoj. Dochází ke korekci zážitkové sféry poetistů, poetismus přijímá do sebe (aniž se vzdával svých výbojů) myšlenkové prvky, stává se *dobovější* poezií, tematicky se vrací k látkám, jež dialektický výkyv po proletářské poezii vyloučil z jeho básní (Hora, Seifert, Halas), ale to vše se ovšem děje na jiné platformě, jinak, neboť poučení z klidnějšího mezidobí působí úrodně i dále.

A tu jsme již u budoucnosti. Další zostření sociální situace jistě vrhne mladou poezii opět na dráhy revoluční. Nebude to ovšem „proletářská poezie“ jako po válce, zpět se nepůjde. Přítomný stav zdá se ukazovat dvě cesty: čistá poezie stane se dobovější, objektivnější, vedle ní pak poroste samostatná větev účelné revoluční práce slovesné. Rozhodně byl však uzavřen právě jeden okruh vývojové spirály a stojíme před novými úkoly a doufáme i výboji.

(Rudé právo 10, č. 3, leden 1929)

Ze zařazených materiálů není nic vypouštěno. Pravopis textů podřizujeme dnes platné normě. U cizích slov, kde pravidla dovolují dvojí způsob psaní, užíváme zásadně tvarů progresivních. Dnes už zastarale znějící podoby s koncovkou -ism (poetism, konstruktivism) doplňujeme na běžné -ismus. Dále vypisujeme slovy číslice a rozepisujeme zkrácená slova, upravujeme počestěné koncovky ruských jmen (např. místo Dostojevský upravujeme na Dostojevskij), sjednocujeme psaní názvů časopisů na ReD a Dav, zkracujeme nadměrné infinitivy na -ti na současnou běžnou podobu -t (kromě textů Vančurových a Nezvalových), u přejatých slov na -lní měníme na běžné -ální (originelní — originální, oficielní — oficiální, reelný — reálný). Pravopis slov „saksofon, eksoterický“ upravujeme na -x-. Rušíme uvozovky u názvů knih a divadelních her. Pravopisnou podobu citovaných *veršů* zachováváme.

Různé formy zdůrazňování (kurzíva, proložení) dodržujeme, podtržení nahrazujeme proložením. Stati, které mají povahu manifestů, tiskneme polotučně.

Při zařazování statí přidržujeme se v podstatě chronologického principu, ale porušujeme jej tam, kde bylo možno sjednotit diskusi — pak dostala přednost logická návaznost. Tak jsme seskupili polemiky o poetismus z r. 1925 (s. 63—114) a z r. 1927 (s. 479—509), o Wolкера z r. 1925 (s. 41—53)

a z r. 1927 (s. 355—381), o vztahu literatury a politiky (s. 223 až 241), diskusi o politické situaci roku 1926 (s. 306—315) a stati ze sborníku *Fronta* i následující polemiku (s. 408 až 478); podle možnosti jsme zařadili pohromadě i stati z období několika měsíců o problematice divadla (s. 150—153, 257 až 272, 316—330, 601—627), hudby (s. 154—162) a filmu (s. 160—167, 275—281). Materiály přesahují rok 1928 jen zcela výjimečně, a to u statí, které se svým rázem nehodily do svazku *Generační diskuse* a patří k problematice poetismu. Jde o stať Jiřího Voskovce a Jana Wericha *Humor na scéně* a jeho chemie a Bedřicha Václavka *První okruh*, obojí z počátku roku 1929.

DOSTI WOLKERA!

Pásmo 1, 1924—25, č. 7—8, s. 5, únor 1925; bez podpisu. Autory prohlášení byli Artuš Černík, František Halas a Bedřich Václavek.

- 41 *Ex cathedra* — (lat.) = z katedry, oficiálně; míněn projev Arne Nováka na vzpomínkovém večeru, uspořádaném 18. ledna 1924 Spolkem posluchačů filosofické fakulty v Brně (viz A. Novák, *Řeči a proslovy*, 1931, s. 77—81). „*Evangelium mládeže...*“ — obraty z úvodního provolání 4. čísla *Hosta* 4, 1925—1926, které bylo věnováno památce Wolkerově. Proklamace (na s. 97), s níž prohlášení v *Pásmu* polemizuje, zní:
„Vzpomínáme na Jiřího Wolkera. Zemřel před rokem. A je pořád bolestně reálnou složkou dneška. I tehdy, když jdeme po jiných cestách, než byly jeho, je nám mezníkem, rozhraním, majákem, jenž nám dává jistotu východiska. Stal se za ten jediný rok nejčtenějším národním básníkem. Stal se evangeliem mládeže i dělnictva. Milují jej tisíce lidí, kterým nebylo dopřáno ani jedenkrát zhlédnout jeho dobré, čestné oči a pohledět do jeho čisté tváře. Milují jej jako bratra, jenž jim zjevil mnoho podstaty dnešního života. Wolker byl zjevením. Wolker byl výkřikem nejvroucnějšího lidství, jaký u nás dlouho nebyl

vyražen! Uvolnila se v něm na okamžik mocná síla lyrického génia — a když zazpíval, lidé se chvěli, plakali, smáli se, zuřili, žhavěli touhou a odhodláním. Básník byl Wolkerem opravdu navrácen své funkci. Zemřel nám. Odešel nám od začatého díla. Vzpomínáme. Milovali jsme jej víc, než jsme si uvědomovali. Dnes vzpomínáme a prožíváme znovu tu strašnou lásku, jež v nás hořela k největšímu básníku generace.“

Za tímto prohlášením následoval článek Lva Blatného *Po roce* (*Host* 4, s. 98—99), který od charakteristiky tvůrčího činu Wolkerova a odmítnutí úvah o konci sociální poezie přešel k polemice s poetistickým pojetím umění:

„Byla objevena a vykřiknuta velká sociální bolest a křivda a jen nepatrně pohnulo se tupým svědomím. Nuže, proč by neměla být objevena a vykřiknuta velká sociální radost, která by rozproudila skryté síly a zabila chorobu umdlenosti a zoufalství nad zdánlivou bezmocí? Proč by neměla být vyvolána revoluce veselosti, která by probudila a vyprovokovala k aktivitě ohromnou energii pracujícího člověka a jeho dne? „Proletář, jenž je středem zájmu naší mladé poezie, není jen bolest, zoufalství, pokoření — ale především silný tvůrce hodnot, velká energie, jeden z nejmocnějších silových uzlů světa“, napsal kdysi Götz. Zcela správně; ale nutno ihned dodat: proletář — nebo řekněme raději duch proletářský a socialistický — nestvořil dnešní kino, bar a jiná místa dnešní předstírané veselosti, radosti a prostředku k rozpoutání krásné a čisté energie. Je osudným nedorozuměním domněnka, že dnešní bar je místem veselosti. Je to místo nepokrytečtějšího zoufalství. A nejhorší při tom, že není ani hříchem, který by mohl být vykoupěn. Nelze jej přetvořit na místo radosti v atmosféře sociální humánnosti. A tu jsme: pokračování a navršování díla Wolkerova může se dít pouze v atmosféře, kterou budoval se svými druhy, v níž a z níž tvořil. Nuže, hledá se radost, veselost, bujnost, vzruch, smích. [...] Hledá se Wolker, který by naučil smíchu, bujnosti, veselé nevázanosti ty, kteří dosud toho nesměli umět. Hledá se poetismus, který by byl krásnou korunou, lahodným květem, veselým šprýmem,

hrou, pěnou životní — v atmosféře sociální poezie. Poetismus, který je zbožněním dnešní civilizace, hrou v atmosféře měšťácké požívačnosti, chtěl by se opájet vzdušnými vidinami a vzrušeným životem — — avšak *kterým?* Z opojení bývá truchlivá kocovina, z opájení vzniká obžerství. Obě je mně nemilé a mimo atmosféru sociální poezie.“

opony divadel — 4. ledna 1925 byla v Městském divadle v Brně uspořádána akademie na počest J. Wolker; přednášel A. M. Piša, recitoval Rudolf Walter, v jehož režii byla také provedena Wolkerova hra Nejvyšší oběť.

DOSTI WOLKERA

Host 4, 1924—1925, č. 5, s. 157—158, únor 1925; bez podpisu.

- 43 *V posledním Pásmu* — viz předchozí článek.
úvodního provolání Hosta — viz pozn. k předchozímu článku.

ODPOVĚĎ HOSTU A JINÝM IN CAUSA WOLKER

Pásmo 1, 1924—1925, č. 10, s. 7, duben 1925; bez podpisu.

- 45 „*Básník začne...*“ — celá odpověď Pásma je citací Wolkerových slov z jeho recenze o Seifertově sbírce *Město v slzách* (Dvě nové knihy básní, Var 1, 1921—1922, č. 6, s. 191—195, 15. února 1922; přetištěno ve *Spisech Jiřího Wolker*, sv. 2 — *Próza a divadelní hry*, Praha 1954, citát na s. 252).

JULIUS FUČÍK, LIKVIDACE WOLKEROVA KULTU

Avantgarda 1, 1925, č. 3, s. 4—7, (březen) 1925.

- 46 *v KRITICE panem Sedlákem* — míněna recenze Jana V. Sedláka *Nezvalův Wolker*, *Kritika 2, 1925, č. 3, s. 107 až 108, 25. února 1925.* Sedlák označuje však za „milou svou

bezprostřední upřímností a přátelsky čistým tónem“ *Nezvalovu knížku Wolker (1925)*, nikoli dílo Wolkerovo. Wolker Sedlák nazývá básníkem milovaným veřejností, považuje za krásný zjev, že doba porozuměla básníkovi, varuje však před nadceněním z přílišné lásky, protože „by neúměrné vynesení Wolkerova díla nad jeho okolí mohla právě kritická budoucnost krutě zredigovat. A toho si Wolker nezaslouží.“ Proto odmítá jako výstřelek Wolkerova kultu návrh, aby se zřídila Wolkerova společnost k všestrannému probádání jeho zjevu.
anonymně v PÁSMU — prohlášení Dosti Wolker, viz zde na s. 41—42.

Fraenkl v HOSTU — stať Pavla Fraenkla *Poznání světa* v díle Jiřího Wolker (Poznámky k řešení noetického problému v díle básníkově), *Host 4, 1924—1925, č. 4, s. 99—106.*

- 47 „*Wolker se obětoval...*“ — citát z *Nezvalovy knížky Wolker (1925)*; je přetištěna v souboru *Vítězslav Nezval: Jiří Wolker (1964)*, kde jsou citovaná slova na s. 41.
- 48 *v parlamentních řečech Viktora Dyka* — básník Viktor Dyk (1877—1931) byl v letech 1918—1925 poslancem a v letech 1925—1931 senátorem za stranu národně demokratickou.
vlasteneckých krvácích Rudolfa Medka — Fučík má na mysli tehdy ještě nedokončenou pentalogii *Anabaze* od spisovatele Rudolfa Medka (1890—1940) o bojích československých legií v Rusku (*Ohnivý drak, 1921, Veliké dny, 1923, Ostrov v bouři, 1925, Mohutný sen, 1926, Anabaze, 1927*).
- 49 „*Budete-li vidět zápas...*“ — citát z Wolkerova polemickeho článku *Ochránci umělecké svobody*, *Var 1, 1921 až 1922, č. 11, s. 355—357, 1. května 1922*; přetištěno ve *Spisech Jiřího Wolker*, sv. 2 — *Próza a divadelní hry*, Praha 1954, s. 238—240, viz též v 1. sv. této edice na s. 276—278.
jak Seifert zpíval — ve sbírce *Město v slzách (1921)*, zvl. v básni *Revoluce* („že revoluce bude snad zítra“), a ve sbírce *Samá láska (1923)* v básni *Verše na památku revoluce* („zítra musí, musí nastat revoluce“) aj.

- do *bezdrátové telefonie* — narážka na sbírku Jaroslava Seiferta *Na vlnách TSF* (1925); T.S.F. je francouzská zkratka za *télégraphie n. téléphonie sans fil* = bezdrátová telegrafie nebo telefonie, rozhlas.
- 50 *v dopise kamarádovi* — patrně nepřesná citace Wolkerova dopisu A. M. Píšovi, psaného 21. února 1923 v Prostějově: „Napsal jsem mu (Teigovi, pozn. vyd.) také, že po přečtení francouzského čísla ‚Hosta‘ jsem pro svou osobu zjistil, že Erben je mému názoru na proletářské umění a moderní vůbec bližší než všichni ti jepicovití mladí Francouzi...“ (Jiří Wolker, *Listy přáteli*, 1951, s. 90.) — Když v dopise předsedovi Devětsilu Jindřichu Honzlovi na jaře 1923 Wolker oznamuje své vystoupení z Devětsilu, jako první důvod uvádí: „Program těch, kteří v 9silu trvají, není programem mým (K. J. Erben je dle mého názoru blíž k proletářskému umění než Ivan Goll a třeba i Apollinaire).“ (Citováno podle otisku dopisu v práci Ladislava Štolla *Třicet let bojů za českou socialistickou poezii*, 1950, s. 51.)
- 51 *duchaplých pantomim* — narážka na Nezvalovu knihu *Pantomima* (1924) i na žánr pěstovaný poetisty: Nezval napsal libreto pro pantomimu *Historie řadového vojáka* (zařazeno do knihy *Pantomima*, 1924, s. 109–111), *chaplíniádu Charlie před soudem* (*Sršatec* 2, 1921–1922, č. 50, s. 3–4, 26. října 1922) aj. (jsou zařazeny do 22. sv. Díla Vítězslava Nezvala, nazvaného *Scénické básně, hry, scénária a libreta*, Praha 1964).
- rebusových vynálezců* — narážka na báseň Jaroslava Seiferta *Rebus* (ve sbírce *Na vlnách TSF*), využívající hádankářské formy rebusu.
- Folies-Bergères* — pařížské divadlo založené r. 1869, které si získalo slávu jako největší pařížský revuální podnik.
- 52 *DISK* — první revue Devětsilu, jíž vyšla pouze dvě čísla; první z r. 1923 redigovali Jaromír Krejcar, Jaroslav Seifert a Karel Teige, u druhého čísla z r. 1925 přibyl do redakce Artuš Černík.
- PRAŽSKÉ SATURNALIE* — edice vydávaná Ústředním studentským knihkupectvím a nakladatelstvím v Praze a redigovaná v letech 1924–1925 Františkem Götzem;

tehdy v ní vyšla Nezvalova *Pantomima* (1924), Nezvalův *Wolker* (1925) a drama Jana Bartoše *Vzbouření na jevišti* (1925); 4. sv. edice vyšel až r. 1930 (Nezvalovo drama *Strach*).

Na vlnách TSF — viz pozn. ke s. 49.

AVANTGARDA č. 3

Pásmo 1, 1924–1925, č. 11–12, s. 9, (květen) 1925; bez podpisu.

- 53 *vyplněné články a verši o Pásmu* — kromě Fučíkovy stati *Likvidace Wolkerova kultu* (viz zde na s. 46–52) je v 3. č. *Avantgardy* satirická báseň Františka Branislava *Poetistická* (viz zde na s. 59).

JAROSLAV SEIFERT A KAREL TEIGE, HOST A DEVĚTSIL

Pásmo 1, 1924–1925, č. 7–8, s. 1, únor 1925.

- 54 *Opustili jsme redakci časopisu Host* — od začátku 4. ročníku *Hosta* byli členy redakce zástupci Devětsilu Jaroslav Seifert a Karel Teige; šlo o pokus soustředit v *Hostu* téměř celou generaci a vytvořit reprezentativní revue mladé české poezie a kritiky. (Prohlášení Literární skupiny a Devětsilu o spolupráci a jiné materiály k tomu viz v 1. sv. této edice, s. 587–606.) Vystoupení J. Seiferta a K. Teiga z redakce je oznámeno na poslední straně 3. čísla 4. ročníku *Hosta* (s. 96).

Jeřábek v Hostu č. 3 — míněna próza Čestmíra Jeřábka *Světlo* (Náčrt filmového tématu), otištěná v *Hostu* 4, 1924–1925, č. 3, s. 65–70. — Jeřábek na invektivu odpověděl v *Národním osvobození* (r. 2, č. 38, s. 7, 8. 2. 1925) touto glosou:

Host a Devětsil. Ke kratochvilnému říkání, otisknutému pod tímto záhlavím v 7.–8. dvojčísle Pásma (kterýžto časopis je jinak dobře a čile veden spisovatelem A. Černíkem), podotýkám toto: Jsem člověk skromný a

pokorný (jak mi nejednou vytkla kritika, soudíci patrně, že bych měl právo býti méně skromný a pokorný), a nikdy jsem nenutil redakci Hosta, aby mou práci Světlo (viz 3. č. Hosta) zařadila na čelné místo listu. Redakce (pp. Blatný a Götz) tak naopak učinila na vlastní vrub a bez mého vědomí, majíc k tomu asi umělecké důvody. Pokud pak jde o kritické příspěvky v rubrice Panorama, jež prý nyní po odchodu členů Devětsilu z redakce Hosta jsou muzeální, kdežto dříve byly „jasně průbojné“, ponechávám, zdržuje se jako jeden z přímo zúčastněných polemiky, rozhodnutí čtenářstvu. Jak toto rozhodnutí dopadne, nikterak nepochybuji. Hostu jde ta „muzeálnost“ k duhu. Kéž by tak šla k duhu Disku jasná průbojnost!

Č. Jeřábek.

(V druhé části své poznámky reaguje Jeřábek na glosu Pásmo nadepsanou Host 4 čili rozplynulý sen o listu generace — zde přetištěna na s. 55.)

Obsáhlejší odpověď na Seifertovo a Teigovo prohlášení otiskl Č. Jeřábek v Tribuně 7, č. 33, s. 8, 8. února 1925, bez nadpisu.

HOST 4 ČILI ROZPLYNULÝ SEN O LISTU GENERACE

Pásmo 1, 1924—1925, č. 7—8, s. 12, únor 1925; bez podpisu.

55 *Rozmáchnutí v Tribuně* — míněn patrně některý článek Čestmíra Jeřábka, který psal do deníku Tribuna pravidelně o brněnském divadle, o činnosti Literární skupiny aj. v *drobčích z devětsiláckého stolu* — míněny verše Vítězslava Nezvala Z památníku (Host 4, 1924—1925, č. 4, s. 109 až 111) a stať Karla Teiga Moderní kinografie a Louis Delluc (Host 4, 1924—1925, č. 4, s. 121—123).

rýmování Branislavovo — ve 4. čísle Hosta 4, 1924—1925 jsou dvě básně Františka Branislava: Verše (s. 106) a Děvčátko, tak láska začíná (s. 111).

P. Bartoši Vlčku — Bartoš Vlček (1897—1926), lyrik sváru mezi snem a skutečností, prozaik, kritik a překladatel, spoluzakladatel Literární skupiny a Hosta.

P. Knap — Josef Knap (nar. 1900), prozaik, literární kritik a divadelní historik; ve 4. čísle Hosta 4, 1924—1925, s. 128, je příznivá recenze Čestmíra Jeřábka o Knapově povídkové knížce *Píseň na samotě* (vyšla r. 1924). *dramatik hájí svou živnost* — míněn článek Lva Blatného *Hypochondrie divadla* (Host 4, 1924—1925, č. 4, s. 127 až 128.)

FRANTIŠEK GÖTZ, HOST A DEVĚTSIL

Host 4, 1924—1925, č. 5, s. 157, únor 1925.

56 *Jeřábková próza* — viz pozn. ke s. 54.

Schulz, Báseň statistická, Halas v 1. čísle — Karla Schulze *Báseň statistická* (Host 4, 1924—1925, č. 1, s. 13); *báseň Františka Halase Hvězdné ideogramy* (tamtéž, s. 14).

ARTUŠ ČERNÍK, HOST, ROČ. IV, Č. 5

Pásmo 1, 1924—1925, č. 10, s. 8, duben 1925; bez podpisu.
(*V titulu uvedeno chybně Host, roč. V., č. 5.*)

58 *Arnošt Ráž* — (1884—1925), básník a grafik, strýc Konstantina Biebla, který s ním vydal společnou sbírku *Cesta k lidem* (1923), člen Literární skupiny; 5. číslo Hosta 4, 1924—1925 je uvedeno nekrologem Konstantina Biebla *Za Arnoštem Rážem* (s. 129) a básněmi A. Ráže *Mrtvá zvonice* a *Milostná* (s. 130).

A. M. Piša — na s. 133—134 je otištěna báseň A. M. Piši *Sám*.

Č. Jeřábek — na s. 134—137 je od Čestmíra Jeřábka fragment *Z nového románu*.

Josef Chaloupka — na s. 137 je báseň Josefa Chaloupky *Dým na obloze*.

František Branislav — na s. 138 je báseň Fr. Branislava *Na domov vzpomínám...*

podle 21 podmínek — patrně narážka na Branislavův verš „Zpěv práce jítrem slyším, večerem milostná vyznání“

(z básně Na domov vzpomínám...), v čemž Černík patří k pozůstatek proletářské poezie (21 podmínek bylo vyhlášeno r. 1920 pro vstup dělnických stran do Komunistické internacionály).

Fraenkl — míněna stať Pavla Fraenkla Básnický zjev Konstantina Biebla (s. 146—149).

Biebla, jenž zasedl v čelo stolu — Bieblův nekrolog Za Arnoštem Rážem byl otištěn v úvodu 5. čísla Hosta.

Panorama — rubrika drobných článků, glos a recenzí v Hostu; v 5. č. je tam mimo jiné Götzova odpověď Pásmu Host a Devětsil (viz zde na s. 56—57) a glosa Čestmíra Jeřábka Optimismus na komando (s. 159—160), útočící na jednostrannost poetismu: „Zpěv nového básníka chce být všeobslhým, ale vylučuje tak závažnou složku lidského života, jako je vědomí sociální křivdy a nerovnosti. Podoban měsíci obrací k nám poetismus stále jen jednu tvář — tvář kladu, nechává tvář záporu ve stínu. [...] Opravdové umění — nejen moderní — bude vždy polyfonní.“

Seifertův vývoj — míněna stať Františka Götze Vývoj Jaroslava Seiferta, která však je až v 6. č. Hosta 4, 1924—1925, s. 161—165.

FRANTIŠEK BRANISLAV, POETISTICKÁ

Šlehy 5, 1925, č. 11, s. 84, 20. května 1925. Parodická báseň Branislavova byla původně otištěna v Avantgardě 1, 1925, č. 3, str. 4, březen 1925, tam však bez poznámky, přidané redakcí Šlehu.

VÁCLAV LACINA, POHOSTINNÁ

Pásmo 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 6, (květen) 1925; podepsáno Lacina.

60 *Nejprve přinesl...* — Lacinova báseň je parodí na báseň Františka Branislava Děvčátka, tak láska začíná (Host 4, 1924—1925, č. 4, s. 111), začínající „Nejprve přinesl jas-

mínu bílý květ./ — Děvčátka, tak láska začíná. — „, přičemž druhý verš je refrémem opakujícím se ve všech šesti dvouveršových strofách básně.

s Miroslavem Ruttem — Miroslav Rutte (1889—1954), básník, prozaik, esejista, literární a divadelní kritik, redaktor Národních listů (1917—1941), v letech 1918—1930 vydával a redigoval týdeník Cesta. Vystupoval jako představitel kulturní pravice proti naší levicové avantgardě.

VÁCLAV LACINA, LACINÉ EPIGRAMY A NÁPADY À LA HOFFMEISTER

Pásmo 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 7, (květen) 1925; bez podpisu.

61 *CESTU* — narážka na literární a kulturně politický týdeník Cesta, který vydával v letech 1918—1930 Miroslav Rutte (viz pozn. ke s. 60).

Apollona — Apollon, literární a umělecká revue (pak podtitul Revue pro kulturní život), vycházel v letech 1923 až 1925. Redigovali jej F. X. Heppner, Jan Klepetář, Sláva Horák, Franta Kocourek a Frank Tetauer. Poslední číslo vyšlo 16. ledna 1925 (roč. 2, 1924—1925, č. 6).

DISK — viz pozn. ke s. 52.

ADOLF HOFFMEISTER, ARTUŠ ČERNÍK

Host 5, 1925—1926, č. 1, s. 32, říjen 1925; podepsáno šifrou A. H. Přetištěno v knize A. Hoffmeistera Cambridge — Praha (1926) na s. 91.

62 *na letáku* — narážka na časopis Pásmo, který měl v podtitulu nebo v tiráži různá označení se slovem leták (Internationales Flugblatt, mezinárodní leták pro moderní kulturu, mezinárodní moderní leták, moderní leták); Černík byl jeho vydavatelem a odpovědným redaktorem.

Avantgarda 1, 1925, č. 2, s. 6—9, (únor) 1925; podepsáno Dav.

- 63 *suprematizmu* — suprematismus, jeden ze tří proudů ruského abstraktního malířství (vedle rayonismu a konstruktivismu). Jeho manifest vyšel v roce 1915 v Petrohradě, na jeho formulaci se podílel i básník Majakovskij. Hlavním tvůrcem směru byl Kazimir S. Malevič.
Untergang des Abendlandes — (něm.) zánik Západu; nářka na dílo německého filosofa dějin Oswalda Spenglera (1880—1936) *Der Untergang des Abendlandes*, vydané ve dvou svazcích r. 1918 a 1922 a vyznačující se pesimistickou kulturní filosofií.
- 64 *Immaculaty* — Immaculata (lat.), Neposkvrněná, zejména Panna Maria.
v Raub und Morde — (něm.) v lupičství a vraždění.
Jamesom — William James (1842—1910), americký psycholog a filosof, jeden z hlavních zástupců pragmatismu. Spolutvůrce tzv. James-Longovy hypotézy o původu citů, podle níž příčinou emocionálních hnutí jsou organické pochody jako dýchání, tlukot srdce, inervace vnitřních orgánů.
Höfdingom — Harald Höfding (1843—1931), dánský filosof a psycholog, zástupce nové racionální filosofie.
Bechterevom — Vladimír Michajlovič Bechtěrev (1857 až 1927), ruský neurolog, fyziolog, psychiatr a psycholog, zakladatel ruské experimentální psychologie a mechanického směru v psychologii (reflexologie).
Forstrom — Vilém Forster (1882—1932), český psycholog a psychotechnik, pěstoval tzv. dynamickou psychologii, která se snažila vyložit duševní dění na podkladě nervového mechanismu.
- 65 „*Jeho umění...*“ — citát ze stati Františka Götze Koncepce perspektivismu a její vztah k nové poezii, *Host 4*, 1924 až 1925, č. 4, s. 118—121 (citát na s. 120).
„*Umění jako zoláštní odvětví výroby...*“ — citát ze stati Karla Teiga *Umění sovětského Ruska*, *Host 4*, 1924—1925, č. 2, s. 34—46, listopad 1924 (citát na s. 34).

- 66 *Taylor* — Frederick Winslow Taylor (1856—1915), americký inženýr, autor způsobu organizace práce, který zajišťuje její vysokou intenzifikaci a tím růst její produktivity.
- 67 *non glossant glossas, sed glossarum glossas* — (lat.) neglosují glosy, ale glosy glos.
Cocteau — Jean Cocteau (1889—1963), francouzský básník, prozaik, dramatik, esejista, malíř, filmový pracovník. Prošel kubismem, dadaismem a surrealismem, spojoval avantgardnost se společenskou kritikou, projevoval se však u něho sklon k senzačnosti a apartnosti.
„*La fin est délectation*“ — (franc.) cílem je rozkoš, požitek.
- 68 *apercepcion* — apercepce (z lat.), vnímání závislé na předcházející zkušenosti, záměrné, vědomé vnímání.
„*psychischer Gesamtzustand*“ — (něm.) celkový psychický stav.
„*Ding an sich*“ — (něm.) „Věc o sobě“, filosofický termín, vyjadřující rozdíl mezi věcí, jak existuje nezávisle na našem poznání jako objektivní realita, „sama o sobě“, a mezi tím, jak se jeví v našem poznání. Významnou úlohu hraje tento pojem ve filosofii Immanuela Kanta (1724—1804).

AVANTGARDA, ROČ. I, Č. 1 a 2

Pásmo 1, 1924—1925, č. 10, s. 6, (duben) 1925; bez podpisu.

- 70 v článku *Poetizmus* — zde přetištěn na s. 63—69.
kadavru — kadáver, zastarale kadávr = mrtvola, mršina, zdechlina.

EDUARD URX, NA VLNÁCH TSF, POÉZIA
JAROSLAVA SEIFERTA

Dav 1, 1924—1925, č. 2, s. 56, jaro (březen) 1925; podepsáno šifrou -rx.

- 71 *knihou Nezvalovou* — míněna *Pantomima* (1924).
Poesie legère — (franc.) lehká (ev. lehkomyšlná) poezie.

72 *pani Lavecká* — H. Lavecká, majitelka salónu krásy (Représentation Générale de l'Institut de Beauté de Paris) v Praze.

J. Vodák v Českom slove — kritika Jindřicha Vodáka o Seifertově sbírce Na vlnách TSF vyšla pod názvem Veselá poezie Seifertova v Českém slově 17, č. 54, 5. března 1925, s. 5 (podepsáno jv.-). Obsáhla recenze není tak kladná, jak by se mohlo zdát z formulace Urxovy; otiskujeme tu proto z ní nejvýznamnější pasáže:

„[...] Vypadá to, jako by se Seifert naprosto zřikal všech svých dřívějších věr a jako by se staral jen o to, že si musí co nejpříjemněji osladit ubíhající chvíli: užij dne! Všecko je pošetilost, malichernost, blud kromě radosti, kterou si opatříš. Žije-li tolik lidí po válce tím způsobem, proč by se ho nepřidržel i Seifert?

[...] až dosud nikdy netvoří sám ze sebe, z přímých, svobodných popudů, nýbrž z mladé, podléhavé snahy, aby se někomu zavděčil a zachoval se podle jeho přání, aby se ukázal být schopným přítvrzencem jeho programu. Dovedl kvůli Neumannům a Olbrachtům dělat revoluční komunismus, dovede kvůli jiným dělat něco jiného, tiskl ‚verše‘, teď tiskne ‚poezii‘, aby to připomnělo program ‚poetismu‘. [...]

[...] Jistě a jistě, co si mají dnes počít ti dětinští lidé, kteří před několika málo léty rozběhli se do života s tak nadšeným revolučním blouzněním a bezpečným očekáváním, že nebudou mít nic jiného na práci nežli umírat na barikádách nebo být výkonnými silami komunistické diktatury? Založili celou svou budoucnost na tom, nechystali se na nic jiného a čeho se tedy nyní mají chopit? Mají být rybáři na Sahaře, kapitány bezedných lodí a vršit marnost na marnost? [...] Psina zdá se být v prvním návalu rozčarování jedinou záchranou [...].

U Seiferta je ta výhoda, že jeho značné básnické nadání udržuje v jeho výstřednostech a futuristických podivnostech smysl, eleganci, půvab, vtip, rozkošnou fantastičnost. [...] Revoluční čerění přechází v krkolomné kousky obrazů, v odvážnou gymnastiku jejich výmyslů a poloh, ale čím jsou krkolomnější, tím více oplývají kouzlem pro

oči i sluch. [...] Ať jsou roztěkané, rozběhlé, bizarně rozptýlené, vyšinuté jako v horečce nebo šilení, mají vždycky jeden jediný důvod, který je váže ve výmluvný a vzrušivý celek. A dokonce ‚anekdoty‘, epigramatické poznámky a sentence, ty jsou opravdu mladě veselé a rozveselující, umějí se zalíbit nápadem, vtipnou pointou, hochovskou skotačností.

Knížka není ‚dílo těžké jako dělnická práce‘, naopak, směřuje ke kapriciózní, toulavé lehkosti, ale aspoň se nad ní může říci, že ‚blažen, kdo v mládí byl mlád‘. Má-li jakou podstatnou chybu, je to ta, že její mládí jest jen literárně uděláno a zase toliko na krátkou chvíli, za kterou není vidět dál, kde by hra přestala být hrou.“

DAV, JARO 1925

Pásmo 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 9, (květen) 1925; bez podpisu.

74 „*Poetisti... nie sú to celí ľudia...*“ — citát z Urxovy kritiky Seifertovy sbírky Na vlnách TSF, zde přetištěna na s. 71—73.

Kriticky, byť blahovonněji přijalo *Pásmo* už 1. číslo Davu. Nepodepsaná glosa Dav (Pásmo 1, 1924—1925, č. 9, s. 6, březen 1925) zní:

„DAV. Komunisticky orientovaná čtvrtroční revue mladé generace slovenské. Těžiště je spíše v úvahách a teoretických člancích než v uměleckých příspěvcích, vězících v bludu „proletkultní“ poezie. Mimo to výběr je úžasně nekritický. Vedle Masereela — La Gandova nemožná linolea. Hromadění revoluční naivity. Manifest, jehož nadsázky hraničí s komikou. Dobře míněno, avšak špatně uděláno. Typografická úprava moderní. Básně: J. Elen, Weiskopf, Tomašik, Hora, Novomeský, Poničan, Kassák. Stati o národnostní otázce, svobodě tisku, inteligenci a proletariátu, agrární ideologii. Provakace.“

Tato glosa byla komentována v Davu 1, č. 2 — jaro 1925 v přehledu, jak bylo první číslo Davu přijato v českých zemích (Za Moravou, s. 60—61), těmito slovy:

„Pásmo č. 9. Umelecké příspěvky vraj vezí »v bludu ,proletkultní‘ poezie. Mimo to výběr je úžasně nekritický. [...] Hromadění revoluční naivity. Manifest, jehož nad-sázka hraničí s komikou. Dobře míněno, avšak špatně uděláno...« Ach, milí súdruhovia, mnoho vecí je komických na svete. Tak napr. považovať niekoľko slov na obálke čitateľovi ad informandum za manifest!! (Z tej nehoráznosti vás predsa nechceme viniť, že ste zaň považovali — bože odpusť — Siráckeho Vlajku na Hima-láji!) To temer hraničí s niečim iným než s komikou. Ale vskutku je komické, keď sa hovorí s vážnou tvárou o ,blude‘ (vážení!), alebo fackuje vedecká psychologická terminológia. Nuž hej, stávajú sa rôzne komické veci aj v ,lepších rodinách‘. Inácej je kritika myslená dobre, ale zle dopadla.“

POZNÁMKA NA ADRESU POLOŠOSÁCKÝCH
(STUDENTSKÁ REVUE)
A SKALNĚ ŠOSÁCKÝCH KRITIKŮ
(FERDINAND PEROUTKA) POETISMU

*Avantgarda 1, 1925, č. 4, s. 11, duben 1925 (číslo k 1. máji).
Podepsáno: DAV, Julius Fučík, F. C. Weiskopf.*

75 *Studentská revue* — časopis vydávaný od r. 1921 Ústředním svazem československého studentstva; v prvních pěti číslech 1. ročníku za redakce Bedřicha Václavka a K. L. Kácla soustřeďoval levice generace a zaměřoval se na literární tvorbu, po jmenování nové redakce se věnoval stavovským a sociálním problémům studentským, v roce 1925 se stal orgánem studentů inklinujících k sociální demokracii. — Narážka v Avantgardě se týká glosy o druhém čísle Avantgardy, kterou napsal Karel Víšek (Avantgarda, časopis studentů a dělníků. Studentská revue 4, 1925, č. 1, s. 14—15, 15. března 1925, podepsáno K. V.):

Avantgarda, časopis studentů a dělníků. Díky zakročení naší policie zmizelo komunistické studentstvo v podzemí illegality právě v době, kdy bylo velmi zajímavé sledovat,

jak na ně působí usnesení V. kongresu III. internacionály, jak je nadchlo, že o Trockém se hlasuje v organizacích na vlas tak, jako před lety hlasovali hasiči o pravosti Rukopisů. Komunistické studentstvo je dnes skutečně roz-poltěno na více směrů, ale co je závažnější, je deprimováno. Nutno uznat, že si komunističtí kolegové dávají s Avantgardou práci. Druhé číslo je lepší prvního, je v něm také méně jazyků. Němčina úvodníku dala by se zlepšit, Weiskopfovy básně ovšem sotva. Studentskou hlídku charakterizuje to, že referát o valném shromáždění je čtyřikrát kratší než informace o Proletstudu, které čtenářům Studentské revue už jsou z minulého ročníku známy. Dobrá je studie Jiřího Macha, kde proti Masarykově „idealistické“ metodě v sociologii staví metodu historickomaterialistickou. Mach je ovšem důslednější při kritice první než v užití druhé. Je „ideologickým“ a nikoli historickomaterialistickým nazíráním vysvětlovat si politiku soc. dem. strany (myslím, že správně před-pokládám, že Machovi sociálpatriot = reformista = sociální demokrat jsou pojmy totožné) vlivem Masarykovy osobnosti a Sociální otázky. Poměr Masarykův k socialismu a dělnickému hnutí je jistě ne vždy prospěšný, ale o hodně spleťitější. — Záslužné je odsouzení poetismu. Bylo by však zajímavé dočíst se v Avantgardě řešení tohoto problému: Když Seifert a jiní vystoupili se svými sbírkami, Teige se svými programy, viděli v tom důkaz růstu a průbojnosti komunistické strany, a jistě tehdy v revoluční poezii se odrážela sebevědomá nálada komunistické strany. Nezcadlí se také dnes komunistické hnutí — v poetismu? Avantgarda, měla se původně jmenovat „levý, levoj, der linke“, naznačila svou linii tím, že na svůj štít vyzdvihla „starou gardu“. Ovšem v druhém čísle se už řídí zázračnou fórmulkou, která zachovala jednotu Kostufry: Že komunističtí studenti nemají práva ani povinnosti jakkoliv se vyjádřit o posledních událostech ve straně. Takový hradní mír, založený na pštroší politice, nemůže dlouho trvat. Studentský článek v Rudém právu z 8. března byl už značně nervózní.

Pan Peroutka napsal do Přítomnosti — týká se článku Cesta

generace od revoluce k leknínům, Přítomnost 2, 1925, č. 13, s. 193—195, 9. dubna 1925; podepsáno šifrou -fp-.

PŘÍTOMNOST, Č. 13

Pásmo 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 9, (květen) 1925; bez podpisu.

77 *Peroutka o Devětsilu* — článek Cesta generace od revoluce k leknínům, viz pozn. ke s. 75.

Mládí nám píše — pod tímto redakčním titulkem byl v Přítomnosti 2, 1925, č. 14, s. 223—224 (16. dubna 1925) otištěn dopis čtenáře, šifrovaný J. P. Praví se v něm na adresu Ferdinanda Peroutky mimo jiné:

„[...] Hle, mládím umíte vysvětlit milenectví ke krásám světa, nevidíte to i při rozčarování a vzteku? A myslíte, že je Seifert a Devětsil vůbec méně revoluční a marxistický, když nechce dělníky odvracet od světa líčením jeho ohavností, ale chce je potěšit, že stojí za to žít, že je čekají velké krásy světa, a tak je posilovat v boji? [...]

Vám se to moc nelíbí, ale já mám z toho radost, že Seifertovi chutná jíst, že nemiluje šhubánky jako stará panna a že umí všem lidem udělat chuť na ananasy a banány. Můžu Vám taky prozradit, že kouří egyptky. Až bude starší, snad bude kouřit lulku a bude se anglicky orientovat.

Dělají prý Vám jakési potíže jeho slova, která nechtějí být brána doslova. Z toho si nic nedělejte, mnoha lidem se tak vede, a myslím, že nejste tak pozadu, aby slovo smělo mít pro nás jen ten smysl, který Vám může dát každý profesor češtiny. Není tu, prosím, ani stopy po symbolismu, tak afektovaní nejsou, je to, chcete-li, krásná bublina, vypouštěná z úst bez apoštolského poslání, která hraje všemi barvami, tvary a zvuky, a v čem ti starší chtějí vidět jen trochu mydlin, foukání a otevřenou pusou.

V něčem s Vámi souhlasím. Mrzí mě, že Seifert nehraje tenis a že se mu zdá, že struny lkají. Navrhuji, aby se několikrát praštil raketou při hře a zaručuji se, že napíše

novou, mnohem krásnější báseň. Navrhuji dále, aby se někdy zamotal při koupání do leknínů a napil špíny, a přejde ho chuť být takhle sentimentální.

A teď ještě k té interpunkci. [...] Dovolte, abych pozměnil Vaši větu: byla by malá poezie, kdyby se musila bát, že zakopne bez tečky nebo čárky.“

K dopisu je připojena poznámka Ferdinanda Peroutky (šifrovaná F. P.), v níž se mimo jiné praví: „O milé house zlaté! Kdo nepochopí ze Seifertovy knížky, co je poetismus, pochopí to jistě z Vašeho dopisu. To je — tak říkajíc — záviděníhodný stav mládí. [...] I my, drahý pane, jsme byli princí v Arkádii. Jenže člověk, bohužel, po této blažené době zůstane ještě deset, dvacet, třicet let na živu, potká ho to či ono, a to se pak už pobledleji plíží po světě a hledá pravdu. Takový už je světaběh, že třicetiletí lidé budou vždy dvacetiletými pokládáni za pitomce z toho důvodu, že byli přinuceni mít více rozumu. S tichou škodolibostí očekávám, že i Vám bude jednou třicet let. Pak mi zase něco napište.“

nabacáno p. B. — dopis Eduarda Basse, reagující na výše uvedený dopis J. P., byl otištěn v Přítomnosti 2, 1925, č. 15, s. 240 (23. dubna 1925; šifra B.) pod redakčním titulkem Mládí dostává nabacáno. Praví se v něm mimo jiné: „...není tomu tak dávno, co falešné heslo o fedrování mladých posedlo všechny starší pány, kteří nechtěli vypadat tak staří, jak jsou. Ale jediné správné fedrování mladých je nefedrovat je vůbec. Nechat je plavat, jak umějí. [...] Prozatím leží před nimi celá česká kultura na bříše. Totiž celá ne, jen ta buržoazní, která vždycky myslí na to, jak má vypadat a jak se tvářit. Vy mi rozumíte, že těmito buržousty mohou být i velmi vážní činitelé z partají socialistických. A čím jsou ti mladí lidé dneška nepřijemní, to je také jejich buržoaznost. Vzpomenuli, jak se rval se životem František Gellner! A jak šel na všechny věci mladý St. K. Neumann!“ [...] „vůně doků a krčem a námořníků a exotických jmen nebyla vynalezena v roce 1920, nýbrž existovala už taky před čtvrt stoletím. Jenomže lidé, které vábila, šli za ní a žili v ní a neskládali jen o tom v kavárně básničky. [...]

Neboť vzdychá-li mladý člověk ,kdybych já měl tak štěstí a dostal se do Francie‘, myslím, že to s jeho mužstvem není dost v pořádku. Zdá se, že čeká, až si ho někdo namluví a zaplatí mu cestu první třídou do Nizzy, aby tam mohl se svými velkýma očima křičet radostí.“ *co ztratil hlas* — narážka na dřívější vystupování Bassova v kabaretech, zvl. v Červené sedmě.

Jestliže si blahobytné stáří... — parafráze závěru Bassova článku:

„Jestliže štěně žere viks, ohlodává škrpály, trhá kapesník, kouše koberec, rve se s pentlí, tlape do žrádla a šteká na hrnec — nechte je vyvádět, z toho všeho vyroste, až mu vypadnou cucáky. Ale když udělá v pokoji nečistotu, je nutno je vzít, oříť mu v tom několikrát čumák, napráskat mu a vyhodit je za dveře.“

F. C. WEISKOPF, 100 PROCENT

Avantgarda 1, 1925, č. 4, s. 8—10, duben 1925 (číslo k 1. máji).

78 *Ferdinand Freiligrath* — (1810—1876), německý básník, ve čtyřicátých letech 19. století spolupracovník Marxův v revolučním hnutí, autor revoluční lyriky a sociálních básní; později přecházel postupně na buržoazní pozice. *Dejte mi zbraň...* — verše ze 4. zpěvu Nezvalova Podivuhodného kouzelníka (zařazen do Pantomimy, 1924; od r. 1930 v Básních noci).

79 *Na řadrech sedají mně lýrovci...* — verše z básně Exotická láska z Nezvalovy sbírky Pantomima (1924).

Rosinu Lodollu — Rosina Lodolla, báseň Nezvalova ze sbírky Pantomima.

Lenin, toť „moderní Dionýsos“ — citát z Nezvalovy básně Památce Mikuláše Lenina (ve sbírce Pantomima).

„*Správně konstruované umění...*“ — citát z Teigovy stati Naše základna a naše cesta, Pásmo 1, 1924—1925, č. 3, s. 1—2, září 1924 (je přetištěna v 1. sv. této edice na s. 607—618, citát na s. 618).

80 „*estetika stroje...*“ — tamtéž, citát v 1. sv. této edice na s. 611.

Cukrová pochoutka Lukrecie... — citát z Nezvalovy básně Lukrecie, otištěné v Pásmu 1, 1924—1925, č. 9, s. 3 a zařazené pak do sbírky Menší růžová zahrada (1926).

„*Poezie...*“ — citát z Václavkova článku *Moderne tschechische Dichtkunst*, Pásmo 1, 1924—1925, č. 2, s. 1—2.

Miss Gada-Nigi — báseň Jaroslava Seiferta o artistce ve sbírce Na vlnách TSF (1925).

dělník z Českomoravské — První českomoravská továrna na stroje v Praze-Libni, založená r. 1871.

81 „*Celý intimní objatý svět...*“ — citát z první části Václavkovy německé recenze Seifertovy sbírky Na vlnách TSF pod titulem *Auf den Wellen der T.S.F.*, Pásmo 1, 1924—1925, č. 10, s. 6, duben 1925.

Píše-li Honzl o Nezvalovi — v doslovu k Nezvalově knize Pantomima, 1924, s. 139—140 (pod nadpisem *K Pantomimě*).

82 *Prampolini* — míněn výtvar italského futuristického malíře, architekta a sochaře Enrica Prampoliniho (nar. 1895). *Cocteau* — viz pozn. ke s. 67.

Weimarer Bauhaus — Staatliches Bauhaus Weimar, vysoká škola pro architekturu a výtvarnictví, založená r. 1919 ve Výmaru sloučením Akademie výtvarných umění a uměleckoprůmyslové školy; r. 1925 přeložena do Dessavy, r. 1932 do Berlína, r. 1933 úředně zrušena. Její zakladatel Walter Gropius založil výtvarnou tvorbu na spojení všech jejích oborů a na rozvinutí tvaru z účelu, techniky a materiálu.

Stravinskij — Igor Fjodorovič Stravinskij (1882—1971), ruský hudební skladatel, žijící od r. 1908 ve Francii a USA. Vyšel z ruské hudby, později se v jeho díle uplatnily vlivy džezu a experimentátorství.

On ne peut pas épater le bourgeois — (franc.) není možno popudit, ohromit měšťáka.

Écraser le bourgeois — (franc.) rozdrtit měšťáka.

Boucherových obrázků — François Boucher (1703—1770),

francouzský malíř rokoka, maloval portréty, obrazy mytologické, mravoličné, galantní, pastorální scény aj.

JOSEF HORA, LITERÁRNÍ POZNÁMKY

Avantgarda 1, 1925, č. 5, s. 4—5, (červen) 1925.

- 84 *Čapek, Šalda, Lom, Dvořák chápali se kolektivních proků dramatických* — míněno drama Josefa Čapka *Země mnoha jmen* (1923); Šaldovo drama *Zástupové* (1921, prem. 1932); Stanislava Loma (nar. 1883) *Převrat* (1922), *Žížka* (1925); Arnošta Dvořáka (1881—1933) *Husité* (1919) a *Nová Oresteia* (1923).
- 85 *Zinověv* — Grigorij Jevsejevič Zinověv (1883—1936), vl. jm. Gregory Apfelbaum, bolševický politik, od r. 1918 předseda III. internacionály; r. 1925 přešel do opozice, později byl vyloučen z VKS(b) a v r. 1936 popraven.
- 86 *L'invitation au voyage* — (franc.) Vyzvání na cestu, báseň Charlesa Baudelaira ze sbírky *Květy zla*.
k Londonovi — Jack London, vl. jm. John Griffith London (1876—1916), slavný americký prozaik.
syntetistů — viz stať Františka Kropáče *Syntetismus*, přetištěnou zde na s. 87—92, článek F. C. Weiskopfa *Gaumontův týden*, přetištěný zde na s. 93—98, a poznámky k němu na s. 667—668.

FRANTIŠEK KROPÁČ, SYNTETISMUS

Leták syntetismu M 20 (Mýtus dvacátého století) 1, č. 1, s. 1—2, červen 1925.

- 89 *optorytmický* — zrakově rytmický, využívající střídavých rytmů světla.
- 90 *synoptická* — sestavující a přehlízející současně různé paralelní jevy.

F. C. WEISKOPF, GAUMONTŮV TÝDEN (KRONIKA V GLOSÁCH A POZNÁMKÁCH)

Avantgarda 1, 1925, č. 5, s. 5—7, (červen) 1925. Vypuštěna poslední část nazvaná Lůza!, komentující časopis mladých dělníků a středoškoláků drážďanských Der Mob. Zeitschrift der Jungen.

- 93 *Gaumontův týden* — podle Léona Ernesta Gaumonta (1863 až 1946), francouzského filmového producenta, tvůrce prvních mluvených a později barevných filmů, který r. 1907 zavedl výrobu kinožurnálu *Gaumont Actualités*, vlastně prvního filmového týdeníku.
Karl Kraus — (1874—1936), rakouský spisovatel a žurnalista, vynikající satirik, v letech 1911—1936 vydavatel časopisu *Die Fackel* (Pochodeň).
v posledním (novému Německu věnovaném) čísle Pásma — č. 11—12 prvního ročníku (květen 1925).
nazval naši Avantgardu „poslední gardou“ — v glose *Avantgarda* č. 3 (*Pásma 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 9*), zde přetištěna na s. 53.
v básniče Augusta Stramma — August Stramm (1874—1915) německý expresionistický dramatik a básník.
- 94 *Sture weltet blöden Raum* — poslední zkomolený verš básně A. Stramma *Granaten* (ze sbírky *Tropfblut*, 1919), přetištěné v *Pásmu 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 4*. *Sture* je patrně novotvar *Strammův* (od adj. *stur*), místo *weltet* má být *waltet*; verš má asi tento smysl: *Tupost vládne pitomým prostorem.*
dozvíte na straně páté — mňněn článek německého dramatika, básníka, prozaika, esejisty, historika umění a hudebníka Herwartha Waldena (vl. jm. Georg Lewin, 1878 až 1941) *Deutsche Berichtigung* (= Německá oprava), *Pásma 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 5*. Walden zde však nepolemizuje s článkem německého historika výtvarného umění Adolfa Behna (1885—1948) *Deutsche Malerei* (= Německé malířství), otištěném v témže čísle *Pásma* na s. 2, jak mylně soudí Weiskopf, nýbrž s Behnovým článkem *Deutscher Bericht* (= Německá zpráva) z 9. č. *Pásma* (s. 5—6); polemika pak pokračovala ještě v dalších číslech *Pásma*.

„*Grau, Freund, ist alle Theorie!*“ — (něm.) nepřesný citát z Goethova Fausta, znějící správně: „*Grau, teurer Freund, ist alle Theorie.*“ = Šedivá je, drahý příteli, všechna teorie. v článku o nejnovější německé literatuře — Herwarth Walden, *Nejnovější německá literatura*, Pásmo 1, 1924—1925, č. 11—12, s. 2.

Aus stillen Winkeln... — úryvky z básně Herwartha Waldena *Gedicht* v témže čísle Pásmo na s. 5, znamenající v překladu:

Z tichých koutů křičí večerní ptáci
Tvé oko se otvírá nad mými těžkými údy...

Tvé prsty sní daleko ode mne, ode mne daleko
Z tichých koutů lkají moji divocí ptáci...
Má krev se rozprostírá jako železo kolem tvého těla.

Moje paže drží tvé tělo, které nepustím
Držím tvé tělo v jásetu své krve
Nepustím tě, neboť mne miluješ

95 *Josef Kalmer* — článek J. Kalmera je v témže čísle Pásmo na s. 2.

Frans Masereel — (nar. 1889), belgický malíř a grafik, známý zvláště jako autor dřevorytů se silnou sociální a pacifistickou tendencí.

Georg Grosz — (1893—1959), německý expresionistický malíř, grafik a karikaturista, autor ostrých satir na buržoazní společnost a militarismus; od r. 1932 žil v USA.

Rudolf Schlichter — (1890—1955), malíř a grafik, spolupracující s dadaistickou skupinou a potom s různými revolučními sdruženími umělců, prošel vývojem od dadaismu k verismu, v pozdějším období byl surrealistou.

96 *Arthur Holitscher* — (1869—1941), německý spisovatel a novinář, od bohémy došel k socialismu; nejvíce se proslavil knihami cestopisných reportáží.

Passion eines Menschen — (něm.) Utrpení člověka, cyklus kreseb Masereelových; ukázkou z něho přinesla Avant-

garda v č. 4 prvního ročníku na s. 13 (představuje muže, stojícího se spoutanými rukama u zdi a čekajícího na popravu).

97 *Miss Gada-Nigi* — viz pozn. ke s. 80.

Algolem — Umělecké sdružení Algol vzniklo r. 1925 a vystoupilo s teorií tzv. syntetismu; jeho časopisu *Leták syntetismu M 20* vyšla jen dvě čísla (redigovali jej Konstantin Biebl, Karel Hradec a František Kropáč).

tohuwabohu — z něm. (pův. z hebrejštiny), zmatek, vřava, chaos, směsice.

sit venia verbo — (lat.) budiž dovoleno říci.

Kro — šifra básnička a prozaika Františka Kropáče (nar. 1898), teoretika syntetismu; jeho recenzi zde přetiskujeme:

Jar. Seifert: Na vlnách TSF. Poezie. (Nákladem V. Petra, Praha 1925.) Vzdušná poezie vzpomínání, touh, květin a zapomnění. Poezie exaltsie, beroucí na sebe často masku a oděv klauna (lyrické anekdoty). A konečně poezie limonád, zmrzlin, pudrů, ananasů, banánů a jiných lahůdek, vesměs exotických. Je podivno, že básník může pohlížet na život tak jednostranně. Činí-li tak J. Seifert úmyslně, je to tím horší. Ale přece je značná jeho síla obrazivá a evokační. Přináší určitý klad: je velmi křehký a jeho rytmus je místy opravdu nový. Jinde ovšem nemá rytmu vůbec. Má krásné obrazy, např.: „dole v písku usíná klaun jako pták, sníh jeho snů padá“ nebo „A zatím na křehkých rovnoběžkách země Historie stoletý břechtan se vine“. — Tyto dva obrazy jsou také nové. Seifert používá však také obrazů starých („hladina moře je zrcadlem hvězd a světél“) a obrazů otřepaných („dívka s hvězdou lásky na čele“). Je tudíž jeho kniha konglomerátem dobrých i špatných veršů a chválou věcí, jež mohou způsobit člověku požitek namnoze jenom chuťový. Labužnictví se příliš rozmohlo v této poezii. K němu se řadí anekdotičnost. Lyrické rebusy Seifertovy pobaví jistě jen několik málo vyvolených. Báseň nebo lépe: „báseň“ Počítadlo je příkladem absurdnosti obrazových básní. Proč je v této knize tak málo básní jako je *Osud* a *Horečka*? Proč je nám

Axism, bulletin A literárního sdružení Osa, Brno 1925, s. 4—8.

Redakci literárního sdružení Osa tvořili František Koukal a Jan Krejčí, členy sdružení byli dále Ladislav Bernatský, J. Z. Horský (= Jaroslav Zatloukal), Jaroslav Kopa, Vincenc Nečas, Otakar Nováček, Edvard Stavinoha, Ludvík Svoboda, Vladimír Vybral, zodpovědným redaktorem byl Ladislav Bernatský. Osa sdružovala posluchače brněnské filosofické fakulty. Ohlašovala ještě vydání bulletinu B (Fluktuism), ale k vydání již nedošlo.

- 101 *Soffici* — viz. pozn. ke str. 291.
L'arte tende... (it.) umění osudově směřuje k sebezničení.
 102 *Primum vivere...* — (lat.) nejdříve žít, pak teprve filosofovat.
 104 *pokusy Man Rayovy* — Man Ray (nar. 1890), americký malíř, fotograf a filmový režisér, přívrženec dadaismu a surrealismu.

STANISLAV K. NEUMANN, DOPIS Z PRAHY

Reflektor 1, 1925, č. 11, s. 13—14, 1. června 1925; podepsáno Sáša.

- 106 *bujnou báseň Vítězslava Nezvala* — v 11. čísle Reflektoru (na s. 12) je otištěna Nezvalova báseň Jaro, zařazená pak do Nezvalovy sbírky Menší růžová zahrada (1926).
 108 *o povídce Vančurově* — v 1. čísle Reflektoru byl otištěn na s. 2—3 a 5—7 pod názvem Odhodlání k vraždě úryvek z románu Vladislava Vančury Pole orná a válečná. V rubrice Proletářský rádce ve 4. čísle Reflektoru (s. 16) z února 1925 odpovídal Neumann na dopis čtenáře K. V. (= Karla Vrby) ze Semil, který si stěžoval na obtížnou srozumitelnost Vančurova slohu. Neumann zde napsal: „Samozřejmě má sloh veliký vliv na to, která kniha se líbí nebo nelíbí. A rozhodně sloh Philippův např. je

předkládána samá zmrzlina s ananasy? Tu si můžeme koupit u cukráře. A dovedeme-li ji jak náleží pozřít, vytvoříme podle poetického receptu sami dokonalou báseň. Neboť umění je uměním žítí a užívati. Pan Seifert by se tedy měl stříci před takovými básněmi a nepsati jich, jinak bude jeho poezie právě podle teorie poetismu docela zbytečná.

- 98 *Z teoretické stati Františka Kropáče* — stať Syntetismus, Leták syntetismu M 20, č. 1, s. 1—2, červen 1925, zde přetištěna na s. 87—92.

báseň úvodní J. Landy — Jiří Landa (nar. 1904), básník a prozaik, který ve verších navázal na poetismus; v 1. čísle Letáku syntetismu M 20 měl tři básně, F. C. Weiskopf cituje z básně bez nadpisu, začínající veršem V románu jsem našel dívku milovanou... (s. 1).

první číslo bude zároveň posledním — vyšlo ještě 2. číslo (říjen 1925).

PAVEL FRAENKL, LETÁK SYNTETISMU M 20

Studentská revue 4, 1925, č. 7—8, s. 114—115, 20. června 1925; podepsáno -a-

- 99 *Kropáčova úvaha o „syntetismu“* — mluvína stať Františka Kropáče Syntetismus, přetištěná zde na s. 87—92.

F. Kovárna — František Kovárna (1905—1952), prozaik, historik výtvarného umění a překladatel; v 1. č. Letáku syntetismu M 20 měl na s. 3 prózu Muž bez těla.

J. Mašek — Jiří Mašek, básník a epigramatik (1905—1959), otiskl v 1. čísle Letáku syntetismu M 20 na s. 5—6 dialogický prolog Lidská komedie.

Špálová — Sonja Špálová (nar. 1898), vl. jm. Františka Ramešová, roz. Švehlová, básnířka a romanciérka, má v prvním čísle M 20 básně Smrt (s. 1) a Láska (s. 5).

Seifert se svým poetismem — mluvína recenze Fr. Kropáče o Seifertově sbírce Na vlnách TSF; zde je přetištěna v poznámce na s. 667—668.

ius primae noctis — (lat.) právo první noci, feudální výsada.

nutně bližší dělníkům než Vančurův. To máš docela pravdu. Těžko však umělci předpisovat, dokud sám nepochopí, že je v zájmu jeho díla, které není zpátečnické, aby slohovými kučerami neodcizoval se nejoddanějším čtenářům. Domníváme se, že tzv. těžký sloh je vždy zbytek buržoazního cítění v díle tolika revolučních spisovatelů: ale dnešní spisovatel, i když dokonale uteče z měšťácké třídy, jen nesnadno svléká se sebe buržoazní literátství a umělectví. Je k tomu třeba, aby se odhodlal zříci se každého úspěchu u kritiky, každé pozice v uměleckém a literárním světě, aby se vůbec rozešel s tím, co buržoazie a její estetové považují za umění, a viděl svůj cíl jen v tom, aby masu pracujících mu rozuměly. A uvážíme-li, že tyto masy musí přitom i vychovávat a nikoli hovět mnoha jejich maloměšťáckým zálibám, je to velmi těžké, je to jisté hrdinství, jež může být v dnešní době jen vzácné. Ostatně „těžký sloh“ je někdy jen znakem jisté tvárné nevybouřenosti, která později ustoupí klidné a jasné linii. U Šrámka je to něco jiného: jeho nynější limonády nebyly by vůbec nic bez masky těch slohových kučer.“

REFLEKTOR, Č. 11

Pásmo 1, 1924—1925, č. 13—14, s. 8, červenec 1925; bez podpisu.

- 110 *Hora* — na s. 2 otištěn Horův překlad prózy Isaaka Emanueloviče Babela *Ljubka kozák*.
Olbracht — v 1. a 2. ročníku Reflektoru vycházel na pokračování Olbrachtův román *O Anně*, rusé proletářce (knižně přepracováno jako *Anna proletářka*, 1928).
láme hůl nad poetismem — v článku *Dopis z Prahy*, zde přetištěn na s. 106—109.
„červnovým“ *dělánkem* — narážka na to, že příslušníci mladé generace tiskli zprvu své práce v Neumannově časopise *Červen*, v němž vyšlo dokonce zvláštní číslo *Devětsilu* (*Červen* 4, 1921, č. 12, 23. června 1921).

STANISLAV K. NEUMANN, POLEMIKA

Reflektor 1, 1925, č. 13, s. 10, 1. července 1925.

STANISLAV K. NEUMANN, ROMANU JAKOBSONOVI

Reflektor 1, 1925, č. 14, s. 14, 15. července 1925; bez podpisu.

Neumannova glosa je polemikou se statí: *Roman Jakobson, Konec básnického umprumáctví a živnostnictví, Pásmo 1, 1924—1925, č. 13—14, s. 1—12, červenec 1925*. Jakobson se v jejím úvodu ironicky dotkl agitační poezie St. K. Neumanna narážkou, že Neumann „štupuje úvodník Rudého práva rýmy Vrchlického“ apod.; posměšně se zmínil také o Neumannově odpovědi v časopise *Reflektor* (1, 1925, č. 4, s. 16, 15. února 1925, rubrika *Proletářský rádce*), že i hádanky v dělnickém časopise mají mít proletářské vyznění.

- 114 *Lu Märtenovou* — Lu Märten (nar. 1879), německá marxistická teoretička umění; zabývala se především sociologií umění a vyvozovala vývoj umění přímo ze stavu výrobních sil.

BEDŘICH VÁCLAVEK,
NOVÉ TECHNIKY V BÁSNICKÉM ŘEMESLE

Disk 2, 1925, s. 1—4, jaro 1925.

- 118 *palaistra* — (řec.) v antickém Řecku součást gymnasia nebo samostatně stojící stavba pro tělovýchovu; zápašišťe, cvičišťe, tělocvična, škola zápasnická.
gymnasion — (řec.) cvičišťe jinochů nebo eféubů.
kalokagathia — (řec.) kalokagathie, starořecký ideál harmonie sil tělesných i duševních; ušlechtilost, výtečnost, dokonalost.
119 *Českomoravská-Kolben* — První českomoravská továrna na

stroje v Praze-Libni převzala r. 1921 elektrotechnickou akc. spol., dříve Kolben a spol. v Praze a změnila firmu na Českomoravská-Kolben (r. 1927 po převzetí další společnosti název rozšířen na Českomoravská-Kolben-Daněk).

Hapag — německá zkratka pro Hamburger-Amerikanische Packetfahrt A. Gesellschaft, největší paroplavební společnost v Hamburku.

Glavnopolitprosvět — ruská zkratka za Glavnoje upravlenije političesko-prosvetitelnyimi učreždenijami = Ústřední správa politickoosvětových institucí (v Sovětském svazu).

Marinetti — Filippo Tommaso Marinetti (1876—1944), italský spisovatel, zakladatel futurismu, který chtěl vytvořit umění dynamického pohybu, odpovídající rytmu moderní technické civilizace; vyznačoval se kultem techniky a strojů.

- 121 *Moderne...* — ukázka z knihy *L'Homme cosmogonique* (Člověk kosmogonický, 1922) od Nicolase Beauduina (1881—1963), francouzského básníka, zakladatele tzv. paroxystické poezie (1913). Psal synoptické básně, jimiž pokračoval v myšlence F. T. Marinettiho a G. Apollinaira vytvořit pomocí moderní typografie báseň vizuální; v knize *L'Homme cosmogonique* jeho tříplánové básně usilují o jakýsi „orchestr veršů“, o vystižení simultánnosti. Ukázka z básně *Music-hally* v překladu znamená:

Moderní	}	ohnivé gongy
saturnský		údery činelů
		Mechanické návody
		symfonie elektrických vůní
orgie smyslů		Vše se v tom odhaluje
orgie očí		záračný
		nenormální
Šílenství		mozkový
inteligence	= se střídají.	synchronní
		moderní.

Disk 2, 1925, s. 4—8, jaro 1925. Pod titulem uvedeno: z knihy *Konstruktivismus*.

- 123 *dernier cri* — (franc.) poslední novinka.
- 125 *raison d'être* — (franc.) důvod, smysl existence.
nové umění přestane být uměním — výrok Ilji Erenburga ze souboru statí o umění A vsjo-taki ona vertitsja! (A přece se točí!, 1922).
- 126 *Renan* — Ernest Renan (1823—1892), francouzský historik náboženství, semitolog a idealistický filosof.
orfismus — hnutí mladého malířství kolem r. 1912, které zdůrazňovalo kontrastnost barev jako prostředek nového dynamismu v malířství; skládalo obraz z prvků nezávislých na konkrétních předmětech, obraz měl působit podobně jako hudební skladba. Patřili sem Robert Delaunay, František Kupka, Fernand Léger, Francis Picabia, Vasilij Kandinskij aj.
San Vitale v Ravenně — chrám San Vitale v italské Ravenně, slavná památka byzantského umění v západní Evropě; založen kolem r. 400 n. l., zcela přestavěn r. 1743. Má osmistěnnou kupoli, spočívající na osmi pilířích s paprskovitě rozloženými kaplemi.
- 127 *Fairbanks* — Douglas Fairbanks st. (1884—1939), americký filmový herec, představitel romantického dobového sportovního typu dvacátých let.
- 128 „*Inhaltsetetiky*“ — obsahové estetiky (na rozdíl od estetiky formální).
- 130 *Perretův dům* — Auguste Perret (1874—1954), zakladatel moderní francouzské architektury, první použil principu železné sloupové konstrukce obchodních domů pro betonové konstrukce domů obytných. Ve Franklinově ul. v Paříži postavil r. 1903 betonový dům o sedmi poschodích (jeho fotografie je otištěna ve *Stavbě 2, 1923—1924, č. 7, s. 115*).
- tour de force* — (franc.) silácký kousek.
- Nanuk, člověk primitivní* — dokumentární film o autentic-

kém Eskymáku, natočený r. 1922 americkým režisérem Robertem Flahertym (1884—1951) v severní oblasti Hudsonova zálivu.

Taut — Bruno Taut (1880—1938), německý architekt, který byl před první světovou válkou jedním z představitelů nové německé architektury; později se vzdálil modernímu cítění.

- 131 *Ruskin* — John Ruskin (1819—1900), anglický umělecký a sociální kritik moralistického a humanistického zaměření; kritizoval mechaničnost a nekvalitnost strojové výroby a doporučoval návrat k uměleckému řemeslu.

Wells — Herbert George Wells (1866—1946), anglický spisovatel vědeckofantastických románů i prací vědeckopopulárních (např. Dějiny světa).

Wellington — Arthur Wellesley Wellington (1769—1852), britský maršál a státník; bojoval na řadě míst Evropy proti Napoleonovi, zvítězil nad ním u Waterloo.

Nelson — Horacio Nelson (1758—1805), anglický admirál; úspěšně vedl anglické válečné loďstvo v několika bitvách v době napoleonských válek, padl ve vítězné bitvě u Trafalgaru.

Élie Faure — (1873—1937), vlivný francouzský výtvarný kritik a historik umění; vykládal umělecká díla ve vztahu k době.

invar — niklová ocel, ocel s přísadou niklu, s velmi malou tepelnou roztažlivostí.

- 132 *Kellermann* — Bernhard Kellermann (1879—1951), německý pokrokový spisovatel, měšťanský humanista; jeho protikapitalistický utopický román *Der Tunnel* (Tunel) vyšel r. 1913.

„*Les belles formes sont les plus droites avec rondeurs*“ — (franc.) krásné formy jsou formy nejpřímější se zaoblením.

Dominique Ingres — Jean Auguste Dominique Ingres (1780 až 1867), francouzský malíř, přední představitel klasicismu.

- 133 *Marinettiho* — viz pozn. ke s. 119.

Légerovy — Fernand Léger (1881—1955), francouzský malíř vycházející z kubismu; maloval továrny, konstrukce, železniční tratě, postavy dělníků, řidičů atd. a chtěl tak vystihnout rytmus moderního života.

Jugendstil — Jugendstil, v Německu užívaný termín pro slohový proud z přelomu 19. a 20. století, u nás a v Rakousku zvaný secese.

klouny — kloun = hrot, zobec na přídi antické řecké lodi, hlavně válečné, sloužící k prorazení trupu nepřátelské lodi.

Mendelsohnova Einsteinova věž v Postupimi — Erich Mendelsohn (1887—1953), německý architekt, po první světové válce od „plastické architektury“ přešel k funkčnímu dynamismu; nejtypičtější jeho prací z tohoto období je Einsteinova věž, astrofyzikální ústav v Postupimi (1920 až 1921), železobetonová stavba, jejíž technicky romantické formy jsou konstruovány podle vnitřního obsahu jednotlivých částí.

JINDŘICH HONZL, DRAMA

Disk 2, 1925, s. 9—10, jaro 1925.

- 138 *s Lessingem Shakespeara* — německý osvícenecký kritik, estetik a dramatik Gotthold Ephraim Lessing (1729 až 1781) proti módním vlivům francouzského dramatu kladl německému dramatu za vzor Shakespeara v dílech *Briefen, die neueste Literatur betreffend* (Dopisy týkající se nejnovější literatury, 1759—1765) a *Hamburgische Dramaturgie* (Hamburská dramaturgie, 1767—1769), jimiž vytvořil základy moderního měšťanského divadla.

qualité négligéable — (franc.) nezbytná vlastnost.

Tzara — Tristan Tzara (1896—1963), francouzský básník rumunského původu, zakladatel dadaismu (1916).

Mésurée à l'échelle d'Éternité, toute action est vaine — (franc.) měřeno věčností každá činnost je marná.

- 139 „*to be or not to be*“ — (angl.) známý citát ze Shakespeara Hamleta: být nebo nebýt, resp. žít nebo nežít.

- 140 „*pásmo*“ — proud za sebou jdoucích dějů, myšlenek, představ, tvořících dohromady celek. Do poezie tento způsob uvedl Guillaume Apollinaire slavnou básní *Zone* (Pásmo, v úvodu sbírky *Alkoholy* z r. 1913), která v překladu

Karla Čapka silně zapůsobila na naši mladou básnickou generaci (Wolkerův Svatý Kopeček, básně Nezvalovy aj.).

VILÉM SANTHOLZER,
DŮM JE STROJEM URČENÝM K BYDLENÍ

Disk 2, 1925, s. 14, jaro 1925. Nad českým nadpisem je francouzský: La maison est une machine à habiter. Za článkem je označení: Z chystané sbírky Krása matematiky a stroje. Tato kniha však nevyšla.

141 *Vilém Santholzer* — (nar. 1903), český fyzik a radiolog; vedle odborné práce se zabýval popularizací moderních názorů fyzikálních.

Le Corbusier — vl. jm. Charles Édouard Jeanneret (1887 až 1965), slavný francouzský architekt, sochař a malíř švýcarského původu, průkopník moderní architektury a urbanismu, autor velkolepých urbanistických projektů. *Gropiový* — Walter Gropius (1883—1969), význačný německý architekt, jeden z předních průkopníků konstruktivistické architektury, zakladatel výmarského Bauhausu; r. 1934 emigroval do Anglie, 1937—1952 byl profesorem na harvardské universitě v USA.

JIŘÍ VOSKOVEC, FOTOGENIE A SUPRAREALITA

Disk 2, 1925, s. 14—15, jaro 1925.

146 *články Teigovy o optickém filmu* — Teigovy stati o filmu vycházely v letech 1922—1925 ve sborníku Život (sv. 2, 1922), v Hostu a Pásmu; byly zařazeny (spolu s dalšími studiemi) do Teigovy knihy Film (Praha 1925) a nově vydány Petrem Králem v souboru Karel Teige a film (Filmový ústav, Praha 1966).

libreta Teigova a Seifertova — K. Teige a J. Seifert otiskli v Pásmu 1, 1924—1925, č. 5—6, s. 7—8 filmové libreto Pan Odysseus a různé zprávy, v němž se pokusili o útvar odpovídající jejich představě čisté kinografie, mající být

optickým dramatem věcí v pohybu. Další filmové libreto uveřejnili v Disku 2, 1925, s. 11—12 (Přístav. Partitura lyrického filmu).

147 „*La photogénie, c'est l'accord de la photo avec le ciné*“ — (franc.) fotogenie je soulad mezi fotografií a pohybem.

Louis Delluc — (1890—1924), francouzský spisovatel, scenárista, filmový režisér a teoretik, zakladatel estetiky moderní kinematografie, iniciátor avantgardního filmu v jeho nejranějších počátcích.

BEDŘICH VÁCLAVEK, DADA TVOŘIVÉ

Host 4, 1924—1925, č. 9—10, str. 278—281, červen—červenec 1925. Přetiskujeme pouze úvodní část stati; další dvě rozsáhlejší části jsou věnovány zevrubné informaci o názorech a díle předního německého dadaisty Waltera Sernera (nar. 1889 v Karlových Varech, od r. 1927 nezvěstný).

148 *s Hülsenbeckem o jeho nihilismu* — Richard Hülsenbeck (nar. 1892), německý básník a prozaik, jeden z hlavních představitelů dadaismu; od r. 1936 v USA.

tvůřivý nihilismus — termín Jiřího Mahena v Knize o českém charakteru (1924).

149 *simultaneity* — simultaneita, podání předmětu současně z několika zorných polí, eventuálně scéna, kde se současně odehrávají nebo plynule střídají děje v různých prostředích.

JIŘÍ FREJKA, JEVIŠTNÍ DEFORMACE

Pásmo 1, 1924—1925, č. 13—14, s. 8, červenec 1925.

151 *Kiesler* — Friedrich Kiesler (nar. 1896), architekt, vídeňský divadelní výtvarník; udržoval styky s naší avantgardou, např. v Pásmu 1, č. 5—6, otiskl manifestační článek Die Kulisse explodiert (s. 1) a stať Railway (s. 11). Ve 30. letech odešel do Anglie, pak se usadil v USA, kde žije pod jménem Frederick John Kiesler.

JIRÍ FREJKA A ANTONÍN HEYTHUM,
SPOLUPRÁCE ARCHITEKTA A REŽISÉRA V DIVADLE

Stavba 4, 1925—1926, č. 5, s. 69—71, prosinec 1925; podepsáno Frejka & Heythum (Osvobozené divadlo).

- 152 *A. Loos* — Adolf Loos (1870—1933), rakouský architekt, rodák z Brna, zakladatel funkčního stavitelství.
„relief, qui bouge“ — (franc.) pohybující se reliéf, reliéf v pohybu.

JOSEF LÖWENBACH, ODPOUTANÁ HUDBA

Pásmo 2, 1925—1926, č. 1, s. 14—15, říjen 1925.

- 152 *Josef Löwenbach* — (1900—1962), český hudební publicista, kritik a organizátor, spoluzakladatel Devětsilu.
- 154 *Schönbergem* — Arnold Schönberg (1874—1951), rakouský skladatel a hudební pedagog, hlava tzv. vídeňské školy; přes expresionismus dospěl k přísné racionální technice dodekafonismu (dvanáctitónové hudby).
- 155 *Claude Debussy* — Claude Achille Debussy (1862—1918), francouzský hudební skladatel, zakladatel hudebního impresionismu.
Cézanne — Paul Cézanne (1839—1906), francouzský malíř, který překonal impresionistické uvolnění formy pevnějším sevřením obrazu; toho dosahoval především novým pojetím barvy, která přestala být nositelkou světelné nálady a stala se v této své oproštěnosti a zdůrazněné plošnosti hlavním kompozičním prvkem. Cézannovy výsledky se staly východiskem většiny uměleckých směrů první poloviny 20. století.
Eric Satie — celým jménem Alfred Erik Leslie-Satie (1866—1926), francouzský hudební skladatel; sám nedospěl k větším hudebním formám (z jeho skladeb je významná hudba k nejslavnějšímu představení Ruského baletu Parády, 1917), byl však patronem mladé protiimpresionistické generace a vůdcem skupiny francouzských

hudebních modernistů, tzv. pařížské Šestky. Žádal v umění jednoduchost, rozumovou střízlivost a humor.
Darius Milhaud — (1892—1971), přední francouzský hudební skladatel, člen někdejší pařížské Šestky; jeho tvorba se vyznačuje zvláště zálibou v polytonální harmonii.
Stravinského — viz pozn. ke s. 82.

E. F. BURIAN, FILM

Český filmový svět 3, 1923—1925, č. 12, s. 6—7, listopad 1925.

VÍTĚZSLAV NEZVAL, FILM

Český filmový svět 3, 1923—1925, č. 10—11, s. 6—7, září 1925.
Zařazeno s drobnými odchylkami do Nezvalovy knihy Falešný mariáš, Odeon, Praha, říjen 1925.

- 163 *Monetův Kapucínský bulvár* — francouzský malíř Claude Monet (1840—1926) maloval r. 1873 proslulé pohledy na bulvár des Capucines, naplněný velkým pohybem lidí, drožek a barevné atmosféry, aby vystihl „krajinu velkoměsta“.
Janusově tváři — Janus, v římské mytologii bůh času, začátku a konce, zobrazovaný se dvěma obličejí; od toho přeneseně obojaký, falešný člověk, člověk dvojí tváře.
- 164 *ida* — ido, umělý mezinárodní jazyk vzniklý r. 1907 přepracováním esperanta.
Fairbanks — viz pozn. ke s. 127.
Mary Pickford — Mary Pickfordová, vl. jm. Gladys Marie Smithová (nar. 1893), slavná americká filmová herečka desátých a dvacátých let.
Nazimová — Alla Nazimová (1879—1945), ruská herečka, jedna z prvních hvězd amerického filmu.
Lilian Gish — Lilian Gishová, vl. jm. de Guicheová (nar. 1896), americká filmová herečka francouzského původu, vyznačující se křehkým lyrickým zjevem, jedna z největších hereček němému filmu.

création — (franc.) kreace = tvoření, tvorba.

imitation — (franc.) imitace, napodobení.

- 165 *simultaneismus* — (z lat. zákl.) umělecká metoda, která pod vlivem filmové a výtvarné techniky spojuje různé zároveň probíhající děje nebo zobrazuje předměty zároveň z několika zorných úhlů.
- 166 *valérů* — valér (z franc.), estetická hodnota; tónová hodnota barvy.

VÍTĚZSLAV NEZVAL, BÁSEŇ

Výňatek z knížky Falešný mariáš, vyd. Odeon, Praha, v říjnu 1925, s. 12–14.

169 *kalambúr* — slovní hříčka.

ubohý Lélian — Pauvre Lelian, anagram vytvořený francouzským básníkem Paulem Verlainem (1844–1896) z jeho jména; pod tímto anagramem podával svůj autoportrét, zvláště v knize *Les Poètes maudits* (Prokletí básníci, 1884, doplněné vyd. 1888).

VÍTĚZSLAV NEZVAL, HUDBA, TANEC, DRAMA

Tam-tam 1, 1925, č. 2, s. 8–10, červenec 1925. Bez nadpisu; pře-tištěno v Nezvalově knížce Falešný mariáš, Odeon, Praha, říjen 1925, kde tvoří kapitolky Hudba a tanec, Syntéza, Staré drama (přitom zvláště ve druhé a třetí části provedl Nezval značné textové změny, sledující zhutnění výrazu, a některé věty vůbec vypustil).

- 170 *Przybyszewského* — Stanisław Przybyszewski (1868–1927), polský prozaik, dramatik a esejista, jeden z hlavních představitelů evropské dekadence.
- 171 *rekvizit, jež slouží iluzi* — ve Falešném mariáši formulováno ostřeji: jež slouží klamu.
tyjí ze skutečnosti, jež byla zdeformována — ve Falešném mariáši: jež byla znetvořena.
Jak by se lidé vysmáli... A hle — tato pasáž celá ve Falešném mariáši vypuštěna.

- 172 *Jedny z nejčistších... obětí svého povolání.* — tato pasáž celá ve Falešném mariáši vypuštěna.
smí vykrádati... — závěr formulován ve Falešném mariáši odlišně: Tento plagiát vyloučen. Jde o příklad neskonale lahody. Jsou jiné holubice. Odpověděti sobě samotnému. Neboť máš, příteli, rovněž hlavu, ruce a nohy.

KAREL ČAPEK, PROLETÁŘSKÉ UMĚNÍ

Přítomnost 2, 1925, č. 33, s. 518–520, 27. srpna 1925.

- 174 *Julius Bab* — (1880–1955), německý spisovatel a divadelní kritik, teoretik a historik.
Richard Dehmel — (1863–1920), německý impresionisticko-naturalistický básník, tendenční analytik lidské duše.
Ruskin — viz pozn. ke s. 131.
Haken — Josef Haken (1880–1949), učitel, spoluzakladatel a přední pracovník KSČ, v letech 1920–1929 poslanec, 1929–1936 senátor a předseda klubu komunistických senátorů.
Současnou historii — mýněn cyklus satirických románů francouzského spisovatele Anatola France (vl. jm. Anatole-François Thibault, 1844–1924) *Histoire Contemporaine* (Historie našich dnů, 1896–1901, česky 1932 a 1951).
- 176 *román o princezně Meluzně* — ve francouzské pověsti víla, pramáti rodu de Lusignan, proměňující se od pasu v hada; pověst, zpracovaná víckrát ve francouzské literatuře, se v německém zpracování dostala i k nám a byla od poloviny 16. století až do druhé poloviny 19. století častěji vydávána jako knížka lidového čtení; vnikla také do lidové tradice.

BEDŘICH VÁCLAVEK, SLOVESNÉ UMĚNÍ NOVÉ A PROLETÁŘSKÉ

Pásmo 2, 1925–1926, č. 1, s. 2–5, říjen 1925.

- 180 *Walther von der Vogelweide* — (asi 1170—1230), největší lyrik německého středověku, jímž vrcholí minnesang.
- 182 *Märtenová* — viz pozn. ke s. 114.
atavismem — atavismus, znaky nebo vlastnosti zděděné po vzdálených předcích.
- 183 *To pochopili v Rusku* — míněna skupina OPOJAZ a experimentující básníci jako Velemir Chlebnikov (vl. jm. Viktor Vladimirovič Chlebnikov, 1885—1922), nejoriginálnější tvůrce ruského futurismu.
- 184 *Poesie | nemoc černochů a opic || a tato nemoc | měkká poduška nudy | ... poesie* — ze Seifertovy básně *Dým cigarety* ze sbírky *Na vlnách TSF*.
poesie je umění ztráceti drahocenný čas — verš ze Seifertovy básně *Zloděj a hodiny* ze sbírky *Na vlnách TSF*.

KAREL TEIGE, POEZIE PRO PĚT SMYSLŮ

Pásmo 2, 1925—1926, č. 2, s. 23—24, listopad 1925. (S poznámkou: Ž knihy O humoru, klaunech a dadaistech.)

- 191 *Marinettiho: Mots en liberté* — Les mots en liberté futuriste (Osvobozená slova futurismu), sbírka Marinettiho z r. 1919, česky 1922 pod názvem *Osvobozená slova*.
Albert-Birot — Pierre Albert-Birot (1876—1967), francouzský avantgardní básník a dramatik, tvůrce „plakátové poezie plenéru“ a nerealizovaných poetických filmových libret; vydával revui *Sic* (zal. 1916).
Kaligramy — (Calligrammes), sbírka G. Apollinaire z r. 1913 (česky 1948). V ní jsou některé básně psány ve formě futuristických ideogramů a sázeny se zřetelem na vizuální dojem různými typy písma.
ideogramy — ideogram, grafický (neobrazový) znak označující pojem nezávisle na tom, jak se pojmenovává.
- 192 *Francesca Cangiulla: Poesia pentagrammata*. — Francesco Cangiullo (nar. 1888), italský básník a dramatik, který patřil k nejkrajnějším futuristům; r. 1925 se futurismu zřekl.
Nicolas Beauduin — viz pozn. ke s. 121,

Caproniho — Gianni Caproni (nar. 1886), italský letecký konstruktér. Vystavěl v době první světové války bombardovací dvojplošník se dvěma trupy; po válce jej dále rozvinul jako trojplošník.

valéry — viz pozn. ke s. 166.

- 193 *Russolo* — Luigi Russolo (1885—1947), italský malíř a grafik, spoluzakladatel malířského futurismu; též hudební skladatel a teoretik, který se pokoušel o hudební obdobu futurismu.
- 194 *tactilismus* — (z řec. zákl.) umění založené na hmatu. V Teigově textu tisková chyba: tachismus.
olfaktoriální — (z lat. zákl.) čichový.
pantagruelisté — podle postavy z díla Françoise Rabelaise (1494?—1553?) Gargantua a Pantagruel; Pantagruel je burleskně nadsazeným typem siláka, jedlíka a požívačnicka.
Epikurova zahrada — podle řeckého filosofa Epikura (341—270 př. n. l.), který založil v Athénách ve své zahradě školu zvanou Epikurova zahrada; vědění mu bylo prostředkem pro nabytí klidné mysli, v níž hledal štěstí; podstatou štěstí je radost, již dojdeme ctností.
- 195 *Káda* — Karel Pešek, zvaný Káda (1895—1970), proslulý střední záložník A. C. Sparta, nejlepší hráč kopané v meziválečné době u nás, kapitán československého národního mužstva.
- 196 *primordiální* — (z lat.) prvotní.
magic-city — (angl.) kouzelné, magické město.

KAREL HONZÍK, TOPORNÁ MODERNOST

Pásmo 2, 1925—1926, č. 3, s. 43—44, prosinec 1925. Téměř současně otištěno i v Přítomnosti 2, 1925, č. 48, s. 759—761, 10. 12. 1925. (Text v Přítomnosti je redakcí místy stylisticky upraven v zájmu obecnější srozumitelnosti, předešlím jsou cizí slova nahrazena českými ekvivalenty. V Přítomnosti je titul chybně: Toporná nemodernost; opraven je v obsahu ročníku.) V Pásmu je k článku připojena pod čarou poznámka: Redakce tiskne tento polemický článek jako námět k eventuální diskusi.

- 198 *poète maudit* — (franc.) prokletý básník.
 „épater les modernistes“ — (franc.) pobouřit modernisty
 (v kontrastu se známým heslem moderny épater le bourgeois — pobouřit měšťáka).
 „épater les constructivistes“ — (franc.) pobouřit konstruktivisty.
- 199 *Adolf Loos* — viz pozn. ke s. 152.
- 200 *G. K. Chesterton* — Gilbert Keith Chesterton (1874—1936), anglický esejista, kritik, básník a romanopisec, zaměřený katolicky; známé jsou zvláště jeho detektivní příběhy o otci Brownovi. Filosofii Chestertonovou byl humorný optimismus.

E. F. BURIAN, MASKOVANÝ KONZERVATIVISMUS

Tam-tam 1, 1925, č. 5, s. 23—26, prosinec 1925.

BEDŘICH VÁCLAVEK, TŘÍDNÍ REVOLUCE A UMĚNÍ

Var 4, 1925—1927, č. 3, s. 76—85, 1. prosince 1925. Uvedeno poznámkou Zdeňka Nejedlého jako námět k diskusi; diskuse k tomuto tématu se však ve Varu nerozvinula.

- 206 *Mladého Slovenska* — Mladé Slovensko, revue mladých slovenských autorů, vycházející střídavě v Pešti, Praze a Bratislavě v letech 1919—1925 a 1928—1929. Publikovali v ní někteří členové Davu, jejími redaktory byli krátký čas i Ján Poničan (1922—23) a Laco Novomeský (1924—1925).
- 207 *-rx.* — šifra Eduarda Urxe (1903—1942), spoluzakladatele skupiny Dav, redaktora komunistických časopisů a průkopníka marxistické literární kritiky; v 2. čísle Davu 1, 1924—1925, s. 56—57, je Urxova recenze Seifertovy sbírky *Na vlnách TSF* — zde přetištěna na s. 71—73.
- 208 *Okáli (Dav 2)* — Daniel Okáli (nar. 1903), slovenský básník, literární kritik a politik, příslušník skupiny Dav; otiskl v 2. čísle Davu 1, 1924—1925, s. 1—7, stať *Umenie*.

V 2. čísle Avantgardy — v článku *Poetizmus*, podepsaném Dav; zde přetištěn na s. 63—69.

což mi p. Weiskopf vytýká — v článku *100 procent, Avantgarda 1, 1925, č. 4, s. 8—10*; zde přetištěno na s. 78—83.

- 209 *Liebknecht* — Karl Liebknecht (1871—1919), jeden z předních vůdců německého a mezinárodního dělnického hnutí, spoluzakladatel KSN, dotýká se estetických problémů v knize *Studien über die Bewegungsgesetze der menschl. Gesellschaft* (1922, Studie o zákonech pohybu společenského vývoje).

Weiskopf v Avantgardě 4 — míněno prohlášení *Poznámka na adresu pološosáckých (Studentská revue) a skalně šosáckých kritiků (F. Peroutka) poetismu, Avantgarda 1, 1925, č. 4, s. 11*; zde přetištěno na s. 75—76.

v Davu 2 konstatuje V. Clementis — ve stati *Akultúrny bolševizmus, Dav 1, 1924—1925, č. 2, s. 48—51*.

- 210 *Okáli v Davu 2* — viz výše uvedenou Okáliho stať *Umenie*.
- 211 *v Upanišadách* — Upanišady, staroindické védské texty 2 filosofického obsahu.

- 212 *Waltera von der Vogelweide* — viz pozn. ke s. 180.

Poničan (Dav 1) — Ján Poničan, básnickým jménem Rob (nar. 1902), slovenský básník a prozaik, zasloužilý umělec, průkopník proletářské poezie na Slovensku, člen skupiny Dav. V Davu 1, 1924—1925, č. 1, s. 18—24 měl stať *Inteligencia a proletariát*.

Klimanov (Dav 2) — stať Michala Klimanova *Vymedzenie proletárskeho umenia, Dav 1, 1924—1925, č. 2, s. 53—55*.

- 213 *Dav 2 v posudku Weiskopfova dramatu* — kritiku dramatu F. C. Weiskopfa *Země* na druhém břehu napsal Daniel Okáli pod titulem *Sociálne drama, Dav 1, 1924—1925, č. 2, s. 55—56*.

- 214 *W. Hausenstein* — Wilhelm Hausenstein (1882—1957), německý historik a sociolog výtvarného umění.

Hůlka — Jaroslav Hůlka (1899—1924), prozaik hlásící se k programu proletářského umění, přítel J. Wolkera a A. M. Piši.

Hauptmann — Gerhart Hauptmann (1862—1946), německý dramatik a prozaik, nejvýznačnější zástupce ně-

meckého naturalismu; dramaty Die Weber (1892) a Florian Geyer (1896) vytvořil nový typ dramatu s kolektivním hrdinou (tkalci, selští vzbouřenci), tzv. davové drama.

- 215 *hillerovských aktivistů* — viz pozn. ke s. 519.
článek o likvidaci umění v Disku 2 — Teigova stať Konstruktivismus a likvidace „umění“, Disk 2, 1925, s. 4—8, jaro 1925; zde přetištěna na s. 123—136.
- 216 *Pásmo II, 1. č.* — Václavkova stať Slovesné umění nové a proletářské, Pásmo 2, 1925—1926, č. 1, s. 2—5; zde přetištěna na s. 180—190.
Avantgarda, číslo druhé — míněna stať Poetismus, Avantgarda 1, 1925, č. 2, s. 6—9, podepsaná DAV; zde přetištěna na s. 63—69.
Garaj — týká se článku Jána Garaje Kríza kolektivismu a poetismus, Mladé Slovensko 7, 1925, č. 4—5, s. 13—19. „poetismus leží...“ — volně citováno ze stati Julia Fučíka Likvidace Wolkerova kultu, Avantgarda 1, 1925, č. 3, s. 4—7; zde přetištěna na s. 46—52.

BEDŘICH VÁCLAVEK,
V DAVU POKRAČUJE DANIEL OKÁLI...

Pásmo 2, 1925—1926, č. 6—7, s. 79, 25. února 1926, podepsáno B. V.

- 218 *Daniel Okáli* — míněna jeho stať Výtvarný dnešok vo svete a u nás, Dav 2, 1926, č. 1, s. 7—11.
kramářovsky — Vincenc Kramář (1877—1960), český historik výtvarného umění, autor monografie Kubismus (1921).

ADOLF HOFFMEISTER, EPIGRAMY

Host 5, 1925—1926, č. 1, s. 32, říjen 1925 (Vít Nezval, Bedřich Feuerstein, Jindřich Honzl), č. 2, s. 64, listopad 1925 (Jaroslav Seifert, Zdeněk Viktor Kalista, Charles Teige, Poetismus), č. 3, s. 95, prosinec 1925 (Reklama Tvorbě). Všechny epigramy byly

přetištěny v Hoffmeisterově knize Cambridge—Praha, Alois Srdce, Praha, 1926.

- 219 *Bedřich Feuerstein* — (1892—1936), český architekt a malíř, jeden z představitelů směru futuristicko-kubizujícího v architektuře, spoluzakladatel Devětsilu a revue Stavba. Jeho divadelní dekorace svou průbojností razily u nás cestu moderním tendencím v divadelních výpravách. Také jeho stavby nesou ráz nových tendencí puristické architektury, usilující o tvarovou prostotu a přihlížející zvláště k funkci.
Baut in der fern — B. Feuerstein působil v letech 1924 až 1925 v Paříži u arch. Augustina Perreta, s nímž pracoval na divadle pro mezinárodní výstavu moderních dekorativních umění; r. 1926 nastoupil jako architekt v Tokiu.
- 221 *disk* — narážka na revui Devětsilu Disk (1. č. 1923, 2. č. 1925).

F. C. WEISKOPF, PRYČ S KARBANICTVÍM

Avantgarda 1, 1925, č. 8—9, s. 12—13, prosinec 1925.

- 223 *A. C. Nor* — vl. jm. Josef Kaván, od 1926 Josef Kaván-Nor (nar. 1903), prozaik a kritik. Přispíval též do 1. roč. Avantgardy.
do 28. října — 28. říjen, politický deník vycházející od r. 1919; v letech 1922—1927 v redakci Bohuše Ausobského a dr. Jiřího Červeného se dostal na pravcové pozice.
Františka Kovárny — viz pozn. ke s. 99.
- 224 *ministr zdravotnictví* — ministrem zdravotnictví a tělesné výchovy byl v letech 1922—1925 dr. Jan Šrámek (1870 až 1956), český klerikální politik, předseda lidové strany. Dal v listopadu 1925 z průčelí budovy Státního zdravotního ústavu u vinohradské nemocnice v Praze odstranit dvě sochy, představující Zdraví a Sílu, protože byly nahé; tento čin odsoudil A. M. Píša v Právu lidu 19. listopadu 1925 (Kulturní skandál) a na základě Píšova článku o věci psalo Rudé právo 20. listopadu 1925.
Georga Grosze — viz pozn. ke s. 95.

Šlehy 6, 1926, č. 3, s. 21, 3. února 1926, nepodepsáno.

VÍTĚZSLAV NEZVAL,
LEVÁ FRONTA UMĚNÍ – A MODERNA KVALIT

Tam-tam 1, 1925–1926, č. 5, s. 8–9, prosinec 1925.

VLADISLAV VANČURA, PROTI SEKRETÁŘŮM SVÉ STRANY

Tvorba 1, 1925–1926, č. 5, s. 91, 1. ledna 1926. Přetištěno v Národním osvobození 3, 1926, č. 14, s. 3, 14. ledna 1926.

229 *proti sekretářům* — po III. řádném sjezdu KSČ, konaném ve dnech 26.–28. září 1925, byl generálním tajemníkem Bohumil Jilek, tajemníky Alois Neurath (jen do r. 1926, oba byli později z KSČ vyloučeni), Josef Haken a Ant. Zápotocký.

Ars est longa — část latinského úsloví *Ars longa, vita brevis* (Hippokrates) = Umění je nekonečné, život je krátký.

230 *Rudé právo 15. XI. 1925* — citováno z předvolebního provolání Inteligenci!, podepsaného Bř. Mánek (*Rudé právo 6, 1925, č. 266, 15. listopadu 1925, s. 3*).

F. C. WEISKOPF, NA VŠECHNY STRANY

Avantgarda 2, 1926, č. 2, s. 19–21, únor 1926, č. 4, s. 55–56, duben 1926.

231 *Wieland Herzfelde* — vl. jm. Herzfeld (nar. 1896), německý komunistický spisovatel a nakladatel, jeden z iniciátorů dadaistické literární revolty. Knihu *Gesellschaft, Künstler und Kommunismus* vydal r. 1921.

232 *Otto Flakeho* — Otto Flake (1880–1963), německý prozaik, dramatik, esejista a filosof kultury; v *Tvorbě 1,*

1925–1926, č. 5, s. 90–91, měl otištěn článek *Přesun v chápání Nietzscheho.*

Carl Sternheim — (1878–1942), německý expresionistický dramatik a prozaik.

„*Der Konjunkturfritze*“ — (něm.) prospěchář.

233 *Bucharina* — Nikolaj Ivanovič Bucharin (1889–1938), přední pracovník Komunistické internacionály a člen politického byra VKS(b); na podkladě falešných obvinění v březnu 1938 odsouzen k trestu smrti.

235 *anatématem* — anatéma (z řec.), církevní prokletí, klatba.

236 *F. Mehring* — Franz Mehring (1846–1919), německý marxistický historik, představitel levého křídla německé sociální demokracie; napsal mimo jiné *Marxův životopis* (1918) a zabýval se i estetikou.

Karel Višek — člen redakčního kruhu *Studentské revue*; v úvodu ke své recenzi F. C. Weiskopf: *Tschechische Lieder* (*Studentská revue 5, 1925–1926, č. 4–5, s. 97, 10. března 1926*) napsal: „Známý pražský komunistický literát F. C. Weiskopf, píšící německy i česky, hlavní šikovatel jednotné fronty levého umění, vydal nyní v německém překladu několik ukázek z české sociální poezie...“

Lucus a non lucendo — (lat.) *Les* od toho, že se *neleskne* (příklad nesmyslné etymologie).

237 *V. Nezval: Levá fronta, v 5. čísle Tam-tamu* — míněn Nezvalův článek *Levá fronta v umění – a moderna kvalit*, zde přetištěn na s. 227–228.
nomina sunt odiosa — (lat.) jména vzbuzují nevoli, tj. uvádět někoho jménem vzbuzuje nevoli (Cicero).

JULIUS FUČÍK, LITERATURA A POLITIKA

Avantgarda 2, 1926, č. 2, s. 31–32, únor 1926.

240 *A. C. Nor* — míněn článek A. C. Nora *Literatura a politika v sociálně demokratickém týdeníku Nová svoboda 3, 1926, č. 6, s. 84–86, 11. února 1926*; A. C. Nor zde vystupuje proti tomu, aby politická strana rozkazovala spi-

sovatelům, do kterých listů je jim dovoleno psát: „Vždyť vyhlíží svrchovaně naivně, připadne-li se pouze na možnost zákazu, že komunistický literát nesmí psát vůbec ani do literárních měsíčníků, poněvadž jsou pryč u nás čirě měšťácké. [...] Diktatura proletariátu přece nespočívá v tom, že nesmíme otisknout povídku v Hostu či kdovíkde ještě.“

241 *do 28. října* — viz pozn. ke s. 223.

Gustav Winter — (1889—1943), sociálně demokratický publicista, politický a kulturní žurnalista, politik a překladatel, znalec Francie; o Fučíkem citovaném případě psal v článku Naše literatura ve Francii, *Nová svoboda* 3, 1926, č. 3, s. 37—39, 21. ledna 1926.

REDAKČNÍ KRUH TRNU, LIDE ČESKOSLOVENSKÝ!

Trn 2, č. 1, s. 1, leden 1926. (Členy redakčního kruhu Trnu byli v 2. ročníku Zdeněk Ančík, František Bauer, Karel Bedrna, Břetislav Mencák a Vladimír Peroutka.)

242 *Bohumila Brodského* — Bohumil Brodský, vl. jm. Bohumil Zahradník (1862—1939), plodný autor líbivých konvenčních románek vesnických a rodinných, v nichž se obvykle líčí dojmavé příběhy lásky, téměř vždy šťastně končící; původně katolický farář, pak spoluzakladatel československé církve a ministerský rada.

Elinor Glynovou — Elinor Glyn, vl. jm. Clayton Glyn (1864—1943), anglická prozaička, filmová libretistka a režisérka; podle jejích populárních románů (nejúspěšnější *Three Weeks*, 1907, *Tři týdny*) bylo natočeno čtrnáct filmů.

Hindenburga — Paul von Hindenburg (1847—1934), německý maršál, za první světové války zprvu vrchní velitel německé armády na ruské frontě, pak náčelník generálního štábu, v letech 1925—1934 říšský prezident.

Anitu Berberovou — Anita Berber (1899—1928), tanečnice ve středoevropských nočních podnikách, hrála i ve filmu (*Příšerné příhody*, *Prostituce*, *Gagliostro*).

Trn 2, 1926, č. 2, s. 3, únor 1926.

244 *Břetislav Mencák* — (nar. 1903), básník, literární kritik a překladatel; byl odpovědným redaktorem 2. roč. (1926) tištěného Trnu a podílel se již na vydávání Trnu litografovaného (1923).

BEDŘICH VÁCLAVEK, ÚSILÍ O ZNUDĚNÍ LITERATURY...

Pásmo 2, 1925—1926, č. 6—7, s. 79, 25. února 1926, podepsáno B. V.

246 *v Rozpravách Aventina* — v 6. čísle 1. roč. (1925—1926) *Rozprav Aventina* je otištěn na s. 77 Dopis Karla Čapka Ot. Štorchu-Marieni, jehož první odstavec zní: „Milý pane nakladateli, snad se pamatujete, jak jsem se jedné neděle pokoušel přesvědčit Vás o zbytečnosti vydávat jistý druh literatury. Dorážel jsem na Vás laje a hlomoze; prohlašoval jsem, že v oboru duševní potrawy je lépe být řezníkem nebo pekařem, který prodává lidem základní a čerstvou výživu, nežli lahůdkářem, který jim nabízí obložené chlebíčky; tvrdil jsem, že v tomto těžkém lidském světě jsou důležitější věci pro čtenáře nežli bary, jazz-bandy, mezinárodní holky a ostatní rekvizity, ze kterých se dělá jistý efemérní druh literatury, jež pro větší jednoduchost jmenuji literaturou barovou. Jak se pamatujete, byly mé námitky rázu morálního a sociálního; dokazoval jsem Vám, že beru-li vážně pár mravních a sociálních zásad, musím tento druh literatury považovat za špatnou a snobistickou věc; a že nám v naší zemi je zrovna nejméně zapotřebí importovat tyto literární speciality. Dobrá.“

JIŘÍ WEIL,

SVATÉ HILDEGARDY CESTYVĚZ. MONTÁŽ O UMĚNÍ

Avantgarda 2, 1926, č. 2, s. 21—22, únor 1926.

- 247 *Svaté Hildegardy Cestyvěz* — Svatá Hildegarda (1098—1179), abatyše na Rupertsbergu u Bingen, představitelka mystické zbožnosti středověké, proslulá prorockými viděními, která byla kritikou současného života církevního i státního. Nejznámější její dílo je *Scivias*, česky *Cestyvěz* (tj. *Sci vias Domini* = věz cesty Páně).
- Vojty Tittelbacha* — Vojtěch Tittelbach (nar. 1900), český malíř a ilustrátor, zasloužilý umělec; zpočátku ovlivněn abstraktním uměním, od konce třicátých let přecházel k realistickému pojetí figurálních témat.
- Precioso z Novelas ejemplares* — Preciosa, postava dívky ze zámožné rodiny unesené a vychované cikány v Cervantesově novele *Cikánečka* z knihy *Příkladné novely* (*Novelas ejemplares*, 1613).
- Fieldingův cudný Josefe* — Henry Fielding (1707—1754), klasik anglického realistického románu a dramatik; ve svém románu *Joseph Andrews* (1742) parodoval sentimentální román *Pamela* od Samuela Richardsona a obrátil se proti přehnané přísnosti jeho puritanismu.
- Croceova estetika* — Benedetto Croce (1866—1952), italský filosof a estetik; z hegelovských pozic odmítal materialismus, základními pojmy jeho iracionalistické estetiky jsou intuice a výraz.
- 248 *Herbert Spencer* — (1820—1903), anglický idealistický filosof a sociolog, pozitivista, hlasatel evolucionismu.
- K. Miklaševskij* — Konstantin Michajlovič Miklaševskij (1886—1944), ruský dramatik, divadelní vědec a režisér; u nás byla známa jeho kniha *Gipertrofija iskusstva*, česky vyšla práce *Zvukové kino* (1930).
- Durdík* — Josef Durdík (1837—1902), český filosof, estetik, kritik a publicista, významný představitel českého herbartismu, jež doplnil prvky darwinského evolucionismu; jeho normativní estetika zůstala za vývojem umění.
- 249 *Greca* — El Greco, vl. jm. Domenico Theotocopuli (1541 až 1613), malíř řeckého původu zdomácnělý ve Španělsku; mystik a vizionář, vášnivý dramatik náboženskosti.
- Madame La Fayette* — Marie-Madeleine, Comtesse de La Fayette (1634—1693), francouzská spisovatelka období

klasicismu, realisticky zpodobující mravy aristokratického prostředí (psychologický román *Kněžna de Clèves*, 1678).

Boileauovy zákony — Nicolas Boileau-Despréaux (1636 až 1711), francouzský básník a kritik; v didaktické básni o 4 zpěvech *L'Art poétique* (Umění básnické) z r. 1674 podal na základě humanistických poetik svůj básnický zákoník v duchu francouzského klasicismu.

JAROSLAV KABEŠ, KARNEVAL A PROLETÁŘI

Avantgarda 2, 1926, č. 5, s. 65—66, květen 1926; podepsáno *Jaroslav Tábora*.

- 251 *Jaroslav Kabeš* — (1896—1964), český marxistický filosof a ekonom, ministr financí (1949—1953) a gen. ředitel Státní banky; zabýval se též literaturou a uměním.
- Kempenského Růžové zahrádky* — *Das Rosengärtlein*, jeden ze spisů Tomáše Kempenského (Thomas a Kempis), vl. jm. Tomáše Hemerkena (1380—1471), německého teologa a mystika, člena řádu augustiniánů.
- Písně Priapovy* — *Priapea carmina*, u starověkých Římanů obscenní prstonárodní, později i umělé písně na boha úrody a plodivé síly Priapa; zachovala se sbírka 85 takových básniček od vtípných, většinou anonymních básníků asi z 1. stol. př. n. l. (mezi nimi byl i Ovidius a Tibullus). Česky vyšly v překladu Ivana Bureše (pod pseudonymem I. Převor) poprvé r. 1925 pod názvem *Písně priápské*.
- 253 „*umění nemá zákonů...*“ — verše z Nezvalova baletu *Pan Fagot a Flétna* (ze sbírky *Menší růžová zahrada*, 1926).
- 254 „*Komm her...*“ — z Goethových *Zahme Xenien V* (Krotké epigramy); překlad:
 Pojď sem, usedneme ke stolu;
 Koho by se takové bláznovství dotklo!
 Svět se rozpadá jako shnilý stůl,
 nebudeme ho balzamovat.

Jaroslav Kabeš pod pseudonymem Jaroslav Tábora psal ostře kriticky již o Nezvalově knížce *Falešný mariáš*

(Dekadence v nejnovějším umění, Rudé právo 6, 1925, č. 271, s. 6—7, 20. listopadu 1925); svou recenzi zakončil slovy: „A díváme-li se z tohoto místa na Nezvalovu práci, vidíme, že není ‚čistě‘ poetická, ale měšťácky poetická, že jeho boj o ‚čistou‘ poezii je bojem o ‚poezii‘ maloměšťáckého, snícího, nervózního a romantického, zjemnělého inteligenta, která ani závanem se neblíží proletářskému hnutí a jeho duchu, což je hořkou ironií pro autora, myslícího na ‚drama bez konfliktů‘ a věřícího, že je komunistou, ale vězícího cele v zajetí měšťáckého dekadentního ovzduší.“ — Proti Kabešovi na obhajobu Nezvala a poetismu vystoupil tehdy Jiří Svoboda (Boj proti větrným mlýnům, Avantgarda 1, 1925, č. 8—9, s. 17, prosinec 1925) a jemu opět odpověděl Jaroslav Kabeš (Boj proti větrným mlýnům, Avantgarda 2, 1926, č. 1, s. 13, leden 1926).

Pro konfrontaci různých názorů na Nezvalovu tvorbu tohoto období přetiskujeme ještě recenzi Bedřicha Václavka z Rovnosti 42, 1926, č. 164, s. 3, 14. června 1926:

Básník a revoluce

Odevzdal jsem svůj lístek ve znamení revoluce, neboť jsem ten, jenž cítí osudnou nutnost štěstí. Proti všem, kdož necitelnými mozky hromadí víc, nežli je možno vyčerpati jedním životem.

Vyvládnout jejich moc

a přinutit vojska, aby byla ve střehu nad každým, kdo chce shromážďovati.

Neboť jsem ten, jenž cítí osudnou potřebu štěstí a poznáv prostý smysl života, chci mít právo jej prožít.

Proto jsem odevzdal svůj lístek ve znamení revoluce.

Mám právo jej prožít.

Tyto úvodní verše nové knihy veršů V. Nezvala Menší růžová zahrada vyjadřují v zkratce celou jeho knihu. Nezval se hlásí k revoluci a dovede uhodit v ostrý revo-

luční tón ve svých básních, aniž přitom splývá docela se smyslem a duchem proletářské revoluce. Jeho právo na prožití života zní příliš anarchisticky, zavání příliš individualistickou morálkou konce století. Vypítí život naráz bez ohledu na zákony přírodní (a bez starosti o to, může-li druhý člověk jej také tak volně prožít) a pak jej vléci za sebou jako rakev, toť jistě není dnes ideálem revoluční náře, jenž bojuje dlouhý a úporný boj za osvobození života všech. Nezval hned v úvodní rozsáhlé básni Premier plan bojuje také za osvobozené, silné lidství a stejně ve svém současně vyšlém romanetu Karneval chce oprostít život, osvobodit jej od forem měšťáckého slohu životního. Ale plyne to u něho jen z potřeby osvobodit od nich sebe (revoluční proletariát není jimi tak zajat). Je to boj individuální, v němž se Nezval stýká se všemi těmi měšťáckými bouřliváky z konce století. Na druhé straně však Nezvalův boj za prostotu, neproblematičnost života, za život neohrožovaný metafyzickou spekulací a hrůzou před věčností, je důležitým bojem za nový lidský svět. Nezval v Menší růžové zahradě koriguje přílišnou hravost a změkčilost poetismu, stavěje si nyní za „úkol velmi prostý a velmi vznešený“ pohnout světem, „valiti slunce od východu na západ“, tj. zrevolucionovat svět. Revolucionuje ovšem zatím jen umění, v některých básních. Asociační stavba jeho básní, rozbití pravidelné skladby, tj. věty, nové zvukové efekty, hra souhlásek a samohlásek uvnitř slov a veršů, to vše znamená úsilí rozšířit hranici výrazových možností slovesného materiálu přes tradiční hranici. Nezval je vůbec nejlepší, kde zůstává čistým lyrikem, je prost vší ideologie, tedy i měšťácké, kde pracuje jediné svou lyrickou fantazií, kde se snaží ve svém básnickém oboru „vynalézat minutu za minutou“. Tak je tomu zejména také ve dvou výborných baletech Pan Fagot a Flétna a Kohout a Sapho. Mnohem hůře dopadl pokus o prózu, romaneto Karneval. Nezval jej zprvu mysllel čistě jako filmové libreto, čistě vizuálně, ale nedovedl tuto linii zachovat — nakonec píše psychologickou prózu, jež s filmem nemá nic společného. Psychologizování, filmem nevyjádřitelné, zabilo

vizuálnost libreta a nezachránilo prózu. Nelze zachraňovat něco, co je v tak silné krizi jako epická próza, tím spíše, když fabule je spředena z úpadkové, přerafinované erotiky, ze zabsolutnění lásky a vězí jak všemi svými kořeny, tak i celou svou ideologií v měšťáckém světě. Nezvalovi chybí silné, revoluční, proletářské zážitky i ideologická orientace, a přece jich nutně potřebuje, nemá-li utonout v měšťácké kalužině, s níž jej nebezpečně poutá ne jeden rys jeho duševního profilu, nemá-li jeho práce pro revoluci zůstatí jen odevzdáním hlasovacího lístku.

BEDŘICH VÁCLAVEK, KRIZE LEVÉ KULTURY

Tvorba 1, 1925—1926, č. 11, s. 216, 15. května 1926; podepsáno B. V., ale v obsahu ročníku uveden Bedřich Václavek.

256 *Osa* — literární sdružení *Osa* vyvíjelo činnost v Brně v polovině dvacátých let (od konce r. 1924). Jeho předsedou byl Ladislav Bernatský, místopředsedou Jan Krejčí, pokladníkem František Hrazdil, jednatelem Vincenc Nečas, aktivními členy byli Otakar Nováček, J. Černý, F. Koukal, Jaroslav Z. Horský (= Jaroslav Zatloukal) aj. *Osa* vydávala též časopis, proklamující její teorii, tzv. axism (časopisu *Osa-Axism* vyšlo jen 1 číslo); viz též pozn. ke s. 100.

JINDŘICH HONZL, DIVADELNÍ PROSTOR

Tam-tam 1, 1925—1926, č. 6, s. 9—13, (leden) 1926.

JULIUS FUČÍK, KRITIKA RADIKÁLNĚ FYZICKÁ

Q 1, 1926, č. 1, nestránkováno [s. 9], únor 1926; podepsáno -jef-.

262 *Vodák v Českém slově* — v referátu o inscenaci adaptace

Aristofanovy frašky *Slavnost Thesmofoří*, kterou uvedlo pod názvem *Když ženy něco slaví* 9. ledna 1926 Divadlo mladých v divadélku Na Slupi, napsal Jindřich Vodák (Divadlo mladých, *České slovo* 18, č. 10, 12. ledna 1926, s. 6, podepsáno jv.-) mimo jiné:

„A aby ničivá psina byla úplná, zpusťeno jeviště docela podle ruských bolševických vzorů, o kterých nedávná výprava Teigova přátelského hloučku přivezla čerstvé zprávy. Zažili jsme už v žižkovské Masarykově síni při Molièrově Jiřím Dandinovi Frejkovo trámčové a prkenné lešení s žebříky a visutými lávkami, a proč by Aristofanes musel být rozlišen od Molièra? proč by ‚styl‘ musel být něco lepšího než jedna cirkusová manýra, která se přenáší na vše bez rozdílu? U Aristofana pomáhal Frejkovi Heythum a udělal mu lešení hned dvojité, s žebříky kolmými i šikmými, toliko o něco nižší nežli cvičné kostry domů v hasičských dvorech, kde hasiči provádějí na nich své požárové manévry. Hasičský ráz je zvýšen tlustým lezeckým lanem visícím od stropu, kdežto velký krasojezdecký kruh zavěšený v trámovi připomíná více cirkus. Jistě, v Rusku měli podstatné příčiny, aby si za předstíraných uměleckých zámínek vynášeli tento žertovný druh konstruktivní scény. Revoluční doba způsobila tam takový nedostatek veškerých tkaniv, že podnes nemají se ruští lidé do čeho oblékat a třináctileté děti odvažují se loupežných přeпадů, aby si opatřily na sebe trochu hadrů proti zimě. Kdež by si byla mohla divadla dovolit zásoby různých a různých látek pro své účely! Nastoupilo laciné (a také vzácné) dřevo místo nich, nastoupila kovová litina, která nikoho neuráží a nepopuzuje přepychem. Stalo se v divadlech totéž, co se děje na Velký pátek velikonoční v kostelích, kde se snímají drobné roušky a závěsy, aby se naznačil smutek smrti, a aby se protestovalo proti hříšné, okázalé světskosti, jež se honosí hedvábím, brokátém, sametem, nejdražšími tkanihami v zázračných barvách. Ale u nás — ? — u nás? Čeho se dosáhne tím zpusťeným, vyprázdněným, holým, zachmuřeným jevištěm? Jeho prázdnota nutí právě k falešné, strojené, upoceně akrobatické bujnosti,

kteřá se přejímá ve špatnější, chatrnější, ubožejší podobě od odborných vartetních artistů a výstředníků. Běhá se ztřeštěně a skákavě sem a tam, leze se do výšek a po výškách, tropí se komediantské a baletní gymnastické šprýmy, kroutí se přepjatě těly, natáčejí se paže do úmyslných nemírných oblouků, spojuje se příkré vyrážení vět s příkrým rozrejděním pohybů a říká se tomu komika nebo humor, ačkoli je to jenom jednotvárná, nuzná, bezobsažná násilnost, jež v tom způsobu a v poměru k věci nemá smyslu. Nechce ho ani mít, nesmyslnost je v ní účelem. [...] Až posud nebyl režisér Nádvorník šířitelem bolševictví, snad tedy se mu podaří převést své mladé bouřliváky do rozumnějších kolejí.“

JIRÍ FREJKA, SPOLUPRACUJTE S OSVOBOZENÝM DIVADLEM

Reflektor 2, 1926, č. 16, s. 9 a 11, srpen 1926.

- 263 *Eden* — pův. jméno krajiny, v níž byl podle biblického podání ráj; název lidového zábavního podniku v Praze-Vršovicích.
- 266 *anagramatem* — anagram (z řec.), nové slovo vzniklé přeskupením písmen slova základního.

JIRÍ FREJKA, BEZTRÍDNOST DIVADLA?

Reflektor 2, 1926, č. 21, s. 9—10, listopad 1926.

- 267 *Vedoucí pražský divadelník* — míněn Karel Hugo Hilar, vl. jm. K. H. Bakule (1885—1935), průkopník zásad moderní režie na oficiálních scénách; šéf činohry na Vinohradech, od r. 1921 správce činohry Národního divadla v Praze. — Jiri Frejka zde reaguje na Hilarův programový článek Úvod k sezóně, otištěný v Přítomnosti 3, 1926, č. 36, s. 572—574, 16. září 1926 a v časopise Národní a Stavovské divadlo 4, 1926—1927, č. 4, s. 2—4, 18. září 1926. Hilar v něm přiznává, že marně snil o tom, vytvářet nový vesmír na divadle: „Narazili jsme na obrysy věcí, poučivše

se o jejich neprostupnosti.“ Loučí se s expresionismem, slohem revoluční psychy, a obrací (v polemice s nejmladšími a jejich „osvobozeným“ pojetím divadla) pozornost na morální poslání divadla: „Tvorba společnosti a jejího kulturního citu je dnes úkolem divadla...“

„Míním, že divadlo, které v dobách válečných expresionismem přispívalo ke krystalizování vzrušené mentality válečné a revoluční, obnovou civilismu má směřovat k scénickému vytvoření živé, tvořivé a vnímavé citlivosti občanské, citlivosti míru, pořádku a společenské slušnosti. Civilita není měšťanstvím.“

„Jsem přesvědčen, že divadlo, které za Shakespeara ‚zrcadlilo přírodu‘, za Molièra královskou společnost, v době poválečné a porevoluční krize má spolupracovat na vykrytalizování uklidněné citlivosti společenské, probouzejíc cit vzájemné třídní slušnosti, lidského respektu, občanského mravu, společenské loajálnosti nejen mezi stranami a vládami, mezi vůdci a voličstvem, ale i mezi společenskými třídami, mezi hmotnými rozdíly a světovými názory, diferencemi individualit a odstíny zájmů, uvádějí citlivost, která v dobrých epochách kulturních a šťastnějších epochách společenského vyhranění slula citlivostí dobrého mravu, občanské slušnosti, lidského taktu, dobou občanské ctnosti.“ [...] „V dnešní době, kdy je rozerván všecken společenský cit, kdy strany se utápějí ve vzájemných surovostech, kdy společenský život je rozhodán, kdy svět — zdá se — nemá jiné starosti než vzájemné pokálení, kdy vzájemné ohledy společenské minuly a na místě jich vystoupila hysterie, nešetřící žádné autority, žádné zásluhy, kdy okolí zalyká se vzájemnou surovostí, třísníci vztahy nejposvátnější: tu má české divadlo opět skvostnou příležitost morální inspirace, inspirace občanské loajálnosti. [...] V této době divadlu naskýtá se opět vzácná příležitost k obnově citu, politického citu politeje, jež známe v dějinách civilizace pod pojmem civilismu, citu občana k občanu, citu k obci.“

- 271 *Štolby* — Josef Štolba (1846—1930), dramatik a prozaik, autor frašek, podávajících mravoličnou kresbu maloměstské společnosti.

Tam-tam 1, 1925—1926, č. 6, s. 7—8, (leden) 1926.

- 274 *passacaglii* — passacaglia, v hudbě barokního období variace na ostinátním tématu v basu; v novější době skladba nebo úsek skladby, v němž je neměnná melodie tématu oprádnána stále novými kontrapunkty a kombinacemi kontrapunktů.

VÍTĚZSLAV NEZVAL, O FILMOVÝCH NÁMĚTECH

Český filmový svět 4, 1926—1927, č. 2, s. 7 a 10, březen 1926.

- 275 *Griffithova* — David Wark Griffith (1880—1948), průkopník americké filmové režie, jenž filmy *Zrození národa* (1915) a *Intolerance* (1916) položil základy filmovému umění.
- 276 *bovarysmem* — bovarysmus, termín odvozený z Flaubertova románu *Paní Bovaryová*; charakterizuje vnitřní život ženy měšťanské společnosti 19. století, ženy trpící malostí svého prostředí, nemající však dost síly k uskutečnění své touhy po plném životě.
Douglas Fairbanks — viz pozn. ke s. 127.
- 277 *Pařížská žena* — film *A Woman of Paris* (*Pařížanka*, u nás uváděn pod názvem *Pařížská metresa*) napsal a režíroval Charles Spencer Chaplin v letech 1922—1923.

KAREL SCHULZ, GROTESKA

Český filmový svět 4, 1926—1927, č. 2, s. 10—11, březen 1926.

- 280 *Artuš Černík ve svém článku Úkoly moderního filmového librety* — v *Pásmu 1, 1924—1925, č. 13—14, s. 6.*

E. A. SAUDEK, DVA RUSKÉ FILMY...

Host 6, 1926—1927, č. 3, s. 81, prosinec 1926.

- 281 *Přednosta stanice* — film režiséra Jurije Željabužského z r. 1925.

Pancéřník Potěmkin — Křižník Potomkin, film režiséra Sergeje Michajloviče Ejzenštejna z r. 1925.

JIRÍ WEIL, O WOLKERA

Avantgarda 2, 1926, č. 7, s. 98—99, 12. října 1926.

- 282 *Nové vydání výboru básní Jiřího Wolкера* — míněn Výbor z díla Jiřího Wolкера. Vydal, úvodem a poznámkami opatřil Karel Hikl, nákl. Václava Petra, Praha, 1926.
profesorem Hiklem — Karel Hikl (1886—1968), český literární historik a editor.
psáno v Rudém právu — v nepodepsaném článku *Vyvlastněný básník, Rudé právo 7, č. 228, 26. září 1926, příloha Dělnická besídka, s. 3.*
- 283 *Jaromír Berák* — JUDr. Jaromír Berák (1902—1964), významný odborník ve finanční vědě a finančním právu; začátkem dvacátých let psal i poezii a články o literatuře.
redakční rada Dne — *Den* (s podtitulem *Umění, tělesná výchova, společnost*) začal vycházet 1. listopadu 1920; byl to pokus o denní list věnovaný umění. Vydavatelem byl dirigent a hudební podnikatel Vladislav V. Šak (nar. 1894), hlavním redaktorem byl režisér Jan Bor. Jako deník vyšel *Den* naposled 21. listopadu 1920 a přeměnil se v týdeník, jehož šéfredaktorem se stal Zdeněk Kalista. Jeho redakční radu, resp. okruh nejužších spolupracovníků tvořili Miloš Jirko, Jiří Wolker, Jiří Weil, Jan Čarek, Karel Schulz, A. M. Píša, Jaroslav Berák. Začátkem r. 1921 se však s V. V. Šakem rozešli.
Mukařovský v Časopisu Českého musea — míněna zřejmě studie Jana Mukařovského *O volném verši českém, Časopis Národního musea 99, 1925, oddíl duchovědný, s. 97 až 124, v níž na s. 106 jsou uváděny příklady z Wolkerovy Balady o očích topičových.*

Host 6, 1926—1927, č. 2, s. 37—44, listopad 1926. (Za statí je poznámka: Kapitola z knihy *O humoru, klaunech a dadaistech*, jež vyjde v nakladatelství Odeon.) Tvoří 2. kapitolu Teigovy knihy *Svět, který voní* (*O humoru, klaunech a dadaistech*, sv. 2), Odeon, Praha 1931, s. 69—91.

285 *Rémy de Gourmont* — (1858—1915), francouzský prozaik, kritik a esejista, vykladač francouzského symbolismu; román *Koně Diomedovi* (*Les Chevaux de Diomède*) vyšel r. 1897, česky 1917.

286 *probabilismu* — probabilismus, filosofický směr vzdávající se možnosti dospět k jistotě, k pravdě a spokojující se jen pravděpodobností (probabilitou).

Simmel — Georg Simmel (1858—1918), německý filosof, historik a sociolog, představitel tzv. filosofie života. Jeho filosofie má iracionální, relativistický ráz, odmítá determinismus a zákonitost historických jevů, zkoumá lidský život i společnost subjektivistickopsychologickou metodou.

Bergson — Henri Bergson (1859—1941), francouzský filosof, představitel novodobého intuitivismu a vitalismu; podrobil kritice intelektualismus a racionalismus a posléze dospěl k náboženské filosofii, ztotožňující životní tvůrčí energii (*l'élan vital*) s bohem.

287 *Mahenovu kapitola o nihilismu v Knížce o českém charakteru* — v Mahenově *Knížce o českém charakteru* z r. 1924 je Kapitola o nihilismu na s. 101—109, příslušné citáty jsou na s. 104 a 106.

288 *Pascala* — Blaise Pascal (1623—1662), francouzský matematik, fyzik a prozaik; měl odpor k rozumu čistě spekulativnímu a zdůrazňoval dialektiku rozumu a srdce.

289 *Cogito, ergo sum* — (lat.) výrok francouzského filosofa René Descartesa (1596—1650) znamenající: myslím, tedy jsem.

Nihil [est] in intellectu, quod non fuerit in sensu — (lat.) citát z anglického empirického filosofa Johna Locka (1632 až 1704) znamenající: nic není v intelektu, co nebylo ve smyslech.

nihil in intellectu fuerit in sensu — (lat.) v knižní verzi fuerit nahrazeno fuit; racionalistická obměna předchozího výroku Johna Locka znamenající: nic (z obsahu) intelektu nebylo dříve ve smyslech.

Marcel Arland — (nar. 1899), francouzský prozaik a kritik; zprvu sympatizoval s avantgardou, pak se odvrátil od dadaismu a odsoudil krajní nihilismus nových iracionalistických tendencí v eseji *Un Nouveau mal du siècle* (*Nová nemoc století*) z r. 1924.

Cocteau — viz pozn. ke s. 67.

290 *Picabia* — Francis Picabia (1879—1953), francouzský malíř španělského původu, spolutvůrce dadaismu, kubista, potom přívrženec abstraktního umění.

Gioconda — žena zobrazená na slavném obraze Leonarda da Vinci *Monna Lisa* (manželka Francesca del Giocondo).

„*entreprise de démolitions*“ — (franc.) podnik pro demolicí.

Gide — André Gide (1869—1951), francouzský prozaik a dramatik, rozpolcený mezi puritánství v přísném protestantském duchu a smyslůst, zmítaný vnitřními individualistickými problémy.

Laokoon a synové — Laokoon, Apollónův kněz v Tróji, který se postavil proti úmyslu dopravit Řeky postaveného dřevěného koně do města a chtěl jej zničit. Byl proto i se svými dvěma syny zahuben dvěma hady, vylezlými z moře. Na rozšíření příběhu má zásluhu sousoší Laokoon asi z poloviny 1. stol. př. n. l., pocházející z ostrova Rhodu, jedno z vrcholných děl světového sochařství.

H. Arp — Hans (též Jean) Arp (1887—1966), alsaský sochař, malíř a básník, píšící německy i francouzsky, spoluzakladatel dadaismu, známý především jako abstraktní sochař.

„*je-m'en — foutisme*“ — (franc.) „systém kašlu na to“.

291 *jinde načrtnout genezi dadaismu* — v 1. kapitole knihy *Svět, který voní* (kapitola se jmenuje *Od romantismu k dadaismu*).

Friga — Frigo, umělecké jméno Bustera Keatona (1895 až 1966), amerického filmového herce, komika s maskou studené a nehybné tváře, průkopníka americké filmové grotesky.

Marquise de Sade — Donatien-Alphonse-François, markýz de Sade (1740—1814), francouzský prozaik, označovaný za předchůdce moderních autorů pro ateistickou revoltu proti společnosti a Bohu i pro psychologickou analýzu, předjímající freudovský pohled do sexuální psychologie a patologie.

Marinettiho Mots en liberté — viz pozn. ke s. 191.

Cendrarovy — Blaise Cendrars, vl. jm. Frédéric Sauser-Sall (1887—1961), francouzský básník, prozaik a kritik. Ovlivnil Apollinaira a surrealisty.

Palazzeschiho — Aldo Palazzeschi, vl. jm. Aldo Giurlano (nar. 1885), básník a prozaik, příslušník italské avantgardy.

Evoli — Giulio C. A. Evola (nar. 1898), italský publicista a malíř, pěstitel okultních věd, hlasatel tzv. magického idealismu; uvedl do Itálie dadaismu.

Sofficiho — Ardengo Soffici (1879—1964), italský básník, prozaik, literární a výtvarný kritik, malíř, významný člen mezinárodní avantgardy; zprvu futurista, potom přešel ke kubismu. Sbírka futuristických básní *Pifšzf 18: simultaneita*, chimismi lirici vyšla r. 1915. R. 1913 založil s Giovannim Papinim futuristickou revue *Lacerba* (1913—1915).

Marcel Duchamp — (nar. 1887), francouzský malíř a teoretik, jeden z průkopníků uměleckých experimentů, byl ve spojení s dadaisty a surrealisty.

292 *fantaisistní školou* — école fantaisiste (fantaisistní škola), skupina francouzských autorů kolem r. 1912, jejíž hlavou byl Francis Carco (vl. jm. François Carcopino-Tusoli, 1886—1958); psal nejdříve verše v slohu fantaisistů, vyznačující se patetickým viděním života a zdůrazněním jeho citové a pudové stránky (od r. 1914 se stal známý jeho romány ze života pařížské spodiny, v nichž užíval argotu). K fantaisistní škole patřili básníci Jean-Marc Bernard, Jean Pellerin, Tristan Derème, Paul Jean Toullet.

340 *Borel* — Joseph-Pierre Borel (1809—1859), francouzský prozaik, básník a žurnalista, příslušník mladší generace francouzských romantiků (tzv. Mladé Francie); projevoval bouřlivácký odpor proti měšťácké společnosti a kultuře. Umělecké jméno: Pétrus Borel.

Nerval — Gérard de Nerval, vl. jm. Gérard Labrunie (1808—1855), francouzský romantický básník, prozaik a dramatik z družiny Mladé Francie; mísí skutečnost a sen, chce zachytit svůj vnitřní život a své vidiny prostřednictvím obrazů-symbolů (nejvýznamnější jsou jeho sonety *Chiméry* z r. 1854 a prózy *Sylvie* z r. 1853).

Ribemont-Dessaignes — viz pozn. ke s. 340.

Carpentier — Georges Carpentier (nar. 1894), francouzský rohovník-profesionál, mistr světa v polotěžké váze v letech 1920—1922, mistr Evropy ve váze těžké v r. 1922.

Renan — viz pozn. ke s. 126.

Foch — Ferdinand Foch (1851—1929), francouzský maršál, od dubna 1918 velitel vojsk Dohody.

Suarèsem — André Suarès, vl. jm. Félix André Scantrel (1868—1948), francouzský básník, prozaik, dramatik a především esejista; jeho knihy o velkých umělcích jsou proniknuty kultem heroismu.

295 *L'esprit dada* — (franc.) duch dada.

L'esprit nouveau — (franc.) nový duch.

jeunesse dorée — (franc.) zlatá mládež.

296 *Maxe Picarda Der letzte Mensch* — Max Picard (nar. 1888), německý filosofický spisovatel a kritik kultury, nastavující dnešnímu lidstvu před oči jeho karikaturu. Báseň *Der letzte Mensch* (Poslední člověk) vydal r. 1921.

Oswalda Spenglera Untergang des Abendlandes — viz pozn. ke s. 63.

Péladanovu věštbu: Finis Latinorum — Joséphin Péladan, vl. jm. Joseph Péladan (1859—1918), francouzský prozaik a esejista hlásící se k symbolismu. *Finis Latinorum* (Konec Latinů, 1898) je jeden ze svazků jeho románového cyklu *La Décadence latine, éthopée* (Latinská dekadence, vylíčení mravů a vášní, 1884—1922), který měl odsoudit moderní mravy zkažené materialismem. *Theodor Lessing* — (1872—zavražděn nacisty 1933), německý iracionalistický filosof, jeden z představitelů tzv. filosofie života; měl hluboce skeptický a pesimistický názor na svět.

Soumagneově Příštím mesiáši — Henri Soumagne (1891 až 1951), belgický dramatik a prozaik, tíhnoucí k nábožen-

Host 6, 1926—1927, č. 2, s. 52, listopad 1926.

- skému mysticismu. Drama *L'Autre Messie* (Druhý mesiáš) je z r. 1923 (česky 1925). Uvedeno bylo v režii Karla Dostala 5. ledna 1925 v Národním divadle pod názvem *Příští mesiáš*, další představení však byla cenzurou zakázána.
- 298 *Poeova analýza Havrana* — Edgar Allan Poe (1809—1849) podal v eseji *The Philosophy of Composition* (Filosofie básnické skladby) z r. 1846 analýzu svého postupu při tvoření slavně The Raven (Havran). Český překlad ve sborníčku *Jak se dělá báseň*, Čs. spisovatel, Praha 1970, s. 11—26.
- 299 *Théophile Gautier* — (1811—1872), francouzský básník, romanopisec a esejista, považovaný za zakladatele lartpouarlartismu; zklamán politickou situací za červencové monarchie obrátil se ke kultu formy.
libida — libido (z lat.), ve freudismu primární dynamická síla naší psychiky, prázdnost rozkoše a slasti, která ještě nemá ničím určený obsah; pak též touha po erotické rozkoši.
- 300 *Freudova teorie o sublimaci* — sublimace (z lat.), nevědomý duševní pochod, kterým se pudová hnutí odvracejí od svých původních cílů a zaměřují se na činnost společensky prospěšnou.
madame Rachilde — Rachildová, vl. jm. Marguerite Vallettová, roz. Eymeryová (1860—1953), francouzská prozátérka a esejistka; v dlouhé řadě románů s neženskou přímostí lícila psychologické a mravní složitosti a nutkavé pohlavní představy.
Hülsenbeck — viz pozn. ke s. 148.
- 301 *V derutě* — deruta (z franc.), pokles, úpadek.
Friedländer — Salomo Friedländer, pseudonym Mynona (1871—1949), německý spisovatel, pěstující filosofické úvahy a novelistickou grotesku.
„schöpferische Indifferenz“ — (něm.) tvůrčí indiferentnost; tak se jmenuje jedna z knih Friedländerových (*Schöpferische Indifferenz*, 1918).
nolens volens — (lat.) chtě nechtě.
Tertium non datur differenter, sed indifferenter — (lat.) třetí možnost není při činění rozdílu, ale bez rozlišení.

- 304 *O tom románu* — míněn román A. Hoffmeistera *Obratník Kozoroha* (1926); psal o něm A. M. Piša v článku *Par nobile fratrum*, *Host 5, 1925—1926, č. 8, s. 234—238.*
Hyperborejcům — Hyperborejci, souborný název obyvatel arktických oblastí.
Spengler — viz pozn. ke s. 63.
forhemetka — (z něm.) náprsenka; sluší to jako (praseti) forhemetka = špatně, nehodí se to k sobě.

FRANTIŠEK GÖTZ, SITUACE

Host 6, 1926—1927, č. 1, s. 28, říjen 1926; podepsáno šifrou fg.

- 306 *rozchod tzv. všenárodní koalice* — vláda všenárodní koalice, vzniklá po volbách z 15. listopadu 1925, sdružovala šest buržoazních a reformistických stran: agrární, sociálně demokratickou, lidovou, národně demokratickou, národní socialisty a živnostníky. Kategorické uplatňování požadavku pevných obilních cel (znamenajících zdražení životních potřeb) agrárníky a současný požadavek lidovců na placení kněžích ze státní pokladny formou kongruy vedly k rozporům a 17. března 1926 k demisi vlády. Byla pak jmenována úřednická vláda Jana Černého (působila od 18. března do 12. října 1926).
aféra generála Gajdy — Radola Gajda, vl. jm. Rudolf Geidel (1892—1948), v československých legiích v Rusku dosáhl hodnosti generála, v březnu 1926 byl jmenován náčelníkem hlavního štábu čs. branné moci. V létě 1926 byl obviněn z příprav pravcového převratu, 21. prosince 1926 zbaven hodnosti a propuštěn z armády; založil pak Národní obec fašistickou, za níž byl i poslancem.
štvanice proti Masarykovi a Benešovi — v létě 1926 došlo k politické kampani národních demokratů, fašistů a klerikálů (lidovců), částečně též agrárníků proti „Hradu“ —

T. G. Masarykovi a ministru zahraničních věcí Eduardu Benešovi. Cílem bylo přimět nově se tvořící buržoazní většinu k zaujetí stanoviska proti nové kandidatuře Masarykově na funkci presidenta v r. 1927. Štvanice vzrostla, když po všesokolském sletě byl poslán na odpočinek generál Gajda a zavedeno s ním řízení u vojenského kárného soudu. Kámpání namířené proti presidentu Masarykovi udělal v podstatě konec Antonín Švehla, který prohlásil, že pro něho otázka presidenta republiky neexistuje, dokud je živ Masaryk; potom se útoky zaměřily proti Benešovi, který se musel hájit obsáhlými projevy, v nichž dokonce vykazoval své soukromé jmění.

307 *proti Švehlovi* — Antonín Švehla (1873—1933), vůdce agrární strany, v letech 1922—1929 předseda tří vlád; druhá z nich, jmenovaná po listopadových volbách 9. prosince 1925, podala demisi 17. března 1926 v důsledku rozpadu koalice, předsedou třetí, tzv. panské, s vyloučením reformistů, byl jmenován 12. října 1926.

JULIUS FUČÍK, SITUACE

Host 6, 1926—1927, č. 3, s. 84, prosinec 1926.

309 *na Götzovu glosu* — Götzův článek Situace v Hostu 6, 1926—1927, č. 1, s. 28, zde přetištěn na s. 306—308.

310 *kongruy* — kongrua (z lat.), zajištěný příjem katolického duchovenstva od státu; spory o ni byly jednou z příčin rozpadu vládní koalice v březnu 1926. Na jaře (v době úřednické vlády) se podařilo ve sněmovnách vytvořit většinu z buržoazních stran českých, německých a slovenské strany ľudové a kongruu (i obilní cla) prosadit.

JAN BLAHOŠLAV ČAPEK, SITUACE

Host 6, 1926—1927, č. 4, s. 111—112, leden 1927.

312 *clair-obscur* — (franc.) doslova světlé-temné, dřevořezba

provedená jedním nebo dvěma barevnými tóny; též malířský termín pro přisvit, šerosvit, zobrazení partií nacházejících se ve stínu, ozářených odraženým světlem (vynikl v tom zvláště Rembrandt).

315 *synergismus* — pův. protestantské učení o součinnosti člověka s bohem na spáse duše; potom vůbec ve významu součinnost.

ERIK ADOLF SAUDEK, PARALÝZA STOLETÍ ČILI CÍSAŘOVY NOVÉ ŠATY

Host 6, 1926—1927, č. 4, s. 90—95, leden 1927.

319 *amor fati* — (lat.) láska k osudu.

raffinement — (franc.) zjemnělost.

largeurem — (franc.) šířkou.

Le bourgeois n'est pas épaté — (franc.) měšťák není ohromen.

320 *arogující* (z lat. zákl.) osobující si, přivlastňující si.

Ulette, ptáci mé slabosti — verš z Apollinairovy hry Prsy Tiresiovy z r. 1917, český překlad Jaroslava Seiferta vyšel r. 1926 a hra byla uvedena v Osvobozeném divadle v režii Jindřicha Honzla 23. října 1926; ptáci mé slabosti = nádra.

321 *Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis* — citát z Goethova Fausta znamenající: Všechno pomíjivé je jen podobentství.

323 *provedení Aristofana* — míněno představení Když ženy něco slaví, dramaturgická úprava Aristofanovy hry Ženy o Thesmosofích, uvedená poprvé 9. ledna 1926 Divadlem mladých na scéně pražského divadla Na slupi (v režii Jiřího Frejky); byl to jeden z prvních projevů mladé divadelní avantgardy.

mixtum compositum — (lat.) směsice.

v smíchovské Aréně — tzv. Nová aréna na Smíchově byla postavena r. 1891, uzavřena byla r. 1928; hrály se zde zábavné kusy a revue.

Host 6, 1926—1927, č. 5, s. 130—133, únor 1927. *Za článkem poznámka: Z chystané knihy Živé divadlo.*

- 327 *Neumanna* — Stanislav Neumann (nar. 1902), český divadelní a filmový herec, spoluorganizátor Osvobozeného divadla, od r. 1927 člen Národního divadla, nár. umělec. *Horákovou* — Jarmila Horáková (1904—1928), herečka vystupující v letech 1924—1926 na pražských avantgardních scénách (zvláště se uplatnila v Osvobozeném divadle), od r. 1926 členka Národního divadla.

KAREL TEIGE, SLOVA, SLOVA, SLOVA

Horizont 1, 1927, č. 1, s. 1—3, leden 1927, č. 2, s. 29—32, únor 1927, č. 3, s. 44 a 46—47, březen 1927, č. 4, s. 70—73, duben 1927. *Studie, vzniklá na jaře 1926 a v Horizontu otištěná poněkud zkráceně, tvoří 3. kapitolu Teigovy knihy Svět, který voní (O humoru, klaunech a dadaistech, sv. 2), Odeon, Praha 1931, s. 92—122.*

- 332 *Cornet à dés* — Le Cornet à dés (Kalíšek na kostky), sbírka básní v próze francouzského básníka Maxe Jacoba z r. 1917, proslavená uměním pohrávat si s „osvobozenými slovy“.
Cliftonovi — Leon Clifton, hrdina detektivních povídek nevalné literární úrovně. U nás vycházely povídky o něm v sešitovém vydání pod názvem Z pamětí amerického detektiva, 1906—1910; r. 1910 vyšel Zápas miliónů (Dobrodružná cesta amerického detektiva Leona Cliftona kolem světa).
nebo k Haškovi — v časopiseckém znění tato zmínka chybí, doplněno podle knižního vydání.
Et tout le reste est littérature! — (franc.) a vše, co zůstává, je literatura!
revue: Littérature — časopis dadaistů založený Louisem Aragonem, André Bretonem a Philippem Souppaultem r. 1919.

- 333 *Dialogues des amateurs sur les choses du temps* — (franc.) Dialogy amatérů o dobových věcech, soubor esejů Rémy de Gourmonta, vydaný r. 1907.
Laforgueův Hamlet — Jules Laforgue (1860—1887), francouzský básník a prozaik, vydal prózu Hamlet čili následky lásky synovské r. 1887 v souboru *Moralités légendaires* (Legendární morality, česky 1934, Hamlet česky již r. 1906).
Words, words, words! — (angl.) slova, slova, slova!
Huysmans — Joris-Karl Huysmans, vl. jm. Georges Charles Huysmans (1848—1907), francouzský prozaik.
- 334 *Fabre* — Jean Henri Fabre (1823—1915), francouzský entomolog, proslulý líčením života hmyzu; výsledky svého úmorného studia a pokusů vypráví skvělou formou místy dosahující skoro zbožnění hmyzu blanokřídlého. *Naše řeč, oř vykleštěný* — Naše řeč, časopis pro vzdělávání a tříbení jazyka českého (založený r. 1916), byl v hodnocení jazykových jevů někdy příliš úzkoprsý a mentorský; proto jej Teige charakterizuje obměnou úsloví „bujný oř je mluva naše“.
Gellner — František Gellner (1881—1914), český básník, prozaik, kreslíř a novinář, příslušník anarchistické generace.
- 335 *très parisien* — (franc.) velmi pařížské.
Larynx — (z řec.) hrtan.
G. Tarde — Gabriel Tarde (1834—1904), francouzský filosof a sociolog; v sociologických pracích zdůrazňoval vliv nápodoby před vlivem sociálního prostředí.
kompenetraci — odvozeno od slova penetrace (lat.) = pronikání.
endosmose — endosmosa, původně fyzikální termín znamenající prolínání dovnitř.
- 336 *volapük faráře Schleyera* — volapük, umělý mezinárodní jazyk, sestavený r. 1879 německým knězem a spisovatelem Johannem Martinem Schleyerem (1831—1912). Patří do skupiny „smíšených“ systémů umělých jazyků (je složen z prvků apriorně stanovených i aposteriorně odvozených).

esperanto dr. Zamenhova — Ludwig Lazarus Zamenhof (1859—1917), oční lékař ruského původu ve Vídni, vytvořil pomocný mezinárodní jazyk esperanto r. 1887; je sestaven z prvků živých jazyků se zřetelem k jejich mezinárodnímu rozšíření.

pasilingua Lenzova — umělá mezinárodní řeč, kterou sestavil německý jazykovědec Rodolfo (Rudolf) Lenz (1863 až 1938), od r. 1890 profesor v Santiagu de Chile.

Gemeinsprache Liptayova — umělá mezinárodní řeč, kterou vytvořil Alberto Liptay, námořní lékař v chilských službách, od r. 1890 atašé chilské námořní komise v Evropě; žil v Paříži a zde v letech 1890—1911 publikoval.

serve dr. Kunstovného — mezinárodní jazyk serve sestavil Otakar Kunstovný (1884—1945), středoškolský profesor, fonetik, autor učebnic němčiny a francouzštiny a překladatel.

337 *Komintern* — zkratka Komunistické internacionály.

Profintern — zkratka z Krasnyj internacional profsojuzov = Rudá odborová internacionála, oficiálním názvem Mezinárodní sdružení revolučních odborů (působilo v letech 1921—1937).

340 *hors d'oeuvre* — (franc.) předkrmy.

Ribemonta-Dessaignese L'autruche aux yeux clos — Georges Ribemont-Dessaignes (nar. 1884), francouzský prozaik, básník, dramatik a esejista, příslušník hnutí dada a později surrealismu. Kniha *L'Autruche aux yeux clos* (Pštros se zavřenýma očima) vyšla r. 1921, česky 1924.

341 *Vítězství* — úryvek z básně G. Apollinaire ze sbírky *Kaligramy* přeložil Karel Teige (jeho překlad celé básně je otištěn v časopise *ReD* 1, 1927—1928, č. 8, s. 277—279).

342 *Mots en liberté* — viz pozn. ke s. 191.

343 „*zaumnikovci*“ — Velemir Chlebnikov (viz pozn. ke s. 183.) a další ruští básníci futuristé — Alexej Jelisejevič Kručonych (viz pozn. ke s. 344), Vasilij Vasiljevič Kamenskij aj., následující jej v jazykovém experimentování a slovo tvořičství; Chlebnikov dospěl až na hranici jazyka, k „*zamu*“, k „*za-umnému jazyku*“, zdánlivě „*nesmyslné zvukoreči*“, dávající naprostou svobodu tvůrčí fantazii.

Asejevem — Nikolaj Nikolajevič Asejev (1899—1963),

ruský básník, překladatel, literární teoretik. Slučoval linii futurismu, lefovskou poetiku s tradicemi hudebního symbolistického verše; uváděl do poezie technicismy, kulturně politické termíny, vulgarismy, neologismy, uvolňoval syntax, hromadil epiteta a metafory.

Kamenským — Vasilij Vasiljevič Kamenskij (1884—1961), ruský básník, prozaik a dramatik, spoluzakladatel ruského futurismu, ve 20. letech člen skupiny Lef.

Marijengofem — Anatolij Borisovič Marijengof (1897 až 1962), ruský básník, prozaik, dramatik, člen skupiny imажinistů (vznikla v r. 1919 jako pokračovatelka i soupeřka futurismu, zaměřovala se na „*odideologizování*“ literatury a kult obrazu).

Šeršeněvičem — Vadim Gabrijevovič Šeršeněvič (1893 až 1942), ruský básník a překladatel; nejprve egofuturista, 1919 spoluzakladatel imажinismu.

344 *suprematismu* — viz pozn. ke s. 63.

Šklovskij — Viktor Borisovič Šklovskij (nar. 1893), literární vědec, kritik, teoretik, prozaik a básník, vůdčí postava ruské literárněvědné formalistické školy.

Brik — Osip Maximovič Brik (1888—1945), ruský spisovatel, dramatik a literární teoretik, jeden z organizátorů sdružení ruských formalistů *Opojaz*; později jako činitel Lefu propagoval tzv. literaturu faktu.

Kušner — Boris Anisimovič Kušner (1888—1937), futurista opěvující techniku, později spolupracovník časopisů Lef a *Iskusstvo kommuny*.

Arvatov — Boris Ignatjevič Arvatov (1896—1940), ruský literární kritik a literární vědec, teoretik proletkultu, pak Lefu. (Teige má chybně *Arbatov*.)

Kručonych — Alexej Jelisejevič Kručonych (1886—1968), ruský básník, který nejdůsledněji realizoval manifesty ruského futurismu; částí svého díla předjímal pozdější fónickou poezii a konkrétní poezii.

Aljagrov — pseudonym Romana Osipoviče Jakobsona.

Ždaněvič — Ilja Michajlovič Zdaněvič (nar. 1894), ruský básník „*zaumnikovec*“, vydal v letech 1918—1923 několik drobných básnických knížek; ve dvacátých letech

- odjel do Francie, kde žije dosud. Užíval též pseudonymů Egandjuri Eli a Iliard.
- Tretjakov* — Sergej Michajlovič Tretjakov (1892—1939), ruský básník, prozaik a publicista, oběť stalinských represálií; patřil ke skupině Lef, kde vystupoval zvláště jako teoretik i praktik tzv. literatury faktu.
- Těřeškovič* — Max Abramovič Těřeškovič (1897—1934), herec, režisér a divadelní pedagog.
- Terentěv* — Igor Gerasimovič Terentěv (nar. asi 1896 nebo 1897, zemřel koncem 30. let), básník „zaumnikovec“, příslušník Lefu. (Teige psal Trentěv.)
- 345 *Základy českého verše* — kniha Romana O. Jakobsona Základy českého verše vyšla r. 1926.
- verslibristé* — básníci píšící volným veršem (z franc. vers libre = volný verš).
- Walter Mehring* — (nar. 1896), německý básník, prozaik, dramatik, esejista a filmový i rozhlasový autor, spoluzakladatel berlínské dadaistické skupiny, r. 1920 založil levicový Politický kabaret; r. 1933 emigroval. Ve dvacátých letech si získal jméno především jako polemický publicista a útočný satirik, autor kabaretních textů a šansonnů; jako první německý lyrik využil rytmů a synkop džezu.
- 346 „*Merzkünstler*“ *Kurt Schwitters* — Kurt Schwitters (1887 až 1948), německý malíř a básník, vydavatel dadaistické a konstruktivistické revue Merz (1923—1927), známý groteskními a abstraktními básněmi a kolážemi; r. 1935 emigroval do Norska a potom do Anglie. (Své koláže nazýval Merzbilder; termín Merz vznikl z části slova kom merz iel na útržku novin, který byl přilepen na jedné z jeho prvních koláží.)
- 347 *I. K. Bonseta* — I. K. Bonset je literární pseudonym nizozemského umělce Christiana Emila Marie Küppera (1883—1931), který je známější jako malíř a architekt pod pseudonymem Theo van Doesburg. Pod pseud. I. K. Bonset psal dadaistické básně, ke kterým určoval sám typografii (vycházely v literárním časopise De Stijl, jehož byl r. 1917 spoluzakladatelem), úvahy a proklamace. V polovině dvacátých let se stal zakladatelem tzv. elementarismu.

- 350 *Ribot* — Théodule Armand Ribot (1839—1916), francouzský lékař, psycholog a filosof, předchůdce Freudův. *Francouzské přísloví* — jde o citát z Pascalových Pensées (Myšlenky); v českém překladu Antonína Uhlíře z r. 1937 na s. 136 myšlenka 277 zní takto: Srdce má své rozumy, jichž rozum nezná.
- Wundt* — Wilhelm Wundt (1832—1920), německý fyziolog, psycholog a eklektický filosof; v desetisvazkovém díle *Völkerpsychologie* (Psychologie národů, 1900—1920) sociálně psychologicky vykládá jazyk, náboženství, umění aj.
- 351 *J. P. Richter* — Jean Paul Friedrich Richter, známý pod pseudonymem Jean Paul (1763—1825), německý prozaik, publicista a pedagog, slavný humorista a satirik; psal též práce jazykovědné a estetické (*Vorschule der Ästhetik*, 1804, 3 svazky).
- 353 *k punkevním* — ponorným (podle ponorného potoka Punkev v Moravském krasu).

A. M. PÍŠA, JIŘÍ WOLKER POSTAVEN MIMO ZÁKON

Host 6, 1926—1927, č. 8, s. 215—218, květen 1927.

- 356 *minervistek* — minervistka, žákyně prvního dívčího gymnasia v Rakousku, zvaného Minerva (založila je Eliška Krásnohorská r. 1890 v Praze).
- k Nezvalově drobné knížce o J. Wolkerovi* — míněna Nezvalova knížka Wolker, 1925.
- 362 *článek Karla Schulze* — míněn Schulzův vzpomínkový článek Založení Devětsilu, Lidové noviny 35, 1927, č. 150, s. 14, 24. března 1927.
- známý manifest v Nejedlého Varu* — míněna stať Proletářské umění, otištěná ve Varu 1, 1922, č. 9, s. 271—275, 1. dubna 1922; přetištěna v 1. svazku této edice na s. 220 až 224.
- J. Hořejší ve svém dopisu* — dopis Jindřicha Hořejšího redaktoru a vydavateli Rozprav Aventina Otakaru Štorchu-Marieni je otištěn pod názvem Jindřich Hořejší

o sobě v Rozpravách Aventina 2, 1926—1927, č. 12, s. 137—138, 3. března 1927; Teigem citovaná věta o jeho s. 137—138, 3. března 1927; citovaná věta o Teigově účasti na Wolkerově manifestu je v poznámce č. 9.

364 *Tegmaierovy železárny* — román Karla Schulze z r. 1922, snažící se ortodoxně naplnit program tehdejší proletářské literatury.

Dámu u vodotrysku — Dáma u vodotrysku, román Karla Schulze z r. 1926, v němž se pokusil uplatnit poetistickou obraznost a snovou fantasknost.

SVATA KADLEC, JIŘÍ WOLKER POSTAVEN MIMO ZÁKON

Host 6, 1926—1927, č. 9—10, s. 262—263, červenec 1927.

A. M. PÍŠA, SI TACUISSÉS...

Host 6, 1926—1927, č. 9—10, s. 263—265, červenec 1927.

369 *si tacuisses* — (lat.) kdybys byl býval mlčel... (byl bys zůstal filosofem).

KAREL TEIGE, MANIFEST JIŘÍHO WOLKERA O PROLETÁŘSKÉM UMĚNÍ

Host 6, 1926—1927, č. 9—10, s. 265—266, červenec 1927.

376 *In memoriam Jiřího Wolкера* — sborníček redigovaný Konstantinem Bieblem a vydaný na jaře 1924 jako 20. svazek edice Hyperion s výzdobou Cyrila Boudy.

377 *v redakčním úvodníku* — míněna stať Nové umění proletářské, Revoluční sborník Devětsil, Praha 1922, s. 5—18; přetištěna je v 1. svazku této edice na s. 247—275.

378 *Josef Kopta článek o Wolkerovi* — míněna stať Josefa Kopty Umění proletářské a poetismus, Přerod 2, 1924, č. 9—10, s. 157—162, 15. srpna 1924 (přetištěna je v 1. sv. této edice na s. 591—599).

A. M. PÍŠA, KARLU TEIGOVI...

Host 6, 1926—1927, č. 9—10, s. 266—267, červenec 1927.

JAN BLAHOŠLAV ČAPEK, DUCHOVÝ OBSAH GENERACE

Host 6, 1926—1927, č. 4, str. 85—90, leden 1927.

383 *Lloyd George* — David Lloyd George (1863—1945), anglický státník, spoluvůrce mírových smluv po první světové válce; prosadil různé sociální reformy, aby zabránil rozmachu revoluční vlny.

385 *Przybyszewski* — viz pozn. ke s. 170.

Wolkerově Služce — Služka, povídka Jiřího Wolкера, poprvé otištěná v Kmenu 5, 1922, č. 5—6, s. 87—93, listopad 1922; ve Spisech Jiřího Wolкера ve sv. 2 — Próza a divadelní hry, Praha 1954, s. 54—62.

Lítice — v antické mytologii bohyně pomsty a kletby; zde myšlena povídková kniha českého básníka Richarda Weinaera *Lítice* (1916), pitvajících dojmy a vnitřní život lidí na frontě.

chlapečku bosému — motiv z Wolkerovy básně Pokora ve sbírce *Host do domu*, 1921.

Františka z Assisi — František z Assisi (1182—1226), italský básník, zakladatel řádu františkánů, jehož proklamovaným cílem bylo příkladné následování Krista chudobou a pokorným životem; František z Assisi, prohlášený církví za světce, v latinských chvalozpěvech opěvuje chudobu a lásku k bližnímu, k člověku i přírodě.

386 *v Jeseniovi* — Olbrachtův psychologický román Podivné přátelství herce Jesenia, 1919.

387 *invektivy Macharovy* — citovány verše z Macharovy básně Suchý žal ze sbírky *Tristium Vindobona I—XX* (1893).

390 *Gorgony* — Gorgony, v řecké mytologii tři sestry, nestvůrné okřídlené ženy se zmijemi ve vlasech; nejhroznější, avšak smrtelná, byla Medusa: kdo na ni pohlédl, zkameněl. Usmrtil ji Perseus, z Medusiny krve povstal okřídlený kůň Pegasos.

sendvičmeni — (z angl.) nosiči reklam, z nichž jednu měli na prsou, druhou na zádech, takže připomínali anglické obložené chleby — sendviče.

391 *terapeutiky* — terapeutika, obor medicíny zabývající se léčbou.

Spenglerova — viz pozn. ke s. 63.

Péladanova — viz poz. ke s. 296.

KAREL TEIGE,
PŘEDNÁŠKA ILJI ERENBURGA V PRAZE ČILI
KONSTRUKTIVISMUS A ROMANTISMUS

Stavba 5, 1926—1927, č. 9, str. 145—146, březen 1927; podepsáno Tge.

394 *directoire* — (franc.) Direktorium, vláda pětičlenného výboru za Francouzské revoluce (27. října 1795—9. listopadu 1799); též přechodný sloh mezi stylem Ludvíka XIV. a slohem empírovým, jeden z projevů vůle k návratu k antické čistotě.

395 *Wertherovy slzy a bílé uhlí* — kniha črt Ilji Grigorjeviče Erenbura Belyj uhol ili slazy Vertera, 1928.

van de Velde — Henry van de Velde (1863—1957), významný belgický architekt a teoretik, tvůrce nových forem v architektuře a užitém umění, spoluzakladatel moderní architektury.

mécanomanie — (franc.) vášnivě zaujetí stroji.

leçon de la machine — (franc.) lekce, kterou nám dává stroj.

Bakerová — Josephine Baker (nar. 1906), slavná francouzsko-americká tanečnice a zpěvačka, černoška.

396 *l'éducation sentimentale* — citová výchova; narážka na román Gustava Flauberta *L'Education sentimentale* z r. 1869.

FRANTIŠEK GÖTZ,
CESTY KE KONSTRUKTIVNÍMU REALISMU
V NOVÉ POEZII

Host 6, 1926—1927, č. 6, s. 141—146, březen 1927.

399 *Bernarda* — Jean Jacques Bernard (nar. 1888), dramatik, který vytvořil sloh tzv. zámlkové hry, zbavené rétoriky a požadující po divákovi domýšlení skutečného průběhu citové nebo mravní krize.

Sarmenta — Jean Sarment (nar. 1897), francouzský dramatik a prozaik, autor dramát o střetání mladistvých iluzí s buržoazním světem; jeho hry se vyznačovaly propracovaností v stavbě i v dialozích.

Cl. Rogera a M. Marxe — v Götzově textu omylem vytištěno Cl. Rogera Marxe; Roger Marx (1859—1913) byl historik výtvarného umění, dramata nepsal. Claude Roger a Michel Marx napsali společně hru *Něžným způsobem*, kterou uvedlo Vinohradské divadlo 22. 12. 1927 v režii B. Stejskala.

400 *Jean le Maufranc* — (franc.) Jan Maufranc, drama Julesa Romainse z r. 1926.

406 *Müller-Freienfels* — Richard Müller-Freienfels (nar. 1882), německý psycholog, filosof a estetik. Snažil se vytvořit iracionálně dynamický systém ve filosofii a nauku o duši („*Lebenspsychologie*“). Zdroji jeho filosofie a estetiky byly pragmatismus, iracionalismus a biologismus.

HOST, REDAKČNÍ SDĚLENÍ

Host 6, 1926—1927, č. 6 — obálka, březen 1927.

407 *od tří členů Devětsilu* — v 5. čísle Hosta 6, 1926—1927 měli z členů Devětsilu příspěvky Bedřich Václavek, Jiří Frejka a Vilém Závada.

Götzovým projevem o komunismu — patrně míněna slova Františka Götze v polemice se Šaldou (F. X. Šalda polemizuje, *Národní osvobození* 4, 1927, č. 22, s. 4, 23. ledna 1927): „Ve včerejším Rudém právu odpovídá mi jen Šalda malicherný polemik: člověka už v něm nenajdete. — Je to až trapné a pokořující vidět F. X. Šaldu bojujícího teoreticky za přímost politického charakteru a prakticky honem se přizpůsobujícího úrovni komunistického listu i frazeologií nadávek: dospěl až k močení, podvůd-

kům, verpánkům a políčkům, což snad zatím stačí. Příště, až už v novém prostředí zdomácní, nabude, jak doufám, ještě větší štavnatosti.“

v polemikách se střetla Literární skupina a Devětsil — míněny polemiky z let 1922—1923, reprezentované především těmito články: František Götz, O Hosta a o ty, kteří stojí za ním, Socialistická budoucnost 20, 1922, č. 5 a 6, 6. a 7. ledna 1922; Karel Teige, O expresionismu, Rovnost 38, 1922, č. 17 a 18, 17. a 18. ledna 1922; František Götz, Trochu polemiky, trochu vyznání, Socialistická budoucnost 20, 1922, č. 19 a 20, 24. a 26. ledna 1922; Jaroslav Čecháček, Politický expresionismus, Proletkult 1, 1922, č. 17, s. 259—261, 3. května 1922, šifra -jč-; Jaroslav Čecháček, Umělec a komunismus, Proletkult 1, 1922, č. 17, s. 267—268, 3. května 1922, šifra -jč-; Artuš Černík, Umělecký protikomunistický manifest, Rovnost 38, 1922, č. 302, s. 6—7, 2. listopadu 1922; František Götz, O manifestu Literární skupiny, Host 2, 1922—1923, č. 3, s. 94 až 96, prosinec 1922; Jiří Wolker, Manifesty, Var 2, 1923, č. 1, s. 15—18, 1. prosince 1922; František Götz, Ještě o manifestu, Host 2, 1922—1923, č. 4, s. 126—128, leden 1923. Všechny uvedené články jsou přetištěny v 1. svazku této edice.

PŘEDMLUVA KE SBORNÍKU FRONTA

Fronta, mezinárodní sborník soudobé aktivity. Brno 1927, s. 5, duben 1927. Podepsáno Redakce. (Redakci Fronty tvořili František Halas, Vladimír J. Průša, Zdeněk Rossmann, Bedřich Václavek).

408 *nekompromisního moderního časopisu* — Pásmo zaniklo v srpnu 1926, ReD ještě nebyl (začal vycházet v říjnu 1927).

JINDŘICH ŠTYRSKÝ & TOYEN, POPULÁRNÍ UVEDENÍ DO ARTIFICIELISMU

Fronta, Brno 1927, s. 18, duben 1927.

410 *dvou tváří Janusových* — viz pozn. ke s. 163.

411 *merdre* — (franc.) hovnajs (novotvar utvořený Alfredem Jarrym ve hře Král Ubu).

VÍTĚZSLAV NEZVAL, DADA A SURREALISMUS

Fronta, Brno 1927, s. 22, duben 1927.

412 *Monetova* — Claude Monet (1840—1926), významný francouzský malíř, představitel impresionismu.

JINDŘICH HONZL, ISMUS A UMĚNÍ

Fronta, Brno 1927, s. 28—35, duben 1927.

415 *Schlemmer* — Oskar Schlemmer (1888—1943), německý malíř, scénograf a choreograf.

zauma — viz pozn. ke s. 343.

Ždaněvičem — viz pozn. ke str. 344.

Šeršeněvičem — viz pozn. ke s. 343.

Kurtem Schwittersem — viz pozn. ke s. 346.

416 *Kondelíky* — pan Kondelík, hlavní postava románu Ignáta Herrmanna Otec Kondelík a ženich Vejvara (1898) a Tcháň Kondelík a zeť Vejvara (1911); postava otce Kondelíka se stala typem „malého českého člověka“ a jeho přizemnosti.

Borkmany — Borkman, titulní postava dramatu Henrika Ibsena John Gabriel Borkman (1896).

420 *contradictio in adjecto* — (lat.) protimluv, logická chyba vzniklá tím, že se spojí dva pojmy, které si odporují (např. omezené nekonečno).

421 *baudelairovské „là-bas“* — (franc.) tam dole, tj. v pekle.

422 *Lisickij* — El Lisickij, zvaný též Eliezer (vl. jm. Lazar Markovič Lisickij, 1890—1941), ruský malíř, architekt a teoretik umění, spoluzakladatel suprematismu (viz pozn. ke s. 63), v letech 1921—1928 žil na Západě; s Hansem Arpem vydal knihu Die Kunst-Ismen, 1925.

Moholy-Nagy — László Moholy Nagy (1895—1946), maďarský malíř konstruktivista a abstrakcionista, propagátor fotomontáže a neiluzivní fotografie, divadelní výtvarník, profesor Bauhausu; od r. 1934 v emigraci, usadil se v USA.

Richter — Hans Richter (nar. 1888), německý malíř abstrakcionista a filmový experimentátor; nyní žije v USA.

Eggeling — Viking Eggeling (1880—1925), švédský malíř, po první světové válce pracoval v Německu jako autor avantgardních filmů, které měly být filmovým kontrapunktem abstraktní malby.

Mondrian — Piet Mondrian, celým jménem Pieter Cornelis Mondrian (1872—1944), holandský malíř, zakladatel novoplasticismu, který měl spojit malířství s architekturou. R. 1930 se připojil k nefigurativnímu malířství.

- 427 *Lenormand* — Henri René Lenormand (1882—1951), francouzský dramatik, analyzující složité psychologické až patologické stavy postav, hnaných neovladatelnými silami podvědomí.

JIRÍ MAHEN, VELIKÉ DOBRODRUŽSTVÍ!

Fronta, Brno 1927, s. 41, duben 1927.

MIROSLAV PONC, POHYBOVÁ MELODIKA ZÁKLADEM NOVÉHO HUDEBNÍHO SLOHU

Fronta, Brno 1927, s. 78, duben 1927.

- 430 *Miroslav Ponc* — (nar. 1902), český skladatel a dirigent, člen Brněnského Devětsilu, šéf orchestru činohry Národního divadla v Praze; byl průkopníkem čtvrttónové hudby, pak se věnoval hudbě scénické.

E. F. BURIAN, VOLNOU CESTU NOVÝM HUDEBNÍM KRÁSÁM!

Fronta, Brno 1927, s. 79—82, duben 1927.

- 434 *Palestriny* — Giovanni Pierluigi Palestrina (asi 1525 až 1594), italský renesanční skladatel, reformátor církevní hudby, autor vrcholných děl čistě vokálního polyfonního slohu v církevní hudbě.

francouzské Šestce — Šestka (les Six), pařížská skupina šesti francouzských moderních skladatelů (Louis Durey, Artur Honegger, Darius Milhaud, Germaine Tailleferrová, Georges Auric, Francis Poulenc), která vystoupila r. 1918; ideovým vůdcem byl Eric Satie. Chtěli novými prostředky postihnout moderní dobu v odporu proti změkčilosti impresionistů.

- 438 *Ostrčila* — Otakar Ostrčil (1879—1935), český skladatel a dirigent, průkopník moderní hudby.

Hindemithem — Paul Hindemith (1895—1963), významný německý skladatel, emigroval před nacisty do Švýcarska, původně zastáncem asentimentalismu v hudbě, potom se u něho projevil sklon ke katolickému mysticismu.

Křenkem — Ernst Křenek (nar. 1900), rakouský skladatel, nyní žijící v USA, představitel expresionismu, konstruktivismu i atonálního slohu v hudbě, ovlivněn džezem; pak dodekafonista, stoupenec elektronické hudby.

- 439 *Monteverdi* — Claudio Monteverdi (1567—1643), italský skladatel, skutečný zakladatel italské opery.
Gluck — Christoph Willibald Gluck (1714—1787), německý hudební skladatel, reformátor opery.

MIRA HOLZBACHOVÁ, TANEC

Fronta, Brno 1927, s. 88—89, duben 1927.

JIRÍ VOSKOVEC, ŽELVA, O KTERÉ SE NIKDO NEZMIŇUJE

Fronta, Brno 1927, s. 122—123, duben 1927.

445 *Tatlinovou věží* — Vladimír Jevgrafovič Tatlin (1885 až 1956), ruský sochař a architekt, jeden z hlavních představitelů konstruktivismu v SSSR; vypracoval projekt gigantického pomníku III. internacionály v podobě věže vyšší než pařížská Eiffelka, která měla být tvořena spirálovou železnou konstrukcí a v níž měly být úřadovny a zasedací kongresová síň. I Teige měl k tomuto projektu kritický vztah, označoval jej za racionálně nedomyšlený: „...proč pomník III. internacionály se zasedací síní kongresovou a s úřadovnami má být ve formě věže? A proč tyto síně mají být otáčivé? Věž je účelná forma pro stanici bezdrátové telegrafie, observatoř, rozhlednu, maják, ne pro shromažďovací síň.“ (Karel Teige, *Umění sovětského Ruska*, Host 4, 1924—1925, č. 2, s. 34—46, citát na s. 40.)

Inter arma silent Musae — (lat.) Když mluví zbraně, mlčí Múzy.

magic-city — (angl.) kouzelné, magické město.

446 *Jeanneret* — viz Le Corbusier (pozn. ke s. 141).

Ozenfant — Amédée Ozenfant (1886—1966), francouzský malíř, architekt a teoretik umění, spoluzakladatel purismu; v letech 1921—1925 vydával (spolu s Le Corbusierem) časopis *L'Esprit Nouveau*.

447 *Cocteau* — viz pozn. ke s. 67.

s „*Šesti*“ — míněna skladatelská skupina tzv. pařížská Šestka, viz pozn. ke s. 434.

Soupaultem — Philippe Soupault (nar. 1897), francouzský básník a prozaik, surrealista.

Tzarou — viz pozn. ke s. 138.

Ribemont-Dessaignesem — viz pozn. ke s. 340.

VÍT OBRTEL, HARMONIE

Fronta, Brno 1927, s. 137—139, duben 1927.

449 *Vít Obrtel* — (nar. 1901), architekt, knižní grafik a básník, redaktor sborníku *Kvart* (1930—1937, 1945—1949), člen *Devětsilu*.

ZDENĚK ROSSMANN, DÁLE JÍT JE JÍT ZPĚT

Fronta, Brno 1927, s. 143, duben 1927.

454 *Zdeněk Rossmann* — (nar. 1905), architekt, divadelní výtvarník a knižní grafik, člen *Brněnského Devětsilu*, spolu-redaktor sborníku *Fronta* (1927) a časopisu *Index*.

BEDŘICH VÁCLAVEK, DOSLOV KE SBORNÍKU FRONTA

Fronta, Brno 1927, s. 195—201, duben 1927. Nadepsáno: Doslov.

456 *rousseauismu* — rousseauismus, úsilí o návrat k přírodě; podle francouzského filosofa Jeana-Jacquesa Rousseaua (1712—1778).

458 *Pen-klubech* — PEN klub (zkratka z anglického Poets-Essayists-Novelists = básníci, esejisté, romanopisci), mezinárodní organizace spisovatelů, překladatelů a nakladatelů, založená r. 1921.

paneurovských uniích — Panevropská unie, hnutí založené r. 1923 rakouským publicistou Richardem Nikolausem von Coudenhove-Kalergim (nar. 1894), usilovalo o sjednocení evropských států v politickohospodářský svaz; cílem bylo zamezit válkám, prohloubit hospodářskou součinnost, poznat evropské kultury v jejich národnostním rozčlenění; zde snad míněna také Konfederace intelektuálních unií, vzniklá v r. 1924, v níž bylo činně mnoho spisovatelů, výtvarníků, vědců aj.

467 *Rabkory* — rabkor, ruská zkratka za rabočij korrespondent = dělnický dopisovatel.

selkory — selkor, ruská zkratka za selskij korrespondent = vesnický dopisovatel; dohromady s dělnickými dopisovateli tvořili tzv. rabselkorské hnutí.

modrými blůzami — modrá blůza, druh agitační estrády v sovětském divadle dvacátých let (název vznikl z toho, že účinkující vystupovali v modrých blůzách).

živými novinami — živé noviny (rusky živgazety) byly aktuální scénické výstupy v klubech a závodech.

468 *Trockij* — Václavek se zde opírá o názory Trockého

z jeho knihy *Literatura a revoluce* z r. 1923; o ní psal Václavek v *Davu* 2, 1926, č. 2—3, s. 17—19 pod názvem *Detské nemoce l'avého frontu* kulturneho.

- 470 *elementaristé* — přívrženci směru, který hledá elementární prvotní složky uměleckého díla; jeho zakladatelem byl v polovině dvacátých let holandský malíř a architekt Theo van Doesburg (1883—1931), jeho stoupenci se seskupili kolem Doesburgem založeného časopisu *De Stijl* (1917—1928). (Viz též pozn. I. K. Bonset ke s. 347.) *En avant!* — (franc.) vpřed!

CTIBOR HALUZA,
FRONTA (MEZINÁRODNÍ SBORNÍK SOUDOBÉ AKTIVITY)

Rovnost 43, 1927, č. 119, s. 14, 1. května 1927, podepsáno šifrou Ker.

- 471 *Ctibor Haluza* — (nar. 1906), právník, později vysokoškolský učitel marxismu-leninismu; ve dvacátých letech byl filmovým referentem *Rovnosti*.
soudruha Václavka — míněn jeho Doslov k *Frontě*, zde přetištěn na s. 455—470.
nemarxistické články F. O. Navrátila a J. L. Fischera — František O. Navrátil, *Das neue Europa und die Föderation ČSR*, *Fronta*, s. 161—164; J. L. Fischer, *Imperialismus po válce*, *Fronta*, s. 154—158.
- 472 *A. Hába v domýšlivém článku* — Alois Hába, Čtvrttónová hudba, *Fronta*, s. 73—77.
G. Antheil — George Antheil (1900—1959), americký hudební skladatel a pianista, má ve *Frontě* článek *Musico-mechanico* (s. 83—84).
K. Schwitters — Kurt Schwitters (viz pozn. ke s. 346), *Umění a doby*, *Fronta*, s. 13—14.
Lu Märtenová — Lu Märten (viz pozn. ke s. 114), *Objektivní podmínky nových tvarů v básnictví a literatuře*, *Fronta*, s. 55—64.
- 474 *Gerhard Pohl* — (1902—1966), levicový německý spisovatel a redaktor, vydavatel časopisu *Die neue Bücherschau*, má ve *Frontě* článek *Umění a třída* (s. 68).

Schürerův o industrialismu — Oskar Schürer (nar. 1892), německý kritik a historik umění, má ve *Frontě* stať *O pracovní a životní formě industrialismu* (s. 164—167).

BEDŘICH VÁCLAVEK, FRONTA

Rovnost 43, 1927, č. 126, s. 6, 8. května 1927; podepsáno Reed.

- 475 *Becher* — Johannes Robert Becher (1891—1958), německý básník, má ve *Frontě* článek *Tempo* (s. 20—21).
Behne — Adolf Behne (1885—1948), německý historik výtvarného umění, má ve *Frontě* článek *Co se děje v umění?* (s. 27).
Grosz — ve *Frontě* je na s. 136—137 pod názvem *Umění je v nebezpečí* otištěn úryvek ze stejnojmenné knihy Georga Grosza a Wielanda Herzfelda (*Die Kunst ist in Gefahr*, 1925).
Hermann — Klaus Hermann (nar. 1903), německý prozaik a dramatik, má ve *Frontě* dva příspěvky: *Lyrika dělby práce* (s. 37—38) a *Odumření a znovuzrození* (s. 53—54).
Herzfelde — Wieland Herzfelde (viz pozn. ke s. 231) má ve *Frontě* stať „Dosti dlouho jsme milovali“ (s. 49—52).
Märtenová — Lu Märtenová (viz pozn. ke s. 114) má ve *Frontě* dva příspěvky: *Objektivní podmínky nových tvarů v básnictví a literatuře* (s. 55—64) a *Konkrétní úkoly* (s. 135—136).
Pohl — viz pozn. ke s. 474.
Tyňanov — Jurij Nikolajevič Tyňanov (1894—1943), ruský literární vědec a prozaik, přední pracovník skupiny formalistů vedené Šklovským, má ve *Frontě* článek *Zásady nové literárněhistorické metody v Rusku* (s. 188 až 189).

BEDŘICH VÁCLAVEK, FRONTA
(AUTOREFERÁT A EPILOG)

ReD 1, 1927—1928, č. 1, s. 30, říjen 1927.

477 skupina německých abstraktivistů — (ve *Sturmu*) — skupina spisovatelů klonících se k abstraktnímu umění, seskupená kolem časopisu *Der Sturm*, vydávaného Herwarthem Waldenem (viz pozn. ke s. 94) v letech 1910—1932. Tento nesouhlas skupiny kolem *Sturmu* je otištěn v téměř čísle *ReDu* na s. 42—43:

Fronta proti Frontě. (Doslov k předmluvě Fronty.) Fronta píše ve své předmluvě: „Má umění vůbec ještě životního oprávnění?“ a tvrdí, že umění nemá již žádné síly, působící přímo v životě, tvůrčí práce prý je plná nejistot, objevují prý se myšlenky pro a kontra, žijeme prý v době kulturní reakce a kultura prý může pokročiti vpřed jenom zodpověděním otázky po nové společnosti. — Naproti tomu tvrdíme my: 1. Životním oprávněním a cílem umění je stvoření nových lidí, kteří budou novou společnost tvořit. V tom má umění velkou úlohu, a umělecká činnost, jakož i umělecký požitek, jež tryskají z pudu, tj. nemohou být naučeny ani výchovou získány, znamenají velikou sílu pro novou společnost. 2. Poznáváme ve vývoji umění bezpodmínečně jednotný směr k abstrakci, a nelze mluvit o nejistotách při soustavném vývoji určitým směrem. Mohou existovat nejistoty pouze pro jednotlivého tvůrčího umělce, jenž si ještě neujasnil cíle. Nemůže však být nejistoty o tom, že již nepatří k „frontě“ onen umělec, přes nějž již vývoj přešel. 3. Že se objevují myšlenky pro a kontra, je samozřejmé v dnešní době obecného roztržštění a neznamená nic proti tomu, že vývoj umění probíhá logicky a elementárně ve směru abstrakce a že tak umění působí přípravně pro vývoj nové společnosti. 4. Konstatujeme, že existuje ovšem reakce v umění. Tato reakce je však pouze záležitostí obchodníků s uměleckými výtvy a nikoli záležitostí estetickou. Tato reakce nemá síly zabrzdit nějaký vývoj abstraktního umění. — Buchheister Jahns. Nitsche. Schwitters. Vordemberge-Gildewart. Skupina „Die Abstrakten“, Hannover.

(Jahns Buchheister Jahn, vl. jm. Carl Buchheister, nar. 1890, abstraktní malíř; Franz Nitsche, nar. 1887, malíř; Friedrich Vordemberge-Gildewart, nar. 1899, malíř.)

Tvorba 2, 1927, č. 3, str. 89—93, březen 1927.

- 479 *Věřím [...], že i poezii se dělá revoluce...* — z článku Františka Götze Ještě o manifestu, *Host* 2, 1922—1923, č. 4, s. 126—128; přetištěn v 1. svazku této edice na s. 401—404, citát na s. 403 (Mathesius necituje zcela přesně).
Básníci minulého času... — z Nezvalova manifestu Papoušek na motocyklu, *Host* 3, 1923—1924, č. 9—10, s. 220 až 223, červenec 1924, přetištěno v 1. svazku této edice na s. 566—570, citát na s. 566 (Mathesius cituje zkráceně).
Wolkerův manifest — míněna stať Proletářské umění, *Var* 1, 1922, č. 9, s. 271—275, 1. dubna 1922; přetištěna v 1. svazku této edice na s. 220—224.
- 480 *Ž války vyšlo lidstvo znaveno...* — z Teigovy manifestační stati *Poetismus*, *Host* 3, 1923—1924, č. 9—10, s. 197—204, červenec 1924; přetištěna v 1. svazku této edice na s. 554—561 (Mathesius volně cituje pasáže ze s. 560, 559, 561).
- 481 *aeolská harfa Eiffelky* — narážka na Seifertovu báseň Guillaume Apollinaire ze sbírky *Na vlnách TSF*, 1925 („eolovou harfou je Eiffelka“).
Gada-Nigi — viz pozn. ke s. 80.
Chloe — narážka na Seifertovu báseň *Cirkus* ze sbírky *Na vlnách TSF*.
u znamenitých pramenů Eau de Cologne — první verš básně *Všecky vůně* ze sbírky *Na vlnách TSF*.
Slavík špatně zpívající — Slavík zpívá špatně, básnická sbírka Jaroslava Seiferta z r. 1926, v níž se vrací (po sbírce *Na vlnách TSF*) opět ke společenské problematice.
- 482 *Nénie* — *nénie* (z řec.), báseň vyjadřující žalost nad smrtí. *magoti* — *magot* (z fr. < afr.), středně velká bezocasá opice.

JULIUS FUČÍK, OSUD JAKO DEKORACE

Tvorba 2, 1927, č. 4—5, s. 139—143, květen 1927. Závěrečnou redakční poznámku napsal Bohumil Mathesius.

- 484 *v Soudech, bojích a výzvách* — Soudy, boje a výzvy, první soubor Píšových kritik, vydaný r. 1922.
- 485 *quand-même* — (franc.) i kdyby, byť i.
- 486 *Rutteho Strachu z duše* — Strach z duše, kniha esejů Miroslava Rutteho z r. 1920.
severovýchodnímu regionalismu — narážka na revui Sever a východ, která vycházela v Turnově v letech 1925 až 1930; redigoval ji Josef Knap s redakčním kruhem (Jan Knob, Václav Prokúpek a František Křelina).
- 487 *V kovárně zůstal sirotek...* — z básně Pohřeb ze sbírky Konstantina Biebla Zlatými řetězy, 1926.
- 488 *Poetické hrany* — článek Bohumila Mathesia, zde přetištěn na s. 479—483.
příspěvek Josefa Hory a F. X. Šaldy — článek Josefa Hory Co s poetismem, zde přetištěn na s. 495—499, a článek F. X. Šaldy O poetismu, zde přetištěn na s. 489—494.

F. X. ŠALDA, O POETISMU

Tvorba 2, 1927, č. 6, s. 163—168, červen 1927.

- 489 *A. France: Sur la Pierre blanche, V.* — Sur la Pierre blanche (Na bílé skále), esej Anatola France z r. 1905 (česky 1906), pokoušející se o pohled do socialistické budoucnosti.
v knize Stavba a báseň — kniha studií Karla Teiga, vydaná r. 1927. Manifestační stať Poetismus, napsaná v květnu 1924 a vyšlá poprvé v Hostu 3, 1923—1924, č. 9—10, s. 197—204, červenec 1924, je tam přetištěna (s drobnými doplňky a vynechávkami) na s. 159—166.
- 490 *Ernst ist das Leben, heiter ist die Kunst* — (něm.) život je vážný, umění je veselé.
Genug kann nie und nimmermehr genügen — (něm.) dosti nemůže nikdy stačit.
C. F. Meyer — Conrad Ferdinand Meyer (1825—1898), švýcarský spisovatel píšící německy, významný lyrik, romanopisec a autor vybroušených, převážně historických

novel, v nichž líčí vnitřní konflikty osamocených hrdinů, pojímaných za tvůrce dějin.

Dehmel — Richard Dehmel — viz pozn. ke s. 174.

Le superflu, chose très nécessaire — (franc.) zbytečnost, věc naprosto nezbytná.

Th. de Banville — Théodore de Banville (1823—1891), francouzský básník a dramatik, jehož dílo se vyznačuje virtuózním artismem. Odes funambulesques (Ódy provazolecké) je jeho sbírka z r. 1857. Zdůvodňoval zásadu umění pro umění i teoreticky.

- 492 *Götz v jednom článku staví proti poetismu „konstruktivní realismus“* — míněna stať Františka Götze Cesty ke konstruktivnímu realismu v nové poezii, Host 6, 1926—1927, č. 6, s. 141—146, březen 1927; přetištěno zde na s. 397—406.

- 493 *fejetonu Tribuny* — míněn článek O úpadku literatury — i mnohých věcí jiných..., Tribuna 4, 1922, č. 305, s. 1—3, 31. prosince 1922. Přetištěno v souboru F. X. Šalda, Kritické projevy 12, 1959, s. 113—120 (uvedená pasáž na s. 120).

počestný pan Peroutka a stejně počestný pan Kodíček — Ferdinand Peroutka v článku O té avant-garde rrrévolutionnaire, Tribuna 5, 1923, č. 4, s. 3—4, č. 5, s. 2—4, 6. a 9. ledna 1923; Josef Kodíček v článku Devětnid, Tribuna 4, 1922, č. 305, s. 3—5, 31. prosince 1922 (Kodíčkův článek je přetištěn v 1. sv. této edice na s. 382—391).

JOSEF HORA, CO S POETISMEM?

Tvorba 2, 1927, č. 6, s. 187—190, červen 1927.

- 497 *In Beschränkung zeigt sich der Meister* — Goethův výrok znějící přesně: In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister = teprve v uměření se projevuje mistr.
poezii nedělních odpůldní... — citát ze závěru Teigovy stati Poetismus, Host 3, 1923—1924, č. 9—10, s. 197—204; viz v 1. svazku této edice na s. 554—561.
- 498 *Náš život je nervosní telefon...* — verše z Nezvalovy básně Spleen ze sbírky Blíženci (1926).

potěmkinádou — potěmkináda = předstírání, klamání (podle Grigorije Alexandroviče Potěmkina, 1739—1791, ruského státníka za vlády Kateřiny II., který ve snaze zveličít své kolonizační úspěchy dával carevně ukazovat na obzoru kulisy domnělých nových vesnic).

499 *Premier plan* — báseň Vítězslava Nezvala ze sbírky *Menší růžová zahrada*, 1926.

Akrobat — Nezvalova báseň, vyšlá samostatně r. 1927 a zařazená pak do *Básní noci*, 1930.

BEDŘICH VÁCLAVEK, POHŘBEN ZAŽIVA!...

ReD 1, 1927—1928, č. 1, s. 45, říjen 1927; podepsáno B. V.

500 *zvonice mu hrany* — nářezka na článek Bohumila Mathesia *Poetistické hrany*, *Tvorba* 2, 1927, č. 3, s. 89—93, zde přetištěn na s. 479—483.

JIRÍ FREJKA, ISMUS A UMĚNÍ

Host 7, 1927—1928, č. 2, s. 44—45, listopad 1927. V podtitulu označení: *Kapitola z Živého divadla*.

KAREL TEIGE, JE POETISMUS MRTEV?

ReD 1, 1927—1928, č. 3, s. 128, prosinec 1927, bez nadpisu; podepsáno šifrou R.

505 *Rutteové* — Miroslav Rutte (viz pozn. ke s. 60) psal kriticky o teoriích i umělecké praxi poetistického období Devětsilu např. v článku *Železobetonový lartpourlartismus*, *Národní listy* 64, č. 45, 15. 2. 1924, s. 1—2.

Kodíčkové — Josef Kodíček zaútočil na program Devětsilu po vydání *Revolučního sborníku Devětsil* v článku *Devěťhnid*, *Tribuna* 4, 1922, č. 305, s. 3—5, 31. prosince 1922; článek je přetištěn v 1. svazku této edice na s. 382—391.

Směry a cíle — kniha kritik A. M. Píši, vyšlá v lednu 1927. *W. Giusti* — Wolfgango Giusti (nar. 1901), italský slavista, uveřejnil v časopise *Rivista di Letterature slave* (2, 1927, č. 2, s. 202—213, červen 1927) článek *Il Poetismo nella letteratura ceca contemporanea*.

506 *L'Europe Centrale* — týdeník ve francouzském jazyce vydávaný od r. 1926 v Praze pro informaci zahraničí o československé politice, hospodářství a kultuře. V čísle ze 17. září 1927 (roč. 1, 1926—1927, č. 50, s. 1022—1023) je glosa o zmíněném článku W. Guistiho, z níž Teige dále cituje některé pasáže. Jejich překlad zní: „Tato mladá česká škola je v zahraničí ještě málo známá, avšak všude existují její obdoby, takže jistě i tam bude živě zajímat mladou generaci. Pan Guisti zdůrazňuje hluboký význam poetismu, reakce svobodné fantazie proti realismu a ideologii proletářské školy. [...] Ve snaze definovat originalitu tří hlavních představitelů poetismu, Nezvala, Seiferta a Konstantina Biebla, pan Guisti uvádí četné překlady úryvků jejich básní. [...] Tyto básnické tendence, které jsou velmi živé přes všechno, co jim lze vytýkat, „již zanechaly hlubokou stopu v české literatuře“, do níž tito tři mladí představitelé vnesli „novou, upřímnou a mladou notu, která nezanikne v postupných dalších změnách tendencí a vkusu“.

František Kubka — napsal do *Rozprav Aventina* 3, 1927 až 1928, č. 3, s. 28—29, 27. října 1927 článek Miroslavu Ruttemu k *Měsíční noci*.

qui pro quo — (lat.) kdo za koho.

Risum teneatis, amici — (lat.) Ubránili byste se smíchu, přátelé? (Horatius).

Karel Dostál — (1884—1966), český divadelní a filmový herec, divadelní režisér a ředitel, v letech 1922—1955 režisér *Národního divadla* v Praze.

Vlastislav Hofman — (1884—1964), významný český architekt, malíř, grafik a jevištní výtvarník, spoluzakladatel českého moderního výtvarného umění. Podle jeho návrhů bylo vypraveno na 300 her, hlavně v *Národním divadle* v Praze a v *Městském divadle* na *Vinohradech*.

Tvorba 2, 1927, č. 8, s. 256, prosinec 1927.

- 507 *v posledním čísle ReDu* — v nepodepsaném redakčním doslovu k Šaldově stati Dva představitelé poetismu (ReD 1, č. 3, s. 94).
habitus — (z lat.) celkový stav, tělesný vzhled.

VÍTĚZSLAV NEZVAL, NÁVĚSTÍ O POETISMU

ReD 1, 1927—1928, č. 3, s. 94—95, prosinec 1927.

- 509 *Stavba a báseň* — kniha Karla Teiga, vydaná r. 1927, shrnující studie o moderní tvorbě v duchu estetiky konstruktivismu.
Film — kniha studií Karla Teiga o filmovém umění (vyšla r. 1925).
Pantomima — kniha Vítězslava Nezvala z r. 1924, obsahující básně, eseje i dramatické texty, základní dílo poetismu.

KAREL TEIGE, ReD (=REVUE DEVĚTSILU)...

ReD 1, 1927—1928, č. 1, s. 1—2, říjen 1927; bez podpisu.

JINDŘICH ŠTYRSKÝ & TOYEN, ARTIFICIELISMUS

ReD 1, 1927—1928, č. 1, s. 28—30, říjen 1927.

- 513 *nature morte* — (franc.) zátiší.

KAREL TEIGE, SOVĚTSKÝ KONSTRUKTIVISMUS

ReD 1, 1927—1928, č. 2, s. 54—55, listopad 1927.

- 517 *Ruskina* — viz pozn. ke s. 131.
Morrise — William Morris (1834—1896), anglický básník, spisovatel a výtvarník, jeden z vůdců Socialistické ligy. Snažil se též obnovit umělecké řemeslo na středověkém podkladě.

FRANTIŠEK GÖTZ, TRAMPOTY GENERACE

Host 7, 1927—1928, č. 1, s. 3—5, říjen 1927.

- 519 *hillerovský aktivismus* — Kurt Hiller — (nar. 1885), německý spisovatel a politik, vůdce radikálního křídla německých pacifistů, tzv. aktivistů (byli odnoží expresionismu).
 520 *Wanderjahre a Lehrjahre* — (něm.) léta tovaryšská a léta učednická (podle Goethových románů Wilhelm Meisters Lehrjahre, 1796, a Wilhelm Meisters Wanderjahre, 1821).
Příprava pragmatistická a relativistická — narážka na předchozí generaci čapkovskou.
 521 *pirandellovštinu* — Luigi Pirandello (1867—1936), italský dramatik a novelista, líčící bezvýhledně soudobou měšťáckou společností. Svým relativistickým názorem na svět (vyjádřeným názvem hry Každý má svou pravdu), pragmatismem a hlásáním plurality osobnosti měl velký vliv na italské a evropské divadlo.
 522 *Giraudoux* — Jean Giraudoux (1882—1944), francouzský dramatik, prozaik a esejista.
Hofmannsthal — Hugo von Hofmannsthal (1874—1929), rakouský spisovatel a dramatik, autor symbolistických a impresionistických her naplněných kultem tzv. čisté krásy.

J. Š. KVAPIL, K DISKUSI O NEJMLADŠÍ ČESKÉ LITERATUŘE

Host 7, 1927—1928, č. 4, s. 125—126, leden 1928.

- 523 *Josef Š. Kvapil* — (nar. 1904), historik české a francouzské literatury, profesor Palackého university v Olomouci.
 525 *pouvoir* — (franc.) právo, oprávnění, pravomoc.

ReD 1, 1927—1928, č. 8, s. 303, květen 1928.

JOSEF VĚROMÍR PLEVA, DĚLNÍK A UMĚLEC

Rovnost 44, 1928, č. 64, 4. 3., příloha Rudé osení, s. 5. Podepsáno: SLAVDE J. V. P. (tj. zkratkou Svazu literárních a výtvarných dělníků a iniciálami Plevova jména).

Svaz Literárních a výtvarných dělníků se ustavil v roce 1924, jeho členy kromě J. V. Plevy byli spisovatel Vladimír Šacha, malíř Rudolf Puchýř, Jiří Groulík aj.

527 *Pozor! Neklopit! Sklo!* — narážka na verše Seifertovy ze sbírky Na vlnách TSF (báseň Svatební cesta).

Poezie, poduška hříchu a lenosti — narážka na Seifertovy verše ze sbírky Na vlnách TSF (báseň Dým cigarety).

530 *když dovedeš to, Františku* — týká se patrně Fr. Halase.

FRANTIŠEK O. NAVRÁTIL, UMĚNÍ A TRÍDA

Host 7, 1927—1928, č. 9—10, s. 284—287, červen 1928.

532 *František O. Navrátil* — (1897—1968), český sociolog, historik a překladatel, jeden z iniciátorů založení Společnosti pro hospodářské a kulturní sblížení s Novým Ruskem. *dezertovali do Lidových novin a Tribuny* — do Tribuny a pak do Lidových novin přešel František Němec (autor sbírky Zelené demonstrace, 1921), Karel Schulz se stal r. 1927 členem brněnské redakce Lidových novin jako divadelní kritik, do Tribuny psal např. Zdeněk Kalista.

533 *mitläufry* — (z něm.) spoluběžci, tj. neproletářskými spojenci.

537 *v depeši na kolečkách* — narážka na vaudeville Vítězslava Nezvala Depeše na kolečkách, která vyšla poprvé ve sborníku Život, sv. 2, prosinec 1922 a byla pak zařazena do knihy Pantomima, 1924.

538 *Panenky* — básnická sbírka Jaroslava Durycha z r. 1923, oslavující chudobu, prostotu a něhu dívek a žen.

ReD 1, 1927—1928, č. 9, s. 307—314, červen 1928.

Vyšlo též — spolu s níže otištěnými statěmi Teigovými Ultrafialové obrazy čili artificialismus a Manifest poetismu — v samostatné knižní publikaci Manifesty poetismu, Odeon, Praha 1928.

KAREL TEIGE,
ULTRAFIALOVÉ OBRAZY ČILI ARTIFICIELISMUS

ReD 1, 1927—1928, č. 9, s. 315—317, červen 1928.

552 *Vitruviem* — Vitruvius Pollio (1. stol. př. n. l.), římský architekt a stavitel, autor jediného zachovaného starověkého teoretického díla o architektuře (De architectura).

553 „Gesamtkunstwerk“ — (něm.) v pojetí Richarda Wagnera hudební drama jako souborné, syntetické a tudíž vrcholné umění (sjednocení poezie, hudby, výtvarnictví, divadla, tance).

554 *duralumina* — duraluminium (z lat. základu), dnes užíváno obchodního označení dural = lehká a pevná slitina hliníku, mědi, manganu a hořčíku.

556 *Böcklinovi* — Arnold Böcklin (1827—1901), švýcarský malíř, činný též v Německu a Itálii. Pokoušel se o syntézu novorenesančního ideálu v malířství s romanticky orientovanou mytologičností, která vyznívala v dobový alegorický symbolismus.

KAREL TEIGE, MANIFEST POETISMU

ReD 1, 1927—1928, č. 9, s. 317—336, červen 1928.

557 *suprematismu* — viz pozn. ke s. 63.

561 *že tento poetismus je už mrtev* — viz článek Bohumila Matheisia Poetistické hrany (zde přetištěn na s. 479—483) a následující diskusi (zde na s. 484—509).

Pavel Fraenkl v Hostu — citován úvod k článku Pavla

- Fraenkla První kniha básní Viléma Závady, Host 6, 1926—1927, č. 9—10, s. 231—234.
- B. Mathesius* — citát z uvedeného článku B. Mathesia.
- Josef Hora* — citát z článku Josefa Hory Co s poetismem, zde přetištěn na s.
- exegese* — (z řec.) odborný výklad.
- 563 *point de départ* — (franc.) východisko.
- Nerval* — viz pozn. ke s. 292.
- Bertranda* — Aloysius Bertrand, vl. jm. Louis B. (1807—1841), básník a prozaik francouzsko-italského původu; posmrtně vydaným dílem *Gaspard de la Nuit* (Kašpar noci, 1842, česky poprvé 1935) stojí na počátku francouzské tradice básní v próze.
- Borela* — viz pozn. ke s. 292.
- 564 *Gautier* — viz pozn. ke s. 299.
- „*Les parfums, les couleurs et les sons se répondent*“ — z básně Charlesa Baudelaira Spojitosti ze sbírky *Květy zla*; verš v překladu Svatopluka Kadlece zní: tak vůně, barva, zvuk též odpovídají si.
- 565 *Žpěvy Maldororovy* — *Les Chants de Maldoror*, svérázná próza francouzského básníka Comte de Lautréamonta (vl. jm. Isidore Ducasse, 1846—1870) z r. 1869, připomínající halucinace; postava Maldororova je plná satanismu a negace.
- aerolit* — (z řec. zákl.) meteorit.
- Illuminations* — Iluminace, básnická sbírka J. A. Rimbauda, vydaná r. 1886.
- „*De la musique avant toute chose*“ — citát z Verlainovy básně *Art poétique* (Básnické umění) ze sbírky *Jadis et Naguère* (Kdysi a nedávno, 1885); verš v překladu Františka Hrubína zní: Především hudbu! Ta buď vším... *ars poetica* — (lat.) umění básnické.
- 566 *Faunovo odpoledne* — báseň Stéphana Mallarméa *L'Après-midi d'un faune* (Faunovo odpoledne, 1876).
- Un coup de dés jamais n'abolira le hasard* — (franc.) Vrh kostek nikdy nezruší náhodu, báseň Stéphana Mallarméa, vydaná r. 1914.
- Reverdyho* — Pierre Reverdy (1889—1960), francouzský básník blízký kubismu a surrealismu.
- Beauvina* — viz pozn. ke s. 121.
- 567 *Gustave Kahn* — (1859—1936), francouzský básník a kritik, teoretik volného verše v knize *Le Vers libre* (Volný verš, 1912).
- René Ghil* — vl. jm. René Guilbert (1862—1925), francouzský básník a kritik belgického původu, účastník symbolistického hnutí; pokusil se sblížit poezii s vědeckými principy (svou teorií o „slovní instrumentaci“) a s hudbou.
- Jules Laforgue* — (1860—1887), francouzský básník a prozaik, zasněný melancholik hamletovského typu, propagátor volného verše; viz též pozn. ke s. 333.
- Max Jacob* — (1876—1944 jako Žid v koncentračním táboře), francouzský básník, prozaik a malíř, vytvořil směr literárního kubismu.
- gulfstream* — Gulf-stream (angl.) = GOLFský proud.
- 568 *Ardengo Soffici* — viz pozn. ke s. 291.
- 569 *Et moi aussi je suis peintre* — (franc.) I já jsem malíř.
- Apollinairova Lettre-Océan* — *Dopis-oceán*, báseň z Apollinairovy sbírky *Calligrammes* (Kaligramy, 1918, česky 1948).
- „*La Prose du Transsibérien ou de la Petite Jeanne de France*“ — *Próza transsibiřského vlaku a malé Janičky z Francie*, kniha francouzského básníka, prozaika a kritika Blaisa Cendrarsa (vl. jm. Frédéric Sauser-Sall, 1887—1961) z r. 1913.
- 570 *Soni Delaunayové* — Sonja Delaunayová, roz. Terková (nar. 1885), moderní malířka ukrajinského původu, r. 1910 se provdala za francouzského malíře Roberta Delaunaye (1885—1941). Malovala abstraktní kompozice. *v Cape de Bonne-Espérance* — *Le Cap de Bonne-Espérance* (Mys Dobré naděje), báseň Jeana Cocteaua z r. 1919.
- Poésies* — *Básně*, sbírka Jeana Cocteaua z r. 1920.
- Vincente Huidobro* — (1893—1948), chilský básník, duchovní otec tzv. kreacionismu. Podle něho je poezie tvůrčí akt, který sice ze skutečnosti čerpá podněty a motivy, ale jehož výsledek je na skutečnosti nezávislý a má smysl i cíl sám v sobě; jde o vytvoření skutečnosti nové, zcela svébytné.

- „*poèmes-tableaux*“ — (franc.) básně-obrazy.
Pierre Albert-Birot — viz pozn. ke s. 191.
Nicolas Beauvuin — viz pozn. ke s. 121.
Caproniho — viz pozn. ke s. 192.
- 571 *instantanéistní* — z franc. instantané = okamžitý.
konkomitantní — (z lat.) založené na nahodilém spojení věcí.
Francesca Cangiulla: Poesia pentagrammata — viz pozn. ke s. 192.
- 574 *Fra Angelico* — vl. jm. Guídi di Pietro (1387/8—1455), italský malíř rané renesance, ovlivněný ještě duchem gotického spiritualismu, člen dominikánského řádu.
art — l'artisanat — (franc.) umění — řemeslná výroba.
Vasarim — Giorgio Vasari (1511—1574), italský malíř, architekt a dějepisec umění; napsal životopisy italských umělců (2 svazky, 1542—1550).
- 578 *ars una, species mille* — (lat.) umění je jedno, forem tisíc.
nobilizovaných — nobilizovaný, povýšený do šlechtického stavu (zde v obrazném smyslu).
 „*Die Sonne tönt nach alter Weise*“ — (něm.) citát z Goethova Fausta znamenající: zní slunce dávnou hudbou sfér...
Farbenlehre — (něm.) Nauka o barvách, vydána r. 1810, hlavní přírodovědné dílo Goethovo.
Johann Leonard Hoffmann (1740—1814), malíř a kreslíř, profesor kreslení na universitě v Erlangen.
Versuch einer Geschichte der malerischen Harmonie überhaupt und der Farbenharmonie insbesondere — (něm.) Pokus o dějiny harmonie malby vůbec a harmonie barev zvlášť.
Séraphité — Séraphita, povídka Balzacova z r. 1836.
Fêtes galantes — Galantní slavnosti, básnická sbírka Paula Verlaina z r. 1869 (česky 1916).
À Clymène — Klyméně, báseň z Galantních slavností.
Paul Fort — (1872—1960), francouzský básník a dramatik; na rozdíl od symbolistické poezie se ve svých baladách inspiroval historií, pověstmi i současným životem lidu na venkově.
- 579 „*A noir, E blanc...*“ — první dva verše z Rimbaudovy básně Samohlásky, znějící v překladu Vítězslava Ne-

- zvala takto: A čern, E běl, I nach, O modř, U zeleň hlásek, / já jednou vypovím váš různý vznik a druh.
Camille Mauclair — vl. jm. Séverin Faust (1872—1945), francouzský básník, prozaik, především však literární, výtvarný a hudební kritik a historik.
František Krejčt — (1858—1934), český filosof a psycholog, pozitivista.
audition colorée — (franc.) barevné slyšení.
- 581 *senzoriální ekvivalence* — (z lat.) smyslová rovnocennost.
- 582 *Bestiaire ou Cortège d'Orphée* — *Le Bestiaire ou Cortège d'Orphée* (Bestiář aneb Průvod Orfeův), básnická sbírka G. Apollinaire z r. 1911.
Section d'Or — Zlatý řez, malířská skupina vzniklá v atelieru francouzského malíře Jacquesa Villona (vl. jm. Gaston Duchamps, 1875—1963), v níž se sdružili kubističtí umělci a teoretici. R. 1912 vystoupila historickou výstavou, která byla velkou konfrontací téměř všech tehdejších adeptů kubismu a soustředila umělce pod znamením cézannovské architektury a geometrické disciplíny.
Frank Kupka — František Kupka (1871—1957), český malíř, karikaturista a grafik, činný od r. 1895 v Paříži. Od symbolismu přešel k sociální a politické satíře a karikatuře, od r. 1911 se stal svým dílem spoluzakladatelem směru abstraktního umění, zvaného orfismus.
Delaunay — Robert Delaunay (1885—1941), francouzský malíř a litograf, jeden z významných představitelů kubistické malby, který již před první světovou válkou dospěl k plně abstraktnímu pojetí výtvarného umění.
Bruce — Patrick Henry Bruce (1880—1937), americký malíř, od r. 1907 v Paříži, člen orfistického hnutí; v posledním desetiletí života tvořil zátiší sestavená z geometrických tvarů převzatých z přírody.
Kandinskij — Vasilij Kandinskij (1866—1944), ruský malíř žijící na Západě, jeden ze zakladatelů abstraktního umění (od r. 1911).
Skrjabin — Alexandr Nikolajevič Skrjabin (1872—1915), ruský klavírista a skladatel, ovlivněný impresionismem a expresionismem a pokusy s barevným vnímáním hudby.
László — Alexandr László (nar. 1895), maďarský skla-

- datel, průkopník barevné hudby (dal jí název *Farblichtmusik*): sestrojil barevný klavír, našel pro barevnou hudbu zvláštní způsob notace, složil skladby pro barevné světlo a klavír.
- 583 *Pittura dei suoni, rumori, odori* — (ital.) Malířství zvuků, hluků a pachů, futuristický manifest z r. 1913, jehož autorem byl Carlo Carrà, vl. jm. Carlo Dalmazzo (1881—1966), italský malíř, v letech 1909—1915 člen vůdčí skupiny futuristů, pak se přiklonil k novoklasicismu.
ars maior — (lat.) vyšší umění.
- 584 *Montgolfiera* — Jacques-Étienne Montgolfier (1745 až 1799), francouzský vynálezce; společně se svým bratrem Josephem-Michelem Montgolfierem (1740—1810) zkonstruoval balón slepený z papíru a naplněný teplým vzduchem; s tímto balónem r. 1783 vystoupil poprvé člověk nad Zemí.
Aderova — Clément Ader (1841—1925), francouzský technik, konstruktér prvního motorového letadla (bylo poháněno parním motorem; při prvním letu r. 1890 uletěl 50 m).
Santos-Dumontova — Alberto Santos-Dumont (1873—1932), brazilský konstruktér vzducholodí a letadel; r. 1901 obletěl na své vzducholodi Eiffelovu věž, později konstruoval letouny, k jejichž pohonu první užil spalovacího motoru a r. 1906 provedl v Paříži první úspěšný motorový let v Evropě.
Farmanovu — Henri Farman (1874—1958), francouzský aviatik a letecký konstruktér; se svým bratrem Mauriceem sestrojil první použitelný dvojplošník.
Blériotovu — Louis Blériot (1872—1936), francouzský letecký konstruktér; přeletěl poprvé na svém jednoplošníku r. 1909 úžinu La Manche.
Lindberghovu — Charles Lindbergh (nar. 1902), americký letec; přeletěl v r. 1927 poprvé Atlantický oceán na trati New York—Paříž za třiatřicet a půl hodiny.
- 585 *chronospaciální báseň* — časoprostorová báseň.
- 586 *Russolo* — viz pozn. ke s. 193.
scenário Mobilizace — první rádiové scénário vyšlo v závěru Nezvalových Básní na pohlednice (podzim 1926), s. 55—60.
- 587 *élan vital* — l'élan vital (franc.), životní elán, jeden ze základních pojmů filosofie Henri Bergsona; označuje „životní vzruch“, který podle Bergsona ve sváru s protikladnou silou, s inertní hmotou, tvoří podstatu života a hybnou sílu tvorby nových vývojových forem a druhů života.
libido — viz pozn. ke s. 299.
tropisme vital — (franc.) životní tropismus, tj. pohyb rostlin buď směrem ke zdroji podráždění (např. světla), nebo opačným.
- 588 *olfaktoriální, olfaktivní* — (z lat.) čichový.
pantagruelisté — viz pozn. ke s. 194.
Delteil — Joseph Delteil (nar. 1894), francouzský prozaik zprvu blízký dadaistům.
- 589 *Poète assassiné* — Le Poète assassiné (Zavražděný básník), próza G. Apollinaire z r. 1916 (česky 1925).
La Jongleuse — Kejklička, román od Rachildové (vl. jm. Marguerite Valletové, roz. Eymeryové, 1860—1953) z r. 1900 (česky 1925); viz též pozn. ke s. 300.
Hors-nature — Les hors-nature (Zvrácení), román Rachildové z r. 1897.
- 590 *Grock* — vl. jm. Adrien Wettach (1880—1959), švýcarský hudební klaun, světoznámý virtuozitou i lidskou obsažeností a intenzitou svého humoru.
Fratellini — Albert (1886—1961), Paul (1877—1940) a François (1879—1951) Fratellini, slavné trio francouzských klaunů z rodiny italského původu.
Frigo — viz pozn. ke s. 291.
- 591 „*ars una*“ — (lat.) umění jedno.
„*artes*“ — (lat.) formy, druhy.
intersenzoriální — (z lat.) mezismyslový.
epifénomén — (řec.) průvodní zjev.
- 592 *euforie* — (z řec.) subjektivní pocit zdraví, dobrá nálada.
primordiálních — (z lat.) prvotních.
Santayana — George Santayana (1863—1952), americký idealistický filosof (neorealista), estetik a publicista, obhájce teorie o společenské elitě.
- 593 *Šalda* — v úvodu stati Dva představitelé poetismu, *Nová svoboda* 2, 1925, č. 16, s. 256—259 (knižně v Šaldově

souboru O nejmladší poezii české, 1928, s. 89—98); stať je též přetištěna v časopise ReD 1, 1927—1928, č. 3, s. 91—94.

Teige: Charles Baudelaire — Teigův doslov k vydání novely Ch. Baudelaira Fanfarlo (Jan Fromek, Praha 1927, jako 5. sv. bibliofilské edice Odeon, přel. J. Nevařilová), s. 59—122.

Bremondovy teorie o „poésie pure“ — Henri Bremond (1865 až 1933), francouzský esejista, kritik a literární historik; spis La Poésie pure (Čistá poezie) vyšel r. 1926.

KAREL TEIGE,
ABSTRAKTIVISMUS, NADREALISMUS, ARTIFICIELISMUS

Kmen 2, 1928—1929, č. 6, s. 120—123, červen 1928 s podtitulem: Aktuální poznámky k výstavám Josefa Šímy a Štýrského & Toyen v Aventinské mansardě v Praze na jaře 1928.

594 *barbizonskou školu* — barbizonská škola, označení podle vesnice Barbizon u Fontainebleau (u Paříže);; ta se stala kolem poloviny 19. století sídlem malířů, kteří malovali reálné výseky krajiny, vystihující náladu a atmosféru. K této malířské kolonii patřili Théodore Rousseau, Charles François Daubigny, Narcisse Virgile Diaz de la Peña, Jules Dupré aj.

596 *Malevič* — Kazimir Severinovič Malevič (1878—1935), ruský malíř a teoretik umění, zakladatel směru abstraktního umění zvaného suprematismus (viz pozn. ke s. 63). *Delluca* — viz pozn. ke s. 147.

Cendrarse — Blaise Cendrars, vl. jm. Frédéric Sausser-Sall (1887—1961), francouzský básník, prozaik a kritik švýcarského původu, autor románů tvořících jakousi epopéj moderního dobrodruha; jako básník ovlivnil Apollinaira a surrealisty.

Giraudoux — viz pozn. ke s. 522.

597 *Chirica* — Giorgio de Chirico (nar. 1888), italský malíř, grafik a spisovatel, zakladatel skupiny Valori Plastici

a Pittura Metafisica, předchůdce surrealismu v malířství. *Picabii* — viz pozn. ke s. 290.

Max Ernst — (nar. 1891), německý malíř a teoretik umění, činný ve Francii a v USA; spoluzakladatel dadaismu a surrealismu.

Yves Tanguy — (1900—1955), francouzský malíř-samouk, původně námořník; začal malovat pod vlivem G. de Chirica, od r. 1925 se jeho tvorba imaginárních krajin vyvíjela v surrealistickém duchu.

Hanse Arpa — viz pozn. ke s. 290.

Joan Miró — (nar. 1893), španělský malíř a grafik, ilustrátor a textilní výtvarník, od r. 1919 ve Francii, od 1939 v USA; surrealista se smyslem pro dekorativní rytmus plochy.

Malkine — Georges Malkine (nar. 1901), francouzský malíř, básník, herec a bohém-dobrodruh, surrealista v umění i v každodenním životě; zůstal věrný surrealismu i v poválečném období.

Viollier — Jean Viollier, malíř blízký surrealismu, s nimiž vystavoval.

Papazova — Georgi Papazov (nar. 1908), bulharský malíř, surrealista.

Pierra Roye — Pierre Roy (1880—1950), francouzský malíř, ilustrátor a jevištní výtvarník, příslušník surrealistické skupiny.

Sunbeam — Dédé Sunbeam, málo známý malíř, jehož bizarní kresby vyšly r. 1925 v revui La Révolution surréaliste.

Ensor — James Ensor (1860—1949), belgický malíř, grafik, spisovatel a skladatel. Od impresionistického záznamu všedního života přešel k osobitému expresivnímu výrazu, k silným deformativním nadsázkám svých snových námětů, majících často symbolické i satirické zahrocení.

Redon — Odilon Redon (1840—1916), francouzský malíř a grafik, významný představitel „konce století“, výtvarně vyjadřující tendence soudobé literatury; jeho dílo rostlo z fantazie, vidiny a náboženské symboliky.

Hieronymus Bosch — vl. jm. van Aken (kolem 1450—kolem

- 1516), nizozemský malíř, poslední představitel holandského gotického realismu; na jeho obrazech je skutečnost smíšená s fantazií a goticky pojatý výjev zasazen do reálně viděné krajiny.
- 111 *Gustave Moreau* — (1826—1898), francouzský malíř, pozdní romantik, ovlivněný anglickým preraphaelismem; v jeho obrazech se mísí mysticismus a senzualismus. (Teige má omylem Hégésippe Moreau — jde o záměnu s francouzským básníkem toho jména, žijícím v letech 1810—1838.) *Böcklin* — viz pozn. ke s. 556.
- Paul Klee* — (1879—1940), švýcarský malíř a grafik, osobitý představitel německého expresionismu; r. 1911 založil s V. Kandinským v Mnichově skupinu abstraktních malířů *Der Blaue Reiter*. Jeho dílo je proniknuto tvarovou a barevnou fantazií a snovou skutečností. *Kandinskij* — viz pozn. ke s. 582.
- Chagall* — Marc Chagall (nar. 1887), ruský malíř a grafik, žijící ve Francii, jeden z nejvýznamnějších malířů 20. stol.; jeho dílo je stále spjato s ruským předrevolučním venkovským životem. Spolu s Piccasem je představitelem humanistické a ideové malby západního výtvarného umění.
- 599 *Phillippe Soupault* — viz pozn. ke str. s. 447.
- Výstavy soudobé kultury v Brně* — Výstava soudobé kultury, uspořádaná v Brně k desátému výročí republiky a otevřená od května do října r. 1928, měla ukázat výsledky desetileté kulturní práce v samostatném státě.

JIŘÍ VOSKOVEC A JAN WERICH,
HUMOR V REVUI (JENOM HLÍNA)

Literární svět 1, 1927—1928, č. 13—14, s. 7, 29. března 1928.
Podepsáno: Voskovec & Werich.

JINDŘICH HONZL, O MODERNOST V ČESKÉM DIVADLE

ReD 1, 1927—1928, č. 7, s. 251—264, duben 1928.

- 603 *Jaromír Krejcar* — (nar. 1895), český architekt — konstruktivista, člen Devětsilu, iniciátor Klubu za novou Prahu.
- Jaroslav Fragner* — (nar. 1898), jeden z průkopníků moderní české architektury.
- Karel Honzík* — (1900—1966), český moderní architekt, teoretik, prozaik, autor knih *Tvorba životního slohu*, 1946, *Co je životní sloh*, 1958, *Ze života avantgardy*, 1963 aj.
- Eugen Linhart* — (nar. 1898), moderní český architekt.
- Bedřich Feuerstein* — viz pozn. ke s. 219.
- almanachu Život* — sborník vydávaný od r. 1921 výtvarným odborem Umělecké besedy. Zde míněn 2. ročník (1922) s podtitulem *Sborník nové krásy*, redigovaný Jaromírem Krejcarem za spolupráce členů Devětsilu, hlavně Karla Teiga. Byl věnován zvláště propagaci purismu (některé příspěvky z něho jsou přetištěny v 1. svazku této edice).
- 604 *Josef Kodíček* — (1892—1954), český divadelní kritik, příslušník čapkovské generace. Přispíval v letech 1919—1927 do *Tribuny*, od r. 1924 do *Přítomnosti* a později do *Českého slova*; v letech 1927—1930 byl dramaturgem Vinohradského divadla. Zde narážka na jeho článek *Devět-hnid*, *Tribuna* 4, 1922, č. 305, s. 3—5, 31. prosince 1922. (viz v 1. sv. této edice na s. 382—391).
- Ferdinand Peroutka* — narážka na Peroutkovy články *Krise literatury*, *Tribuna* 4, 1922, č. 301, s. 1, 24. prosince 1922, a *O té avant-garde rrrévolutionnaire*, *Tribuna* 5, 1923, č. 4, s. 3—4, 6. ledna 1923 a č. 5, s. 2—4, 9. ledna 1923. *Podivuhodném kouzelníku* — Nezvalova báseň *Podivuhodný kouzelník* vyšla poprvé ve sborníku *Devětsil*, 1922, pak zařazena do *Pantomimy*, 1924, a posléze do *Básní noci*, 1930.
- básníku Města v slzách* — míněn Jaroslav Seifert.
- Wright* — Frank Lloyd Wright (1869—1959), americký architekt-urbanista.
- Le Corbusier* — viz pozn. ke s. 141.
- Gočár* — Josef Gočár (1880—1945), významný spoluvůdce české moderní architektury.
- Marinetti* — viz pozn. ke s. 119.

Stanislav Lom — vl. jm. Stanislav Mojžíš (1883—1967), dramatik a divadelní kritik, v letech 1932—1939 ředitel Národního divadla.

Tairov — Alexandr Jakovlevič Tairov (1885—1950), ruský režisér, zakladatel moskevského Komorního divadla (1914). Prošel od symbolismu k uchvácení impresionistickou komedií a k patetickému divadlu efektních póz a deklamace; snažil se o prostorové pojetí scény a o výchovu všestranně schopného syntetického herce. Závěry z prvních etap své činnosti shrnul v knize *Zápisky režisérovy*, 1921 (český překlad J. Menzla pod titulem *Osvobozené divadlo*, 1927).

Hilar — viz pozn. ke s. 267.

Miroslav Rutte — viz pozn. ke s. 60.

Dostal — viz pozn. ke s. 506.

Miroslav Rutte dělá Nezvala — narážka na ovlivnění poezie M. Rutteho poetismem, proti němuž bojoval (viz o tom v článku Karla Teiga *Je poetismus mrtev? přetištěném zde na s. 505—506*).

606 *Wedekinda* — Frank Wedekind (1864—1918), německý dramatik, předchůdce expresionismu, útočící na měšťáckou morálku.

Strindberga — August Strindberg (1849—1912), švédský dramatik, romanopisec a básník, vyznačující se krajně pesimistickým naturalismem.

Peer Gynt — drama Henrika Ibsena z r. 1867 uvedl K. H. Hilar ve Vinohradském divadle 24. května 1916.

Cid — tragikomedie francouzského dramatika Pierra Corneilla z r. 1637 měla v režii K. H. Hilara premiéru ve Vinohradském divadle 28. května 1919 (v překladu Jaroslava Vrchlického).

Nebožská komedie — hra Zygmunta Krasinského (1812 až 1859), velkého básníka polského romantismu, z r. 1834 byla uvedena v režii a úpravě K. H. Hilara na Vinohradech 21. listopadu 1918 (v překladu Františka Kvapila).

Krkavci — expresionistická groteska Jana Bartoše měla v režii K. H. Hilara premiéru ve Vinohradském divadle 2. června 1920.

Svítání — drama belgického básníka a dramatika Emila

Verhaerena (1855—1916) z r. 1898 uvedl K. H. Hilar na Vinohradech 7. listopadu 1920 (v překladu St. K. Neumann, který vyšel r. 1905).

Husitů — drama Arnošta Dvořáka *Husité* mělo premiéru v režii K. H. Hilara ve Vinohradském divadle 26. listopadu 1919.

Molnárovu — Ferenc Molnár (1878—1952), maďarský spisovatel a dramatik, známý technicky dokonalými a působivými divadelními pracemi.

Romainsovu — Jules Romain, vl. jm. Louis Farigoule (nar. 1885), francouzský básník, prozaik a dramatik, spoluzakladatel *unanimismu*.

Kaiserovu — Georg Kaiser (1878—1945), plodný německý expresionistický dramatik, ovládající techniku divadelního účinku a stručný sloh.

Langrem — František Langer (1888—1965), český dramatik a prozaik, ovlivněný pragmatismem.

Jan Bartoš — (1893—1946), český dramatik a divadelní historik.

607 *u Mejercholda* — Vsevolod Emiljevič Mejerchold (1874 až 1940), ruský režisér a herec, zastánce stylizovaného divadla, po Říjnové revoluci představitel levého agitáčního umění. Jako první uváděl symbolické hry Blokovy, satirické komedie Majakovského aj. Snažil se zapojit diváka do dramatické akce, přičemž zdůrazňoval racionální stránku působení dramatu. R. 1939 byl persekvován, posmrtně rehabilitován.

Vachtangov — Jevgenij Bagrationovič Vachtangov (1883—1922), ruský režisér a herec, představitel divadelní avantgardy; od r. 1912 vedl První studio Moskevského uměleckého divadla, r. 1920 založil Třetí studio (pozdější Vachtangovovo divadlo); snažil se vytvořit soudobé divadlo, prodchnuté revolučními myšlenkami a otevřené novému publiku.

Foregger — Nikolaj Michajlovič Foregger, vl. jm. Grej-fenturn (1892—1939), sovětský experimentální režisér a baletní mistr, ve dvacátých letech vedl Svobodné studio, zvané později Dílna N. Foreggera.

Ferdinandov — Boris Alexejevič Ferdinandov (1889—1959),

ruský herec, režisér, jevištní výtvarník a pedagog; ve dvacátých letech vedl amatérské Pokusné studio heroického divadla.

Ejzenštejn — Sergej Michajlovič Ejzenštejn (1898—1948), sovětský divadelní a filmový režisér, tvůrce proslulých filmových epopéjí *Křižník Potěmkin* (1925) a *Deset dnů, které otráslý světem* (1927), patřících k zakladatelským dílům moderní filmové tvorby.

Radlov — Sergej Ernestovič Radlov (1892—1958), ruský režisér, v revolučních letech organizátor masových divadelních podívaných. V letech 1920—1922 stál v čele leningradského Divadla lidové komedie, kde pokračoval v Mejercholdových experimentech. Z třicátých a čtyřicátých let pocházejí jeho pozoruhodné inscenace Shakespeara.

Bebutov — Valerij Michajlovič Bebutov (1885—1961), ruský režisér, v letech 1912—1917 v MCHAT, po revoluci spolupracovník Mejercholdův, pak pracoval na reformě operety.

Volkov — z několika ruských divadelníků toho jména přicházejí v úvahu dva: Leonid Andrejevič Volkov, vl. jm. Zimňukov (nar. 1893), herec a režisér, žák Vachtangovův, který začal režisérskou činností r. 1925 v Malé scéně MCHAT, a Boris Ivanovič Volkov (nar. 1900), scénický výtvarník ovlivněný v raných pracích konstruktivismem, samostatně pracující od r. 1922.

Gripič — Alexej Lvovič Gripič (nar. 1891) začal svou režisérskou činností r. 1919 v Rudé armádě, r. 1921 byl jedním z organizátorů Petrohradského divadla nového dramatu, od r. 1924 byl hlavním režisérem Moskevského divadla revoluce, od 1931 pracoval v Mejercholdově divadle, 1934 založil Moskevské divadelní studio, po r. 1940 působil postupně v Baku, Saratově, Voroněži a Moskvě.

Granovskij — Alexej Michajlovič Granovskij (1890 až 1937), ruský divadelní a filmový režisér, zakladatel Státního židovského komorního divadla v Moskvě (1919), vynikl zvláštním nadáním pro divadelní grotesku; od r. 1930 působil v Berlíně.

Vesnin — Alexandr Alexandrovič Vesnin (nar. 1883),

ruský architekt a v letech 1919—1925 divadelní výtvarník. Ovlivněný kubofuturismem a konstruktivismem se projevilo zvláště v dekoracích k Tairovově inscenaci Ches-tertonova *Kamaráda Čtvrtka* v moskevském Komorním divadle r. 1923; složitý systém kovových konstrukcí, schodišť, pohyblivých chodníků a zdviží měl ztělesnit studený zmechanizovaný svět kapitalistického města.

Popovová — míněna zřejmě výtvarnice Ljubov Sergejevna Popovová (1889—1924), autorka výpravy ke slavné Mejercholdově inscenaci *Velkolepého paroháče F. Crommelyncka* (prem. 25. dubna 1922 v Divadle herce — Svobodném studiu V. E. Mejercholda), která se stala manifestací jevištního konstruktivismu (byla to — z nouze o prostředky na ocelovou konstrukci — dřevěná konstrukce, obměňující stavební prvky větrného mlýna, a několik plošin).

Altman — Nathan Isajevič Altman (1889—1970), ruský jevištní výtvarník a architekt.

Rabinovič — Isaak Moisejevič Rabinovič (1894—1961), ruský scénický výtvarník, ve dvacátých letech pod vlivem konstruktivismu, ale současně usilující o syntetické, společensky působící divadlo.

Lisickij — El Lisickij, jinak též Eliezer, vl. jm. Lazar Markovič Lisickij (1890—1941), ruský malíř, grafik a architekt, teoretik umění, ve dvacátých letech účastník avantgardních uměleckých skupin na Západě; spoluzakladatel suprematismu.

Moholy-Nagy — viz pozn. ke s. 422.

Schlemmer — viz pozn. ke s. 415.

Baumeister — Willi Baumeister (1889—1955), německý architekt, malíř a grafik, v letech 1928—1933 profesor na umělecké škole ve Frankfurtu nad Mohanem, nacisty sesazen.

Léger — viz pozn. ke s. 133.

Cocteau — viz pozn. ke s. 67.

Masin — Léonid Masin — Massine (1896—1944), původně L. F. Mjasin, ruský tanečník a choreograf, působil na Západě ve skupině Ruského baletu.

Vasari — viz pozn. ke s. 574.

Prampollini — viz pozn. ke s. 82.

revolucí spartakovců — Spartakův svaz byla revoluční skupina německých levých sociálních demokratů, založená r. 1916 pod vedením Karla Liebknechta, Rosy Luxemburgové a Franze Mehringa. V prosinci 1918 spartakovci založili Komunistickou stranu Německa. Revolucí spartakovců míněna revoluce v Německu v listopadu 1918, kdy byl přinucen k abdikaci Vilém II., vyhlášena republika a dělnické a vojenské rady převzaly moc ve většině velkých měst, vláda jim však byla záhy odňata. Poslední fází německé revoluce 1918—1919 byla Bavorská republika rad v dubnu 1919.

z Bojů o včerejšek — míněna kniha esejů K. H. Hilara, *Boje proti včerejšku* (1925).

608 *Reinhardtovy inscenace* — Max Reinhardt (1873—1943), rakouský divadelní režisér, v letech 1905—1932 vedl velký divadelní koncern v Berlíně; pak působil v Rakousku, od r. 1937 v USA. Zasáhl svým vlivem celé světové divadelnictví. Násobil divadelní iluzi velkolepým výtvarným komponováním svých představení a rozšiřováním jevištního prostoru; proslul pronikavou prací s herci.

Molière: Georges Dandin — Molièrovu komedii Jiří Dandin z r. 1668 inscenoval K. H. Hilar na Vinohradech 2. října 1913.

H. Kleist: Penthesilea — tragédii Heinricha von Kleista z r. 1808 uvedl K. H. Hilar na Vinohradech 12. prosince 1914.

Hilarovo peergyntovství i jeho strindbergovství — narážka na Hilarovo uvedení Ibsenova Peer Gynta (24. května 1916 ve Vinohradském divadle) a Strindbergova Tance smrti (4. ledna 1917 na Vinohradech) a Královny Kristíny (22. června 1922 v Národním divadle) má patrně obecnější význam — týká se vůbec Hilarova uvádění psychologických měšťanských dramát s pesimistickou perspektivou.

Gropius — viz pozn. ke s. 141.

Ozenfant — viz pozn. ke s. 446.

v článku Josefa Kodíčka — míněna Kodíčková stať *Cesty*

nového divadla, *Nové české divadlo 1918—1926* (red. Josef Kodíček a Miroslav Rutte, 1926), s. 25—49 (citovaná slova o výpravě Vlastislava Hofmana k Husitům jsou na s. 40).

Vlastislava Hofmana — viz pozn. ke s. 506.

609 *v článku o Husitech v Kmeni* — Honzlův článek o scénování Husitů vyšel pod názvem *O scénické drama v Kmeni 3*, 1919—1920, č. 36—37, s. 245—247, 22. ledna 1920.

Sterny — Ernst Stern (1876—1954), jevištní výtvarník, umělecký ředitel Divadel Maxe Reinhardta.

L. Corinthy — Lovis Corinth (1858—1925), německý malíř, jedna z nejvýznamnějších postav německého moderního krajinářství a portrétního umění; typická je pro něho silná tvarová a expresivní barevná nadsázka.

C. Kleiny — Cesar Klein (1876—1954), německý expresionistický malíř a jevištní výtvarník.

Slevogty — Max Slevogt (1868—1932), německý malíř, grafik a jevištní výtvarník, jeden z vůdčích představitelů německého impresionismu.

Bakst — Lev Samojlovič Bakst (1866—1924), ruský židovský malíř a scénický výtvarník, za svého pobytu v Paříži vynikl pestrými fantastickými výpravami pro Ruský balet.

Benois — Alexandr Nikolajevič Benois (1870—1960), ruský malíř a historik umění, pracoval též na výpravách pro Ďagilevův Ruský balet.

Pirchanovu — Emil Pirchan (nar. 1884), německý malíř, divadelní výtvarník a teoretik, rodák z Brna; působil v Mnichově, r. 1921 přesídlil do Berlína, kde určoval směr jevištnímu výtvarnictví; od r. 1932 v Praze, kde pracoval hlavně pro německé divadlo.

vývoj třeba Vlastimila Hofmana — Vl. Hofman do sborníku *Nové české divadlo 1918—1926* napsal mimo jiné článek *Můj vývoj na jevištní scéně* (s. 78—80).

610 *pro inscenaci Převaru, Hippodamie a Fidelia* — Vlastislav Hofman byl autorem výprav k dramatické epopeji Stanislava Loma *Převar* (provedena v režii K. H. Hilara v Národním divadle 17. listopadu 1922), k scénickému melodramu Jaroslava Vrchlického a Zdeňka Fibicha

- Smrt Hippodamie (režie Vojta Novák, premiéra v Národním divadle 28. října 1925) a k Beethovenově opeře Fidelio (dirigent Otakar Ostrčil, režisér Ferdinand Pujman, premiéra 21. prosince 1921).
- náměty a představy z Teigova článku* — míněna Teigova manifestační stať Poetismus z Hosta 3, 1923—1924, č. 9—10, s. 197—204, přetištěná v 1. svazku této edice na s. 554 až 561.
- 611 *na samotného Hilara nebo Miroslava Rutteho nebo Josefa Kodíčka v almanachu Nové české divadlo r. 1927* — míněny články K. H. Hilara Bilance moderní režie a co dále, Nové české divadlo 1927, s. 36—41, Miroslava Rutteho Civilismus v českém divadle, tamtéž s. 5—20, a Josefa Kodíčka Od hesel k lidskosti, tamtéž s. 21—31.
- Jessner* — Leopold Jessner (1878—1945), proslulý německý herec, režisér a divadelní ředitel, vyznač „odnaturalizování jeviště“, jeden z hlavních představitelů německého divadelního expresionismu.
- 612 *od anglického Hamleta v civilu* — Hamleta ve smokingu provedl tehdy poprvé v Londýně anglický režisér Harry Ayliff.
- 613 *ve sborníku Devětsil* — v Revolučním sborníku Devětsil z r. 1922 měl Jindřich Honzl stať O proletářském divadle (s. 87—98), v níž se též zmiňuje o snahách Mejercholdových.
- Borem* — Jan Bor, vl. jm. Jan Jaroslav Strejček (1886—1943), český dramatik, kritik a režisér, rozvíjejcí sloh psychologického divadla; od 1919 šéf komorních her Švandova divadla v Praze, od r. 1924 režisér Městského divadla na Vinohradech, kde od 1930 šéfem činohry, od 1939 šéf činohry Národního divadla.
- Novákem* — Vojta Novák (1886—1966), režisér činohry Národního divadla v Praze v letech 1919—1955.
- Stejskalem* — Bohuš Stejskal (1896—1955), herec, pak režisér zvláště v Brně (1919—1923) a v Městském divadle na Vinohradech, kde i šéfem činohry; kromě toho básník, dramatik a prozaik, spoluzakladatel Literární skupiny.
- Svobodou* — Milan Svoboda (1883—1948), literární histo-
- rik, režisér a divadelní pedagog, v letech 1921—1923 šéf činohry Slovenského národního divadla v Bratislavě, od r. 1924 profesor dramatického oddělení Státní konzervatoře v Praze a od 1925 současně režisér Národního divadla v Praze.
- 614 *z Hilarovy režie Romea a Julie* — Shakespearovu tragédii Romeo a Julie uvedl K. H. Hilar v Národním divadle 25. dubna 1924 (v překladu J. V. Sládka).
- 615 „*en vogue*“ — (franc.) v módě.
- 616 *Coriolan* — tragédii W. Shakespeara Coriolan z let 1607 až 1608 uvedl K. H. Hilar v Národním divadle 23. března 1921 (v překladu J. V. Sládka).
- Bouře* — komedii W. Shakespeara Bouře z r. 1611 uvedl K. H. Hilar ve Vinohradském divadle 31. března 1920 (v překladu J. V. Sládka).
- v Antoniu a Kleopatře* — Shakespearova tragédie Antonius a Kleopatra (asi z r. 1606) byla uvedena K. H. Hilarem na Vinohradech 6. listopadu 1917.
- 618 *Roztočeného jeviště* — Roztočené jeviště, Honzlova kniha stať o divadle, vyšla v prosinci 1925.
- Dostal* — míněna stať Karla Dostala Případ Reinhardtův a my, Nové české divadlo 1927, s. 42—45.
- 619 *Vladimír Gamza* — (1902—1929), český divadelní režisér a herec ruského původu, klonící se k vzorům sovětské divadelní avantgardy. Roku 1924 byl spoluzakladatelem avantgardní skupiny České studio, r. 1926 v Praze založil Umělecké studio.
- České studio* — pod ochranou Jiřího Mahena seskupili se r. 1924 bývalí členové Národního divadla v Brně, elévové Národního divadla v Praze a absolventi dramatických konzervatoří v soubor, jehož uměleckým vedoucím byl Vladimír Gamza. Třebaže hráli v malých městech a po venkově, snažili se být mladou divadelní avantgardou, hráli jen díla předních autorů a v uměleckých otázkách postupovali nekompromisně. Provedli v Třebíči Langrovu Periferii na konstruktivistické scéně.
- E. A. Longen* — Emil Artur Longen, vl. jm. E. A. Pittermann (1885—1936), autor mnoha veseloher a frašek, režisér, herec, kabaretiér a malíř.

620 v *Gollově Pojištění proti sebevraždě* — hru francouzského básníka a dramatika Ivana Golla uvedla v režii Jiřího Frejky 31. března 1925 v sále Na Slovanech Legie mladých, volné sdružení posluchačů státní dramatické konzervatoře v Praze. Scénu navrhl Antonín Heythum, kostýmy Otakar Mrkvička a Karel Teige. Inscenace byla obnovena v Osvobozeném divadle (v Umělecké besedě na Malé Straně) 21. ledna 1927 (režie J. Frejka, výtvarná spolupráce Mrkvička a Teige, hudební spolupráce Jaroslav Ježek a Iša Krejčí, choreografie Mira Holzbachová).

Jiří Dandin — Molièrova komedie z r. 1668, uvedená pod názvem Cirkus Dandin Jiřím Frejkou a jeho skupinou konzervatoristů 10. května 1925 v Masarykově síni na Žižkově a potom jako zahajovací představení Osvobozeného divadla 8. února 1926; tato inscenace vytvořila pojem divadelní avantgardy u nás (autorem scény byl A. Heythum).

Heythuma — Antonín Heythum (nar. 1901), český moderní architekt a scénický výtvarník, spoluzakladatel Osvobozeného divadla. O prvenství v tvorbě konstruktivistických scén došlo ke sporu, jehož projevem je tato glosa Lva Blatného v časopisu Host 6, 1926—1927, č. 2, s. 52—53, listopad 1926 (šifra B.):

K naší poznámce v 9. čísle minulého ročníku Hosta, nadepsané O konstruktivní scénu, zaslal pan architekt Heythum přípis, v němž ujišťuje, že „nejednalo se tehdy o malichernost prvenství konstruktivní scény, ale o způsob celé jevištní realizace“. Přesto své prvenství oproti pokusu Českého studia hájí a píše: „Dříve než scéna zaniklého Českého studia byly zhotoveny tyto moje jevištní konstrukce: Konstrukce Cirkus Dandin pro zkušební scénu na Žižkově (režie J. Frejka), viz reprodukce v Honzlově knize Roztočené jeviště; předtím v Národním divadle v Praze pohyblivá jevištní konstrukce pro Příštího mesiáše (rež. K. Dostal), viz reprodukce ve Stavbě, roč. III, a v Hostu, roč. IV; a z roku 1923 projekt pohyblivé konstrukce pro Švandovo divadlo v Praze, jenž byl realizován pro zkoušky, ale k premiéře, bohužel, nedošlo,

viz reprodukce v knížce Františka Kocourka Jarní mámení.“

Lituji, ale musím vzít pisatele naší poznámky v ochranu. Neboť v téže knize Honzlově je reprodukce i Gamzovy konstrukce jako pokus současný, a nadto Bezdiček-Gamza vytvořili si svou scénickou konstrukci pro svou hru, postupující první jedinec správnou cestou: zvniťku k vnějšku; vždyť prkenná a lešeňová scéna není ještě všechno, říká i pan architekt Heythum. To platí i o Příštím mesiáši, kterého nastudoval režisér Dostal, o němž dosud přece pan H. neprohlásil, že byl v této věci první. Nu, a projekt z roku 1923 nebyl veřejným, nelze tudíž o něm mluvit. Přeje-li si však přesto, rád mu ponecháváme, že byl prvním užitekatelem a napodobitelem cizího výboje. Neboť už v oné poznámce napsal p. Ch. [= Dalibor Chalupa — pozn. vyd.]: — takové spory jsou vždy komické a nikdy věci neprospějí, zvláště jedná-li se o nápad přejatý z druhé ruky. Což kdyby se vložili do debaty páni Mejerchold, Tairov a jiní?

Představení Thesmoforií Aristofanových — míněno představení Když ženy něco slaví, viz pozn. ke s. 323.

Růže a kříž Blokovy — symbolická dramatická báseň Alexandra Bloka Růže a kříž byla uvedena v Gamzově Uměleckém studiu v listopadu 1926.

III. studia Moskevského uměleckého divadla — 3. studio MCHAT vzniklo r. 1920 a pracovalo pod vedením Vachtangovovým; r. 1926 bylo přejmenováno na Státní Vachtangovovo divadlo.

Dickensův Corček u krbu — hru podle Charlese Dickense uvedlo Umělecké studio, vedené Vladimírem Gamzou, v Umělecké besedě na Malé Straně r. 1926 (režie i scéna Vladimír Gamza).

621 z *Giroflé-Girofla* — Tairovova inscenace operety francouzského skladatele Alexandra Charlese Lecocqa (1832 až 1918) z r. 1874 v moskevském Komorním divadle 3. října 1922.

Dalcrozovy družiny — Émile Dalcroze, vl. jm. Jacques Dalcroze (1865—1950), švýcarský hudebník, tvůrce me-

- tody rozvlnění citu pro rytmus tělesným pohybem (rytmická gymnastika).
- 622 *Jarmila Horáková* — viz pozn. ke s. 327.
Stanislavem Neumannem — viz pozn. ke s. 327.
- 623 *Dessaignesův Němý kanár* — hra Georgese Ribemonta-Dessaignesa Němý kanár byla nastudována Jindřichem Honzlem v Osvobozeném divadle, premiéra byla 17. března 1926.
Apollinairovy Prsy Tiresiovy — byly uvedeny v režii Jindřicha Honzla v Osvobozeném divadle 23. října 1926.
náměty Nezvalovy — Depeše na kolečkách byla otištěna v Nezvalově knize Pantomima, 1924, tamtéž libreto pro pantomimu Historie řadového vojáka, balet Pan Fagot a Flétna vyšel ve sbírce Menší růžová zahrada, 1926. Jindřich Honzl nastudoval Depeši na kolečkách v Osvobozeném divadle (poprvé 16. června 1928, premiéra 11. září 1928).
- 624 *Tvorba, roč. 1926* — Honzlova stať Konstruktivismus, móda, práce, Tvorba 1, 1925—1926, č. 12—13, s. 220 až 228, 1. července 1926.
Fronta, 1927 — Honzlova stať Ismus a umění, Fronta, 1927, s. 28—35; zde přetištěna na s. 413—427.
- 625 *na slupském jevišti* — Osvobozené divadlo začínalo v pražském divadelku Na Slupi, v lednu 1927 se přestěhovalo do Umělecké besedy na Malé Straně, od září 1928 hrálo v hotelu Adria na Václavském náměstí.
- 626 *Tažení proti smrti* — hru F. X. Šaldy Tažení proti smrti uvedlo Národní divadlo v Praze v režii Karla Dostala 4. května 1926.
v Stínohře — patrně je zde míněna inscenace hry Stín od Kurta Schwitterse v Divadle dada (premiéra 3. května 1927 v Umělecké besedě na Malé Straně, režie Jiří Frejka).
- Tam-tam, hudební leták, 1926, č. 6* — článek Jindřicha Honzla Divadelní prostor, Tam-tam 1, 1925—1926, č. 6, s. 9—13, leden 1926; zde přetištěn na s. 257—261.
- 627 *Piscatora* — Erwin Piscator (nar. 1893), německý režisér, experimentátor v oblasti jevištní formy; pracoval v letech 1919—1930 v Berlíně, kde otevřel r. 1927 vlastní divad-

lo; s jeho jménem jsou spjaty počátky socialistického divadla.

entrée — (z franc.) vstup, intráda.

ADOLF HOFFMEISTER, NESMRTELNOST SMÍCHU

Volné směry 26, 1928—1929, č. 7—8, s. 209—212, 20. listopadu 1928.

JIŘÍ VOSKOVEC & JAN WERICH, HUMOR NA SCĚNĚ A JEHO CHEMIE

Sborník Nové české divadlo 1928—1929, Aventinum, Praha 1929, s. 69—71.

- 632 *Buster Keaton* — viz pozn. Frigo ke s. 291.
Max Linder — vl. jm. Gabriel Leuville (1883—1925), populární francouzský filmový komik v době němého filmu, předchůdce Charlese Chaplina.
Ben Turpin — (1874—1940) americký komik z éry němé filmové grotesky; ve svém projevu těžil z toho, že silně šilhal.
Grock — viz pozn. ke s. 590.
Fratellini — viz pozn. ke s. 590.
Ferenc Futurista — vl. jm. František Fiala (1891—1947), český kabaretní a filmový herec-komik, autor kupletů a aktovek. Působil v Červené sedmce, v Osvobozeném divadle, Rokoku aj.
- 633 „*Že by Alois Jirásek?*“ — výrok z první hry Voskovce a Wericha Vest pocket revue.
- 635 *Henri Bergson* — v knize Le Rire (Smích, 1900).
- 637 *no man's land* — (angl.) země nikoho.

BEDŘICH VÁCLAVEK, PRVNÍ OKRUH

Rudé právo 10, 1929, č. 3, 3. ledna 1929, str. 5.

- 640 *divergující diferenciacie* — rozbíhavé rozrůžňování.
Verdinglichung des Bewusstseins — (něm.) zvěčnění vědomí.
- 641 *následovali i ti básníci, kteří děle „drželi frontu“* — Josef Hora ve sbírce Struny ve větru (1927), St. K. Neumann ve sbírce Písně o jediné věci (1927).
revoluce spí a nepřichází — závěrečný verš Horovy básně Noc velkoměsta ze sbírky Srdce a vřava světa (1922).
poetické globetrotterství — básnické světoběžnictví.
Pro smutek světa... — verše ze Seifertovy básně Lenin ze sbírky Slavík zpívá špatně (1926).
Halasova knížka — jeho prvotina Sěpie (1927).
Závada — debut Viléma Závady Panychida (1927).

Svazek Vrchol a krize poetismu tvoří druhý díl čtyřsvazkové edice Avantgarda známá a neznámá (Manifesty a polemiky avantgardy), připravené k vydání pracovním týmem Ústavu pro českou literaturu ČSAV v Praze a v Brně, vedeným Štěpánem Vlašínem. Na přípravě tohoto svazku se zvláště podíleli: na výběru textů Jiří Hek, Radko Pinz, Václav Kubín, Pavel Pešta a Štěpán Vlašín, na poznámkovém aparátu Pavel Pešta, předmluvu napsal Milan Blahynka. Obrazovou přílohu uspořádala Stanislava Cikhartová. Při přípravě rukopisu pro tisk spolupracovali Drahomíra Kořínková, Tereza Müllerová a Jan Veselý.

Za účinnou pomoc při přípravě poznámek a vysvětlivek patří dík především doc. dr. Josefu Burjankovi, dr. Jaroslavu Fryčerovi, dr. Antonínu Hartmannovi, dr. Haně Hrzalové, prof. dr. Robertu Konečnému, Ludvíku Kunderovi, dr. Jaroslavu Nečasovi, dr. Zdeňku Smejkalovi, dr. Bořivoji Srbovi, dr. Evě Uhrové, dr. Josefu Vieweghovi, dr. Miroslavu Beckovi, Světlaně A. Šerlaimovové (Moskva), Ljudmile N. Budagovové (Moskva), Adolfu Kroupovi, dr. Dušanu Konečnému, Myrtilu Fridovi, Dr. Ilse Sechaseové (NDR).

(Rejstřík uvádí polotučné stránky, na nichž je tištěn autorův příspěvek; v závorkách odkazy k dílu, při nichž není autor uveden jmenovitě. Rejstřík nezahrnuje předmluvu a ediční poznámky, vztahuje se pouze k textové části.)

- Ader Clément 584
 Aischylos 171
 Albert-Birot Pierre 191, 291, 568, 570
 Aljagrov — viz Jakobson R.
 Altman Nathan Isajevič 607
 Andersen Hans Christian 324
 Angelico Fra 574
 Antheil George 472
 Apollinaire Guillaume 50, 104, (140), 169, 191, 291, 293, 295, 300, 320, 322, 323, 331, 332, 338, 341, 343, 360, 361, 368, 373, 387, 413, 447, 503, 564, 566, 567, 568, 569, 570, 572, 582, 583, 589, 595, 604, 607, 623
 Aragon Louis 395
 Archimedes 164
 Aristofanes 323, 620, (621), (624)
 Arland Marcel 289
 Arp Hans 290, 597
 Arvatov Boris Ignatjevič 336, 344
 Asejev Nikolaj Nikolajevič 343
 Bab Julius 174
 Babel Isaak Emmanuilovič 395
 Bach Johann Sebastian 159
 Bakerová Josephine 395
 Bakst Lev Samojlovič 609
 Balzac Honoré de 276, 578
 Banville Théodore de 490
 Bartoš Jan 606
 Bass Eduard 77
 Baudelaire Charles 86, 169, 421, 563, 564, 566, 577, 578, 579, 584, 588, 626
 Baumeister Willy 607
 Beauduin Nicolas 121, 192, 566, 570
 Bebutov Valerij Michajlovič 607
 Beethoven Ludwig van 154, 155, 203, 300, (610)
 Behne Adolf 475
 Becher Johannes Robert 475
 Bechtěrev Vladimír Michailovič 64
 Beneš Eduard 306, 307, 308
 Benoix Alexandr Nikolajevič 609
 Berák Jaromír 283
 Berberová Anita 242
 Bergson Henri 286, 289, 291, 292, 348, 580, (587), 635
 Bernard Jean Jacques 399
 Bertrand Aloysius 563
 Bezruč Petr 559